

МИРПЎЛАТ МИРЗО

САЙЛАНМА

Шеърлар

«ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
БОШ ТАҲРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ - 2004

Мирпўлат Мирзо — аллақачон ўз ўқувчиларини топган шоир.

Унинг шеърлари бетакрор самимияти, фалсафий мушоҳадага бойлиги билан ўзига ром этади. Шоир айникса, ишқ-мухаббат туйғуларини жўшиб қаламга олади ва уни ўтли сатрлар ила юксак мақомларда куйлайди.

Шунингдек, «Сайланма»дан муаллифнинг узоқ йиллар давомида жаҳон шеърлятидан қилган сара таржималари ҳам ўрин олди.

М.Мирзо таржимонлик фаолияти учун Россиянинг Б.Пастернак номидаги ҳамда Қозоғистоннинг «Алаш» номли халқаро мукофотларига сазовор бўлган.

I

*Йиллар ўтиб — шу буюк элда
Ўз баҳосин олар бу кунлар.
Хурман деган ҳар битта дилда
Ажиб созин чалар бу кунлар.*

ХУШ КЕЛДИНГ, БАҲОР!

Тун-кун йўларингга боқдик интиқ-зор,
Довонлар эриди, қирдан кетди қор.
Қишнинг зулматидан чиқдик-ку омон,
Қадим Туркистонга хуш келдинг, баҳор!

Жимжитлик бир ажиб руҳга чулғанди,
Ўтрор, Афросиёб қалқди, уйғонди,
Боболар руҳига чечаклар ёнди...
Қадим Туркистонга хуш келдинг, баҳор!

Ҳирот боғларидан еткурдинг салом,
Темур, Яссавийга қилдинг эҳтиром,
Чунки сен чегара билмайсан мудом,
Қадим Туркистонга хуш келдинг, баҳор!

Алвон-алвон бўлиб ёнди тоғу тўш,

Бокира дилларда туғён урар жўш,
Атласга чулғанди Сайрам, Кўқон, Ўш,
Қадим Туркистонга хуш келдинг, баҳор!

Юртим, кўклам сени бунчалар суйди,
Балки тупроғингда бир ҳикмат туйди,
Ғанимларнинг кўзи ҳасаддан куйди...
Қадим Туркистонга хуш келдинг, баҳор!

Офтоб измингдадир - барқ урган чоғинг,
Титратсин дунёни эзгу янроғинг,
Мангу ҳилпирасин яшил байроғинг,
Қадим Туркистонга хуш келдинг, баҳор!
1991

ИСТИҚЛОЛ

Менинг фарзандим бор — жажжи, олти ёш,
Кўзимни қувнатар қадди-ниҳоли.
Кўнглимнинг тубида яраклар куюш,
Товланса хаёлда унинг иқболи.

Кулгулари ширин, тиллари бийрон,
Ҳар тонг теваракка боқар ҳайратда.
Тушунмас, астойдил бўлар у ҳайрон,
Гоҳо кўрса мени ғамда, ҳасратда.

Онаси жонҳалак, мен тунлар бедор,
Уни ардоқлаймиз, дарддан аяймиз.
Зинҳор оғримасин, оғриси бир бор,
Мингта жонни узиб бермоққа шаймиз.

Дунёда шум ният, разолат қат-қат,
Бемаҳал тасодиф бермасин фириб...
Унинг камолини ўйлаймиз фақат,
Емайин — едириб, ичмай — ичириб.

Ҳали бўй чўзар у, улғаяр дуркун,
Умиддир азалдан — томирдаги қон.
Не ажаб, доврўғлар таратиб бир кун
Бўлиб етишса у комил, чин инсон.

Бу кун юртда — сурур, тараддуд эдда,
Муаззам туйғулар дилни этар лол.
Мен-чи, ушбу онлар ўхшатгим келди
Жажжи фарзандимга сени, Истиқлол!

Мен боламга юрак меҳримни бергум,
Сени-чи, ер-кўкка ишонмас Ватан.
Ҳар кимга зурёди азиздир, лекин
Аён ҳақиқатни олмоқ керак тан.

Мен учун фарзандим суюкли, бироқ
Сен халққа минг чандон суюкроқцирсан.
Мен болам бахтидан қувонмай ҳар чок,
Сен толеи улуғ, буюкроқцирсан!
1997

КЕНГЛИКЛАР

Бунда осмонларнинг чегараси йўқ,
Бунда уфқларнинг сарҳади йўқдир.
Бунда сен озодсан, кўнглинг бўлсин тўқ,
Рухингга ҳеч кимнинг ҳасади йўқдир.

Бунда оқ булутлар кезар хотиржам,
Гиёҳлар ҳар тонгни қаршилар шодон.
Эртанги кунни деб чекмас ортиқ ғам
Кенгликлар бағрида туғилган ҳар жон.

Бийрон фикрлардек учқур охулар
Югурар даштлардан даштларга кўчиб.
Туғилса мабода бунда орзулар,
Ўзини кишанбанд қилмайди, чўчиб.

Тиконли симмас бу — какликнинг изи,
Қўриқчи эмас у — сўфитўрғайдир.
Агар сайрларга чиқса хонқизи,
Фақат капалаклар уни кўрғайдир.

Мен ҳур шамолларга юз бурдим бирпас,
Кўксим ҳаволарга тўлиб кетди, ҳей!
Сиз ҳам кенгликларга чиқинг энди, бас,
Эркин нафасларнинг вақти етди, ҳей!

Эрка кўникмоқлик осонмас бироқ,
Ундан асрадик-ку ҳатто сўзни биз.
Кенгликлар, сабоқ бер—яшайлик қандоқ,
Нукул чеклаб келган бўлсак ўзни биз!
2002

ШАҲИДЛАР ХИЁБОНИ

Йигитлар — юртни ёв босганда бир кун
Қалқдилар «Ватан»! деб, дилда чин ихлос.
Гарчи ёлғон Ватан эди у, лекин
Улар қабрларда қолдилар, бу рост!

Чархнинг ўйинлари бамисли жумбок,
Дунё эврилишда кечар бегумон.
Аммо эътиқод ҳам завола топган чоқ
Наҳот шаҳид руҳи тентир саргардон?

Мозий жанг урҳоси ўчмас хотирдан,
Ўзбек ҳам ҳайқирган унда баралла.
Лекин у неларни ўйлади экан,
Оқ қайинни қучиб кўз юмган палла.

Ёт тупроқ остига кўмилган ҳислар
Ҳеч кимга маълуммас гарчи тоабод,
Аммо сўгати дамда у шаҳид аскар
Ўз юртин ўйлаган бўлса, не ажаб?!

Ёд этган, шубҳасиз, у ҳаёт сеҳрин,
Мунаввар умрининг зиёларини;
Ёд этган синглисин бокира меҳрин,
Ёд этган онасин дуоларини.

Балки юрагида ёнган сўнг дафъа
Шам каби липиллаб ўтинчи-зори.
Балки кўз олдига келган бир лаҳза
Бешикка термилган ғамдийда ёри.

Балки боғбон эди, балки у — чўпон,
Балки ҳассос бўлган ундаги туйғу.
Ҳар қалай, ёв йўлин тўсган навқирон
Беш юз минг ўзбекнинг бири эди у.

Тингла, жанггоҳлардан таралмоқда сас,
Шаҳид қисматидан сўйлар ҳикоя.
Йўқ, у хандақларда ўзга юртнимас,
Ўз қадим тупроғин қилган ҳимоя.

Кўксин ёв ўқиға айларкан қалқон —
Жангларда арслондек ўқирган маҳал,
Ўз юрти шарафин ёд этган ҳар он,
Ўз юрти номусин ўйлаган аввал.

Кулсин деб бошида унинг ҳур икбол,
Баҳшида этароқ ширин жонларни, —
Улар энтикканлар ўйлаб эҳтимол

Буюк саодатни — ушбу онларни.

Кўзларга ёш қалқар бу кунлар, рости,
Янграр юракларда ғамгин тарона.
Шаҳид ўғлонларин бағрига босди
Мушфиқ Ўзбекистон — ғамгусор она.

Ажиб руҳ пойтахтни чулғар чаманга,
Оқшомлар хавасда термилар ҳилол.
Жаннатий хиёбон... Мангу аланга...
Барҳаёт шаҳидлар... ҳамда Истиклол!

Дилбар кечаларда уйқусиз эпкин
Уларнинг нидосин шивирлар, шаксиз:
— Сизга топширганмиз Ватанни, лекин
Сева олғаймисиз севганчалик биз?!
1999

ВАТАН

(Мэте ҳақида ривоят)

Кўнгилда нохуш ўй кўтарар ғовға:
Кўшни юрт подшоси — ҳаддин билмас ёв
Севган тулпорингни қил менга совға,
Йўқса, савашамиз, дея қилар дов.

Хукмдор тушунди ёв ниятига,
Шундан юрт тинчини кўриб у ортиқ —
Оғир тегса ҳамки ҳамиятига,
Унга ўз тулпорин айлади тортиқ.

Ғаддор ғаним тағин таҳқирлаб баттар,
Ёндирар қонларда адоват-кинни,
Дер у: «Қирғинбарот тайин, муқаррар,
Бермасанг энг суйган канизагингни!»

Совуққон хукмдор бузмайди феълин
(Шундоқ сукут сақлар баъзан арслон ҳам)
Чунки у ўйларди ҳар лаҳза элин,
Ахир, солар уруш юрт бошига ғам.

Беклар таажжубда, амирлар ҳайрон,
Беҳад ўч олмоққа қўшин-ку тайёр!
Лекин бу шартга ҳам кўнибди хоқон,
Дебди: «Ишқ деб элни этайми абгор?!»

Яна бор сўрабди низопараст шох,

Гўё дўку довдан тушиб бир баҳя:
«Улканг поёнсиздир — қаровсиз, яйдоқ,
Бир парча ерингни қил менга ҳадя!»

Душман кўзин тиккан ҳудудлар, чиндан,
Экан тақир сахро, тошлоқ адирлар.
Хокон қурултойни чорлабди пурғам,
Кўнибди бу шартга беклар, амирлар.

Дебдилар: «На гиёҳ кўкарар унда,
На маъдан, на ўрмон, на бир қавм бор...»
Аҳли машваратни чўрт кесиб шунда,
«Йўқ! — дебди жойидан қалқиб ҳукмдор.

Ёлғиз бизнингдирмас, ахир, бу Ватан,
Наҳот юрагингиз туймайди титроқ.
Буюк аждодларнинг — қабрда ётган
Бу замин устида ҳақлари кўпроқ!

Ҳали туғилажак наслингиз учун
Қиёматга қадар мулқдир бу диёр.
Қани — ундан ҳатто бир қарич бўлсин,
Ғанимга бермоққа кимнинг ҳадди бор!

Бас, энди шайланинг муқаддас жангга,
Юраклар қаҳрга тўлдирилажак!
Мен отим сураман ғаддор душманга,
Ортимдан бормаган ўлдирилажак!..»
1997

ҚОРАСОЧ МОМО¹

Теран дардингиздан эдим кўп йироқ,
Тушимга кирибсиз — сочларингиз оқ...
Бехос лабларимдан учди шу сўроқ:
«Нега сочларингиз оқарди, момо?»

Ёш Аҳмад отадан қолганда сағир,
Минг жафога дучор қилганда тақдир,
Оқармаган эди сочингиз, ахир,
Нега сочларингиз оқарди, момо?

Эловсиз эдингиз ўткинчи оҳга,
Яшардингиз шукр айлаб Аллоҳга,
Сиз она эдингиз валиюллоҳга,

¹ Ойша хотун, Аҳмад Яссавий оналари. Эл орасида у Қорасоч момо номи билан машхур бўлган.

Нега сочларингиз оқарди, момо?

Бетоқат соғинчми, меҳрми, ё раб,
Ётибсиз Сарёмда сиз йўллар қараб.
Кўринар Яссидан улуғ мақбара...
Нега сочларингиз оқарди, момо?

Яратгандан ажиб ҳимматлар бугун,
Элнинг кўксидадир "Ҳикматлар" бугун,
Қадрин топмоқда чин хизматлар бугун,
Нега сочларингиз оқарди, момо?

Сўроғим фалакка етгай деб зора,
Кечалар тўлғандим, ахтардим чора.
Муанбар зулфингиз эди тим қора,
Нега сочларингиз оқарди, момо?

Қабрнинг остидан сас келди шу он:
«Тингла сўзларимни, қадим Туркистон!
Сенинг парча-парча қисматинг кўриб,
Сочларим оқарди, юракларим қон»!
1989

ТУРКИСТОНИМ

Туркистон шаҳрининг 1500 йиллигига

Улуғ номинг руҳ уйғотар мазлумларда,
Тупроғингга ихлос сўнмас мардумларда,
Олис мозий ҳоврин туйдим самумларда,
Саҳроларда қолиб кетган мангу шоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Чўнг ҳасратинг икки кўзим қорасидир,
Буюк сабринг умидларим чорасидир,
Қадим мулкинг икки дарё орасидир,
Тарих узра силқиб-силқиб оққан қоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Дунё юзин зийнатлади зиёларинг,
Беҳисобдир, ахир, нурли сиймоларинг,
Берунию Форобию Синоларинг
Башар илмин осмонида қаҳқашоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Манглайингда толеинг бор дориламон,
Шундан ёвлар қўшин тортди замон-замон,

Улар сенинг қасдингдадир хануз-ҳамон,
Сайёдларни лол айлаган шўх жайроним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Шавкатингга шак келтирмас форсу араб,
Қайга борма — тахт кучдинг ё кучдинг шараф,
Туғилганми Навоийдек шоир, ё раб,
Назм аҳлини лол айлади шеър-достоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Сен Яссавий бўлиб Ҳаққа кўнгил бердинг,
Ердан ҳам паст олиб ўзни ерга кирдинг,
Ер остидан дуру гавҳар — ҳикмат тердинг,
Эллар аро эъзоз топдинг сен, Султоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Сўйлайми Алп Эр Тўнгадек ботирлардан,
Улар номи ўчгайми ҳеч хотирлардан,
Аслинг билсанг — чин мардликка қодирлардан,
Шайх Кубродек қоим мангу пок имоним,
Ўзлигингаи англа энди, Туркистоним!

Гоҳо сенга зуғум қидди қисмат ғаддор,
Боз устига бу дунёда ғараз бисёр,
Улуғ эдинг, не бир замон топталдинг хор,
Бўлақларга бўлиндинг сен, зўр карвоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Минг йилликлар манзилингда бир доводир,
Эрк, истиқлол тағин битта имтиҳондир,
Ўзлигингни англамоққа, бас, имкондир,
Тангрим, ўзинг бу йўлларда, бўл роҳбоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!

Бобо кентим, қутлуғ сенга бу ажиб дам,
Зурёдларинг дийдорлашиб, тегрангда жам.
Улар сендан айро кетмас энди ҳеч ҳам,
Сен бир бўлсанг, қолмас дидда ҳеч армоним,
Ўзлигингни англа энди, Туркистоним!
2000

* * *

Ялдо туни ёнган, эй чироқ,
Нурларингни ўпиб-силаيمان.
Йўлим олис, тонг ҳали йироқ,
Сенга сабр-бардош тилайман.

Бу заминда адашганлар кўп,
Умидсизлар дунёда бисёр.
Юракларга илинж бахш этиб,
Сен уфқда ёниб тур бедор.

Порлагин сен, қайта тирилсин
Аро йўлда тошдек қотганлар.
Майли, исён нелигин билсин
Тун ваҳмидан ғамга ботганлар.

Тўшалса ҳам йўлларга туман,
Кўмилса-да зиллатга замон, —
Сен порласанг — миллат, эл, ватан,
Чиқа олур зулматдан омон.

Ялдо тунни ёнган, эй чирок,
Нурларингни ўпиб-силайман.
Манзил олис, тонг ҳали йироқ,
Сенга эзгу бардош тилайман.
1990

«ИСТИБДОД МАНЗАРАЛАРИ» туркумидан

ОШОБА

Ортиқбой АБДУЛЛАЕВга

Ҳамон юрагимга солади титроқ
Ҳар шаҳид кетган жон, ҳар бир хароба.
Мозий қатларида ёнар бир қишлоқ,
Баланд тоғлар бағри - мағрур Ошоба.

Тийра Туркистонни босқинчи талаб,
Занжирбанд қилмоққа турганида шай, —
Сен эрк истаганлар исёнин алқаб,
Яширдинг уларни бағринга кўркмай.

Қонхўр Скоболов, маккор Кауфман
Бежилов эдилар, ахир, жазода.
Наҳот сен бир сиқим вужудинг билан
Ғанимга тик қарай олдинг, Ошоба!

Унвон-мартабалар талашган бадмаст
Ёғийлар найзасин тутдилар қўлга.
Учраган ҳар жонга етказиб шикаст,
Ошобага қараб тушдилар йўлга.

Кузнинг тунд тонгида дилгир чўққилар
Боққанда ҳадикда - иниб заҳил ранг,
Борлиқни ўқларнинг саси тутди ва
Бошланди аёвсиз қирғин, тенгсиз жанг.

Ҳар битта қўрғондан, ҳар битта томдан
Ёғилди ғанимга ўқлар, учқур тош.
Дилларда шу калом: «Кечсак-да жондан,
Манфур босқинчига эгмайдирмиз бош!»

Эвоҳ, бўғизларда тош қотиб йиғи,
Юзларга нур қалқди кўз юмилар чоқ.
Йигитлар йиқилди қучиб милтигин,
Қизлар — сермаганча ғанимга пичоқ.

Қул бўлди Ошоба, янчилди гарчанд,
Мағрур ғурурин ҳеч бўлмади янчиб.
Тортди ёв ҳузурбахш маҳоркасидан,
Тирик кўкрак кўрса найзасин санчиб.

Аждодлар нидосин илғар идроким,
Бағримни чўнг алам ўртайди бир он.
Ошобаликлардай мағрур турсайдинг,
Ким маҳв этоларди сени, Туркистон!
1991

САМАРҚАНД ЁНМОҚДА

(1868 йил)

Муқаддас қалъага қилич солди ёв,
Не қавм бу — аъмоли қабоҳат-ла банд.
Осмон этаклари қизарди лов-лов,
Самарқанд ёнмоқда, ёнар Самарқанд!

Ўт сочар замбарак, титрар Регистон,
Нақшлар тўкилар, минорлар парканд.
Зангори гумбазлар ярқирар алвон,
Самарқанд ёнмоқда, ёнар Самарқанд!

Мискин Бибихоним айлар тавалло,
Юлдузлар безовта, қаҳкашон баланд.
Қоврилар Улуғбек руҳи ҳам, илло,
Самарқанд ёнмоқда, ёнар Самарқанд!

Ғаним шукуҳидан инграр тоғу тош,
Нахот Буюк Турон забун, занжирбанд?!

Ох, ётар Жаҳонгир кўтаролмай бош...
Самарқанд ёнмоқда, ёнар Самарқанд!
1993

ВЕРЕШЧАГИН АРМОНИ

Адирларга ястанади тун,
Тарар еллар гулханнинг сасин.
Самарқандни забт этган қўшин
Сурмоқдадир зафар нашъасин.

Гурунг қизир даврада: — Сартга
Шафқат қилма, чап берар курғур.
Қуёндайин ер тишлат шартта,
Бари бирам исқирт ва жулдур...

Ҳеч ким кетмас даврадан йироқ,
Кекса жангчи бошлар ҳангома.
Ёшлар учун қизиқ бу кўпроқ,
Ютоқтирар ажиб жангнома.

Зафар шавқин ҳис этиб дилдан,
От устида туярлар ўзин;
Элас-элас ёритар гулхан
Шухратга ўч аскарлар юзин.

Нишонлари безаб кўксини
Бир чеккада мудрайди рассом.
Телба сурур маст айлаб уни,
Элтар ўткир шароб ва илҳом.

Кўз ўнгидан кечар эртанги
Талотумли урён манзара:
Авжга чиқар қилич жаранги,
Беланади қонга тўрт тараф...

Мусаввирга, ҳайҳот, нақадар
Зўр омад бу — юлдузли он, бахт!
У хаёлан тиклаб шоҳ асар,
Қаламларин қилиб қўяр тахт.

Аммо тонгда на қирғинбарот,
На тўқнашув юз берди, не ҳол?!
Бирдан бўм-бўш туюлиб ҳаёт,
Йўл узра чанг тўзғиди беҳол.

Хомуш борар аскарлар саф-саф,

Қаттиқ алам ўтгандек жондан.
Кирмадилар жангга не сабаб,
Қуруқ қолди улар унвондан!
Мунғаяди бир ёқда рассом,
Гўё қисмат ўчини олди,
Ҳаммадан ҳам унинг дили қон —
Шоҳ асардан бенасиб қолди!

Судралади кўшин чор-ночор:
«Барига, — дер қаҳрин ютиб жим,
Каттақўрғон қалъаси айбдор!..»
Чунки жангсиз бўлганди таслим.
1993

ЎЛИКФУРУШЛАР

Мустабид ёв кўрсатиб қаҳрин,
Музофотни титратди бутун:
«Тўн кийганни битгалаб қиринг,
Дукчи эшон исёни учун!»

Вайрон бўлди, қадим Мингтепа²
Замбараклар сочган оловдан.
Қарилардан гўдакларгача —
Ажал топди бу мудҳиш довдан.

Бундоқ қирғин кўрмаган дунё,
Дарё-дарё бўлиб окци қон.
Кўча-кўйда, даштларда ҳатто
Ўққа учди ҳар бир тирик жон.

Тут баргини кесай деб қирга
Чиққан шўрлик увол кетди, ҳай.
Тор кўчада қатилди ерга
Қаттиқ сотиб юрган болакай.

Неча кунки, хор-зор мурдалар —
Эгалари қайдадир, қани?
Ҳайҳот, кимки борса ер тишлар,
Чора йўқдир яқин боргани!

Шом чўккан пайт шўрлик оналар
Ёв қошида йиғилар тўп-тўп.
Кўрсат ўғлим жасадин дея,
Мустабидга эланарлар хўб.

² Андижон вилоятининг ҳозирги Марҳамат қишлоғи.

Найза-милтиқ тутган аскарлар,
Мийиғида кулиб тамагир,
Тап тортмасдан дердилар: «Аввал
Эвазига узат нимадир...»

Бу нечук ёв — тубан ва разил,
Мўмин юртни қириб бўлган дам,
Қолсин дея бир йўла сабил,
Сотса унга мурдаларни ҳам!

Кимдир фарёд қилар, саҳарда —
Қучоғида қуш чўкиган тан.
Ҳайхот, бу чоғ мурғак қалбларда
Ал-қасос!.. — деб йиғларди Ватан!
1994

АБДУЛЛАТИФ ЎЛИМИ

Эндигина ўн бир ёшга
Кирган бола эди у.
Тушди тунлар алаҳлашга,
Енгди уни зўр кўркув.

Халқни йиғди кенг майдонга
Босқинчи тахт ғамин еб, —
Дукчи эшон осилганда
Эл бақамти турсин деб.

Болалар ҳам бўлсин албат, —
Фармон қилди мустабид.
То уларга ушбу даҳшат
Солсин қутку ва таҳдид.

Токи улар юрагида
Ҳатто кичик учқунча —
Исён ўти қолмасин ва
Ватан деган тушунча.

Уммон янглиғ чайқалиб эл
Неларнидир англади,
Юракларни кетказиб зил,
Ноғоралар янгради.

Бир пайт кўкка ўрлаб кетди
Оналарнинг оҳ-зори
Ва аскарлар кириб келди

Оломонни қоқ ёриб.

Ўртасида кишанланган
Олти маҳбус — исёнкор.
Ушбу лаҳза олтовин ҳам
Кутар эди баланд дор.

«Дукчи эшон қай биридир,
Таниганлар айтсин тез!..»
Ҳеч ким уни танидим деб
Айтолмасди ушбу кез.

Гарчи манфур бир баҳона,
Тасдиқ-сўров эди бу.
Лекин халққа разилона
Пўписа — дов эди бу.

Зеро уни ким кўрсатса,
Қўшган бўлиб унга бош,
Осиларди ушбу лаҳза —
Бўлсин қари, бўлсин ёш.

Йиғлаганга туғишган деб
Қилинажак маломат...
Нафасини ичга ютиб,
Қотди шу дам тумонат.

«Айт, оломон!» деб зобитлар
Ғазабини сочдилар.
Йиғилганлар бўлиб музтар,
Кўзин олиб қочдилар.

Ҳолсизланган маҳбуслардан
Икки-учи йиқилди.
Ваҳм ичра алланарса
Бўғизларга тикилди.

Бир-бир қамти келган маҳал
Ҳар биттаси сиртмоққа,
Қўймади ҳеч ноғоралар
Сўнги сўзни айтмоққа.

Қулоқлар ҳам батанг битиб,
На шовқин, на гап кирди.
Дукчи эшон нимадир деб,
Нимадир деб хайқирди.

Турди улус зорлаб-зорлаб,

Кўзлардан ёш тирқираб.
Олтовлонни кўриб дорда.
Бўлди олам чирпирак.

Бу даҳшатни сингдиrolмай,
Кўп юраклар зарб еди.
Лекин масъум болакайлар
Гунохлари не эди?!

Чайқалганда баланд дорда
Олти вужуд титроқда,
Йиқилдилар мурғак жонлар
Қушдек бир-бир тупроққа.

Онасининг қўлин тутиб,
Юрагини ўртаб кек,
Турар эди Абдуллатиф,
Бу даҳшатга боқиб тик.

Лекин бир зум кўнгли айниб,
Ўқчиб-ўқчиб қайт қилди.
У ҳам худди мусичадек
Ерга таппа йиқилди.

Шу-шу шўрлик ўнганмади,
Келолмади хушига.
Не даҳшатлар кириб чиқди
Кечалари тушига.

Алахлаб у: «Кофирларни
Ерга тиккум!» дер эди.
«Эшон бобо, сўзингизни
Уқдим, уқдим!» дер эди.

Тушларида жаллодларни
Қирар эди лашкари.
Лекин, афсус, ухлатмасди
Ноғоранинг саслари.

Гоҳ кўзига кўринар дор,
Жасадлари лапанглаб.
Боқарди у гунг, телбавор
Теваракка аланглаб.

Волидасин қийнаб-қийнаб
Озиб-тўзиб кетди у.
Ҳеч бир чора қилмади наф,
Енгди уни зўр кўркув.

Абдуллатиф ғунчадай соф,
Латиф бола эди-я!
Мурғак жони чекиб азоб,
Увол бўлиб кетди-я!

Эҳтимол, у ўлмаганда,
Сақлаб дилда ўч-зарда —
Забун юртни бошлаб жангга,
Бўлармиди саркарда.

Балки шоир бўлармиди —
Юрт руҳининг тираги!..
Лекин эрта портлаб кетди
Унинг маъсум юраги!

Не қотиллик, бу не гуноҳ?..
Қалбни ўткир дард тилар.
Оҳ, биргина эдими, оҳ,
Абдуллатиф кабилар!

Ёв дастидан Андижонда
Тўкилганда сўнгсиз қон,
Сўйладим мен сизга — қандай
Сўнганини ёш бир жон!
1993

ҚАТАҒОН ЙИЛЛАРИ

ёхуд қора эртак

Ниҳоят тун чўкиб — фалақца
Товланганда қаҳқашон, ҳилол,
Юртнинг ғами мудом юракда —
Остонадан хатлар у беҳол.

Гарчи ёри илҳақ ва ёлғиз,
Кечикдинг деб қилмас ҳеч гина, -
Фирқа иши осонмас ҳаргиз,
Қарши олар уни жимгина.

Таранг гарчи давр асаби,
Лекин қалблар туташгани дам, —
Ҳаққи бор-ку — одамлар каби
Орзуга эрк берар улар ҳам.

— Ширин ўйлар тортади бирам,
Фарзандимиз яшар бирам хур!.. —

Энг бокира ҳаяжон билан
Шивирлайди келинчак масрур.

У чоғ. Ленин, инқилоб, не тонг,
Тимсол бўлиб замон сасига,
Муҳрланмиш эди хўб теран
Ҳар бир инсон хужайрасига.

Гарчи жўшиб қатағон, қирғин,
Юрт гуллари қийралган эди, —
У ақида ҳатто энг ширин
Орзуларга чийралган эди.

Икки масъум юрак илинжи
Нигоҳларга қалқди шу зумда:
«Ўсажак у бўлиб ленинчи
Ва яшагай коммунизмда!..»

Ташна диллар топдию далда,
Тотли ўйлар комига олди.
Лекин шу пайт — алламаҳалда
Эшик бехос тақиллаб қолди.

Бундоқ мудҳиш, машъум манзара,
Айтинг, содир бўлмасин ҳеч ҳам.
Кириб келди тўрт тунд башара:
— Узр, бизлар НКВДдан...

— Тинтув бошланг, солинг кишанга!
Зобит ҳукми жаранглади зил.
Синди туннинг пошналарида
Икки юрак орзуси чил-чил.

Буюрди сўнг: — Элтинг қамоққа,
Халқ душмани эрур у — аён!
Илтижоси сизиб ёноққа,
Кўрқув ичра тош қотди жувон.

О, Инқилоб! Амрингда тун-кун
Қонлар ютган адил йигитни —
Эврилтириб хоинга бутун,
Айт, шу кеча қайларга элтдинг?!

У покдомон шўрликка минбаъд
Дийдорлашмоқ қилмади насиб!..
Ҳижрон заҳрин ютди тоабад
Садоқатин кўксига босиб.

Кунлар ўтди, ой-йиллар ўтди...
У сўроқлаб такрор ва такрор —
Умр бўйи паноҳин кутди,
Сочларига кўнди оппоқ қор.

Лекин мутлақ билмасди, ёху,
Сўнгсиз азоб қийнаб танини, —
«Айбларига» иқрор бўлиб у,
Кўп ўтмасдан отилганини.

Аммо ўша алвон кечада
Кўш юракни ёритган илк ҳис —
Зурёд бўлиб дунёга кедди
Ва улғайди етим, отасиз.

Завол умр... Аламларки — чўнг...
Дил зададир зикр этмакка.
Ҳатто ўхшаб кетади бу жўн —
Эртаккамас, қора эртакка.

Бу эртакда ўзгача қонун,
Бўлмас унда муродлар ҳосил.
Зое кетди, ахир, фарзанд-чун
Шаҳид ота умид-ихлоси...

Алқисса, зулм, қуллик ўткинчи,
Қолмас ҳаёт қатъий изнда.
Бўлмади у зурёд ленинчи,
Ва яшамас коммунизмда!
1988

ОҚ БАЙРОҚ

Ёшим тўқсонларни қоралаб қолди,
Ҳаётим сарҳисоб айлайман бот-бот.
Замон мени не-не кўйларга солди,
Руҳимни гуноҳлар тилкалар, ҳайҳот!

Коммунани ёқлаб нишонлар тақдим,
Истиғфор сўрайман айлаб нолалар.
Келар кўз оддимга ўқтин ва ўқтин
Оқ байроқ кўтарган болалар!..

Ўттизинчи йиллар, ҳар ёнда очлик,
Хабар етиб келди: «Сўзоқда исён!»
Махфий фармон олиб жадал отландик:
«Отилсин фитнага дахли бор инсон!..»

О, кириб ташладик кўймайин битта,
Қозоқ даштларидан ариди душман.
Қолган-қутганини йиғиб масжидга,
Ёстиғин қуритдик пулемёт билан.

Эслайман, юрагим андуҳи қат-қат,
Қалқар кўзларимга қайноқ жолалар.
Бутун овул бўлиб қолибди фақат
Оқ байроқ кўтарган болалар!..

Уларни отмадим, отмаганман-ку,
Энди тушларимга кирарлар нега?!
Туну кун дилимда тавба-тазарру:
«Мағфират қил осий бандангни, Эгам!..»
1993

САНЖАР СИДДИҚ

Қатагон йилларида ҳибсга олинган таниқли адиб, таржимон Санжар Сиддиқ шу бўйи қамоқдан қайтмаган. Беайб ўғлининг бу қисматини бағрихун, содда она у ўқиган китоблардан кўриб, уйда қолган жамики кўлёмалару асарларни етти кун давомида тандирда ёққан экан.

Етти кунки, тандир ёнар, тинмайди,
Етти кунки, она таскин билмайди.

Кута-кута ўғлин кўзи тўрт бўлди,
Ичларига лахта-лахта қон тўлди.

Мудҳиш тунда ногоҳ босиб кеддилар,
Тўнғичига, биз билан юр! — дедилар.

Кетди, кифти ой нурида ялтираб,
Жўжабирдай жонлар қолди қалтираб.

Олим ўғлин айби недир, ким билар,
Нечун обдон китобларин титдилар?

Кунлар ўтди, ойлар ўтди бирма-бир,
Оҳ, у ўғлин дарагини топмайдир!

Оғу билан тўлиб кечди ҳар дами,
Ортиб кетар гоҳ фарёд, гоҳ алами.

Деди бир тонг чекиб сўнгсиз азоблар:
— Ўғлим бошин еди-я шу китоблар!..

Сўнг тандирга битта-битта қалади
Ва уларни олов тили ялади.

Мана, тандир ёнар ўчмай етти кун
Ва қадди дол она бўзлар бағри хун.

Оч аланга тандир ичра нозланар,
Ёнар унда китоблар, қўлёзмалар.

Пушкин ёнди, Шекспирлар ёнди, ох,
Навойлар, Машраб ёнди бегуноҳ!..

Ҳар гал олов гурлаганда буралиб,
Боқар ундан алангага ўралиб,

Ҳибсдаги бокира қалб келини
«Халқ душманин беваси», дер эл уни.

Англамаса ҳамки недир мафкура,
Қамоқларда йиғлар жажжи Маъмура³.

Олов ичра товланар ёв ҳасади,
Гоҳ ўғлининг чехраси, гоҳ жасади.

Бу қандай юрт, бу қандайин каж замон,
Бамисоли эл — тандирда, альгамон!

Зўр қатағон олмиш гирдибодига,
Кимса борми, етса она додига!..
1993

ФАЙЗУЛЛА ХУЖАЕВ

«Душманлар томонидан Файзулла Хўжаевнинг боши эвазига шунчалар кўп олтин
ваъда қилинган эдики, дунёдаги ҳеч бир бош бунчалик юқори нархланмаган...»
Эгон Эрвин КИШ, чех адиби.

Бошингиз баҳосин биларди ёвлар,
Жумҳурият эса ҳали ёш эди.
Кутар эди уни не-не синовлар,
О, сизнинг бошингиз тилла бош эди!

Кимки ўз Ватанин севса ортиқроқ,
Ўз элин бахти деб курашса зотан,
Ғанимлар назарин тортгайдир кўпроқ,
Боши бўлур унинг асл тиллодан.

³ Адибнинг икки ёшли кизи ҳам ҳибсга олинган эди.

О, менинг қадди дол, заҳматкаш халқим,
Кўрсанг-да не ситам, заққум ёшларни.
Нечун уйғонмадинг, ғафлатда қолдинг,
Қузғун чўқиганда тилла бошларни?!

Улуғ сиймоларинг кетди бенишон,
Бу айём уларни эслайман титраб.
Қани тилла бошли Қодирий, Усмон,
Қани тилла бошли Чўлпон ва Фитрат?!

Тоғ-тоғ хирмон тўплаб ялангтўш деҳқон,
Нечун ризқин ўйлар, қуриб силласи?
Айтинг, қайлардадир — кетмишдир қаён
Инсоф ва диёнат — юртнинг тилласи?

О, элим, ғанимлар отмасин десанг
Сенга тухмат ўқи, таъна тошини,
Ҳаргиз эҳтиёт қил — эъзозла ҳар дам
Асл фарзандларинг тилла бошини!
1989

АКМАЛ ИКРОМОВ

Акмал Икромовни халқ душмани сифатида барча бир овоздан қоралаган йиғинда у:
«Наҳот шу гапларга ишондингиз, ўртоқлар?!» деб бир парча қоғозга ёзиб ўтирган
экан. Ўша қоғоз парчаси архивдан топилган.

Уни ҳукм этдилар яқдил овоз-ла,
Бир сўз демади-я ношуд - кўрқоқлар.
Фарёдин битди у парча қоғозга:
«Наҳот ишондингиз шунга, ўртоқлар?!»

Кетди ўзи, бироқ қолди қалб саси,
Тарих ғаладони барини сақлар.
Ҳамон хайқирмоқда қоғоз парчаси:
«Наҳот ишондингиз шунга, ўртоқлар?!»

Ғаниммас, раҳнамо эдингиз-ку Сиз,
Чикмади — номингиз бирорта ёқлар!
Бормиди аслида ўртоқларингиз,
Улар ўртоқ эмас, улар — курчоқлар!..

Мудом менинг ҳаққа ишончим кўпроқ,
Зулм рад этгани хур айём оқлар.
Қувонинг ушбу кун, эй шаҳид ўртоқ,
Кўпайиб бормоқда асл ўртоқлар!

1989

ЧЎЛПОН

Дунёда хуррият урганида бонг,
Сен ғафлат элида балқдинг айни тонг.

Ёғдулар таратдинг карашмали, шан,
Зора хобини тарк этса деб Ватан.

Лекин бу не ваҳм, бу не разолат —
Сенга сиртмоқ отди аҳли жаҳолат.

О, фалак кўшкидин кайгадир ботдинг,
Қора булутларга кўмилиб ётдинг.

«Осий» бўлди нуринг кўриб қолганлар,
Ҳаттоки исмингни тилга олганлар.

Айт, нечун кимсалар тониб ўзидан,
Сени яширдилар юртнинг кўзидан?!

Тагин дунё узра бир ажиб сурон,
Ғафлат уйқусини тарк этди Турон.

Ташланди улусдан эски жандалар,
Тагин сен фалакда қидцинг хандалар.

Қора булутлардан қолмагай асар,
Порлаб туравергин энди мунаввар.
1989

ХАЁЛИМДА

Ҳаёлимда бир ўлка бор —
Ўйласам дил бўлар хун.
Уни мангу тарк этмас қор,
Ҳоким унда ялдо тун.
Зада қилар ойлаб гоҳо
Офтоб унга бокмайин.
Дилдирайди ўрмон аро
Қари эман, оқ қайин.
Лекин бу юрт бир кунжида
Бордир мўъжаз бир қабр.

Не тонг, уни музмас сира,

Баҳор кучиб ётадир.
У қабрни — ўйларимда
Тарк этмас ҳеч гул-гиёҳ.
Ахир, шоир ётар унда,
Усмон Носир ётар, оҳ!..
1987

ТЕМУР СЕВГАН РИВОЯТ

Турон ёв зулмидан бўлолмасди ҳур,
Туғилмаса миллат паноҳи Темур.

Чопганда ҳам унинг омади ғоят,
Тушмабди тилидан ушбу ривоят.

Эмишки, саҳрода икки дўст-хамроҳ
Йўлин йўқотибди адашиб ногоҳ.

Кезибди қум узра гирён, ташна лаб,
Бириси — эрони, бириси — араб.

Сарфлаб сўнгги томчи сувин эрони,
Қолмабди яшашга ортиқ имкони.

Офтобнинг тиғида қовжираб, ҳориб,
Ҳамроҳи арабга дебди ёлбориб:

— Сен арабсан, араб — танти, мард дерлар,
Исбот эт шу нақл чин бўлса агар...

Бир зум ўйга толгач саҳройи араб,
Бор сувин берибди. Сўнг унга қараб,

Дебди: — Сен ича қол, айладим тортиқ,
Ўз шаъним мен учун ҳар недан ортиқ.

Араблар хотамтой саналган ҳар чоғ,
Мен ҳам бу удумга тушурмасман доғ... —

Ва у йикилибди қумга шу асно...
Ўзбегим, туйдинг сен бундан не маъно?

Ушбу ривоятда борки ҳикмат-сир,
Тилидан қўймаган бежиз Жаҳонгир.

Зеро бизнинг қавм ҳам танти, тик бўлган,
Удуми — барчага яхшилик бўлган.

Мардликни жойига қўёлган улар,
Ўзлигидан сурур туёлган улар.

Тоабад бўлурмиз ғолиб, музаффар,
Ҳар биримиз шуни ёдда тутсак гар.
1991-2001

НАВОИЙ ВАСИЯТИ

Мен учун ҳайкаллар тикламанг, майли,
Кўчаларга қўйманг, майли, номимни.
Қабрим узра келиб йўқламанг, майли,
Кўкларга кўтарманг, майли, шонимни.

Таваллуд кунимда таъзимлар ҳаргиз —
Мен учун на орзу, на буюк ҳавас.
Сиздан илтимосим шу эрур ёлғиз:
Тилимизни асраб қололсангиз, бас!
1988

АРМОН

Зоҳир АЪЛАМга

Юртим озодликка эришса агар,
Кўтарса ниҳоят элим мағрур бош, —
Ишонинг, кеккайиб кетмасдим зинҳор,
Бўлардим мен унда балки бир фаррош.

Тозалаб астойдил асрий ғубордан,
Азиз еримизни сўлим этардим.
Ишонинг, ҳар тонгда чин ихлос билан
Мен ушбу заминга гуллар экардим.

Ўрнатиб ҳар жойда осойишталик,
Дердим одамларга: «Бўлинг хуш калом!..
Қарор топар эди буюк Эзгулик,
Юртим озодликка эришган айём.
1988

ОТА ЮРТ

Қрим-татар адиби Ҳайдар ОСМАНга

Бу дунёда кўпдир армон,
Қайғу-ҳасрат кўпдир, бироқ

Менинг бағрим тиглар ҳар он
Киндик қоним томган тупроқ!

Ер юзида ер бормикин
Мен туғилган ердан хўброқ?
Азиз эрур менга лекин —
Киндик қоним томган тупроқ!

Ўзга юртлар аро гарчи
Кечди асл умрим кўпроқ.
О, барибир тортар мени
Киндик қоним томган тупроқ!

Менинг дилхун элимдан ҳам
Эл бормикан бағри хунроқ!
Айирмишлар бизни сендан,
Киндик қоним томган тупроқ!

Умр оти елар бетин,
Гоҳи мени босар титроқ, —
Бир кун насиб қилармикан
Киндик қоним томган тупроқ!

Майли, дунё чаман бўлсин,
Мен дейманки лекин, ўртоқ,
Ҳар ким учун Ватан бўлсин —
Киндик қони томган тупроқ!
1989

«ЎЗБЕКЛАР ИШИ»

Ховуч-ховуч тилла, даста-даста пул,
Қайси бир ҳандақдан топилди яна.
Қай бир юҳо тўда фош бўлиб буткул,
Теран жиноятлар очилди яна.

Кабир халқ номусдан қолганда абгор,
Бўлиб қабоҳатга тайёр андоза,
Бутун мамлакатга таралди такрор:
«Ўзбеклар иши бу...» деган овоза.

Бошқалар тер тўкиб, чекканда жабр,
Не тонгки, ўзбеклар яшаганмиш зўр.
Эмишки, ҳар битта ўзбек тамагир,
Эмишки, ҳар битта ўзбек порахўр.

«Оқ олтин»дан тоғлар кўтарса-да кўп,

Эмишки, пахтакор фирибгар, бeбурд.
Ўзгалар ризқини ўмарармиш хўб
Бола-бақрага ўч, серфарзанд бу юрт...

Кошки бу бўҳтонлар рост чиқса, элим,
Кошки сен тиллога кўмилиб қолсанг.
Ахир, не қисмат бу, замон эврилиб,
Шарафмас, ўзингга тубан ном олсанг!

Магар қабих иши бўлмишдир ошкор,
Бир тўда мўлтони амалдор, бекнинг,
Наҳот бағри хун халқ бунда гуноҳкор,
Наҳот ишидир бу хоксор ўзбекнинг?!

Ахир, қирғинбарот йиллар оч-юпун
Етимлар бағрида сақламишди жон...
Ўзбек ўз фарзандин тўйдирмоқ учун
Наҳотки меҳнатсиз топган бурда нон?!

Лекин сиз ўзбекнинг иши нелигин
Билмоқ истасангиз агар чинакам,
Қадим далаларга, марҳамат, келинг,
Унда асл халқни кўрарсиз ҳар дам.

Унда бош кўтармай заҳмат чекар эл,
Меҳнат бонг уради унда ёзу қиш,
Унга нигоҳ ташлаб ҳузур топмас дил,
Унда ҳукмрондир ҳар қачон ташвиш,

Унда тер тўкади гўдақлар қийғос,
Унда ризқин терар кампирлар, чоллар.
Укубатлар зада қилганда рўй-рост,
Ўзига ўт кўяр унда аёллар.

Лекин мансаб ёғин ялаган зотлар
Боқарлар бу ҳолга бузмай пинагин.
Улар ўйлайдилар ҳар бир соатда
Ғамдийда юртнимас, фақат чўнтагин.

Ҳайрат-ла кўрдим мен илк бора яққол,
Элим, кўксингдаги бардош тоғини.
Кўтариб турибсан энди — бу не ҳол,
Ўзинг сажда қилган каслар доғини!

Яхшиям, дунёда ҳали субут бор,
Яхшиям, муз қотмас киприқцаги нам;
Яхшиям, диёнат ҳали пойдор,
Имон ҳали тирик экан, яхшиям!

Қалбинг кишанларин от энди, элим,
Каззоб кимсалардан юзингни бур, тон!
Мутелиқда нечук шарофат кўрдинг,
Энди дунёга боқ — етар, бас, уйғон!

Азаддан буюксан — толеинг равшан,
Ҳатто ёв манглайинг қилолмас қаро.
Қадимдан нақл бор — нопок касридан
Ҳеч қачон булғаниб қолмаган дарё!
1988

«ГАЗЛИ МАНЗАРАЛАРИ» турқумидан

ДЕВОРДА ҚОЛГАН СУВРАТ

Бу машъум зилзила, бу машъум офат
Борлиқни гўёки итқитди чоҳга.
Нақшин бинолардан қолган харобат
Айланди ғам қучган зиёратгоҳга.

Чодирлар қошида гуноҳкор каби
Мунғаймишди уйлар — дарз кетган, музтар.
Ичкарида дилни беҳуд қиларди
Шувоққа кўмилган турфа лаш-лушлар...

Йўқ, йук, сен анови деворга боққин,
Қолибди болакай чизган бир суврат.
Кулиб турар унда чечаклар ёрқин,
Содир бўлмагандек зинҳор бу кулфат.

Тагига битилмиш эди: "Онажон,
Баҳор байрамингиз муборак бўлсин!"
Чизган сувратингга боқиб, болажон,
Мен бир зум серғулу ўйларга тўлдим.

Бу дам қайлардасан? Ўша мудҳиш тун
Дилингга жароҳат солмадимикан?
Қотганингда ғаддор ваҳм ичра беун,
Қалб гулларинг заҳа топмадимикан?

Оловкор шаҳарнинг олов боласи,
Олов туйғуларинг асло сўнмасин!
Мусаввир бўлмагин, майли, аммоки
Қалбинг гулларига ғубор қўнмасин!

Мен-ку ишонаман — она шаҳрингни

Гўзалроқ этурсан, улғайиб бир дам.
Шунда кутлагайсан ҳар баҳор уни
Ўзинг эккан тирик чечаклар билан!

ЙИҚИЛГАН ҲАЙКАЛ

Ер ости жунбушга кирган онада,
Одамлар оёққа қалққан маҳали —
Безовта шаҳарнинг хиёбонида
Йиқидди юзтубан она ҳайкали.

Гарчи у — жонсиз тош, лекин мен унда
Юракни титратган бир маъно кўрдим.
Ва дедим шивирлаб: — Ушбу заминда
Ҳеч завол кўрмагин, сен — она юртим!
1984

СЕНДАН ЎТИНАМАН...

Замон тезлаб кетди — чарх урар кунлар,
Давр сандонига босганча бизни.
Дарди жунбуш дунё исёнга ундаб,
Қақшатиб юборди асабимизни.

Курашнинг поёни кўринмас зинҳор,
Кемирар юзларни алам ва қаҳр...
Сендан ўтинаман, жилмайгин бир бор -
Биз темир эмасмиз, инсонмиз, ахир!
1988

АВЛОДЛАР

— Давр ғаддор эди, бошни ҳам қидди,
Таъна-маломатдан гап очмайлик, бас.
Ниҳоят бирам хур замонлар келди,
Ҳар қалай, сизларга қиламиз ҳавас.

— Термулиб она юрт кўзига бу кун,
Туидик дардларини, қовурилар жон...
Олурмиз елкага унинг зил юкин,
Ҳар қалай, бизга ҳам бўлмагай осон.
1991

ИНҚИЛОБ

Қадимдан бор эди сирли чегара
Қабир арбоблару оддий халқ аро.
Энди замон бошқа — дадил, тик қараб,
Не-не зотларни мот қилар фуқаро.

Дейсан сен даврга боқиб бадгумон,
Минг йиллик удумда қолмади маъни...
Йўқ, дўстим, ниҳоят бўлди намоён —
Фуқаро қул эмас, инсон экани!
1989

* * *

Зап мўъжиза ойнаи жаҳон,
Термиларлар унга эринмай.
Ўқидим мен ундан бу оқшом,
Ватан ҳақда битган шеъримни.

Хонадонлар бағрига шу тун
Кириб бордим мен беижозат.
Ва кўзларим ўнгидан бир зум
Ўтди турфа манзара, ҳолат.

Нодир гилам, хорижий жавон
Тўлиб-тошган бир уй тўрини —
Минбар қилдим ва куйдирдим жон
Тўкиб юрагимнинг қўрини.

Лекин бўлмай ҳеч кимнинг иши,
Тополмади шеърим қўналға;
Сўнгра уй соҳиби керишиб,
Бураб қўйди бошқа каналға.

Тун салкини тушган бир ҳовли...
Барглар аро юддуз милтирар,
Гул-райҳонлар ичра йўқолиб,
Сунбула сувлари шилдирар.

Ҳад-ҳисобсиз кундуз заҳмати
Мудратмишдир бунда кўпларни.
Кимдир кетмонига суяниб —
Турган кўйи мени тингларди.

Аммо унинг хаёли ҳамон
Пайкалида кезар — далада.
Шеърим шу боисдан, бегумон,

Унга ғалати туюларди...

Қилмам гина-кудурат асло
Эл кўзига экрандан боқиб.
Лекин аниқ — бир бедор бола
Бу пайт мени тинглар ютоқиб...
1986

«МАРСЕЛЬЕЗА»

Олға бос, эй азиз озодлик,
Қайта-қайта илҳом бер бизга!...
«Марсельеза»дан.

У халқимизнинг эрка бўлган оташин муҳаббатидир!
Морис ТОРЕЗ.

I

Интиқомга айланар кўшиқ —
Дил қони-ла битилса агар
Ва тиллардан тилларга кўчиб,
Мазлумларни курашга чорлар.
Қайси юртда мустабид хокон
Билмаски гар қўрқув нимадир,
Эрк кўшиғин тинглагани он
У ичидан титрай бошлар зир.
Истибдодга ҳамда риёга
Еру осмон кетганда тўлиб,
«Марзельеза» келди дунёга
Хурриятнинг байроғи бўлиб.

II

Руже де Лиль — оддий фуқаро,
Шеърга ҳавас қўйган ёш аскар.
Ўйламаган эди у асло —
Яратдим деб буюк, шоҳ асар...
Илк инқилоб кўҳна Парижда
Бўй сочганда мисли ифор гул,
Тождор золим, муртад ғанимлар
Топтамоқчи бўлдилар буткул.
Эрк нашъасин туйиб тумонат
Гувилларди сармаст, жангари.
Шаҳар узра қайнарди ҳаёт
Кўкламдаги уммон сингари.
Эзгу қасам, ичилган онтлар
Ва Ватанга муқаддас севги...

Бари-бари унга шу оқшом
Ато этди илоҳий сезги.
Шуурида улус ҳасрати
Ҳам исёни тўлди сафога.
Уни мазлум Ватан даъвати
Айлантирди шу кеч даҳога...
Аммо қисмат ҳазилими бу —
Не тонг, гоҳ у шундоқ бемаъни:
Муаллифин унутди мангу,
Халқ ёд олиб «Марсельеза»ни!
У тақдирнинг қаҳрига қолиб,
Узлатларда яшаб ўтди хор.
«Марсельеза» эса юксалиб,
Жаҳон бўйлаб учди исёнкор.

Ш

Она юртим, сенинг бахтинг деб
Мен қўлимга олганман қалам.
Кошки ўтли сатрлар битиб,
Аритолсам қўксингдан алам.
Лекин битта қўшиқ армони
Куйдиради мудом дилимни.
Бериб унга юрагим қонин,
Уйғотолсам кошки элимни.
Жаҳолатга, муте қисматга
Туғилсайди унда зўр исён.
Қолай сўнг мен, майли, узлатда,
Элим топса басдир ғурур-шон.
Тинглайдирман Ватан даъватин,
Етмоқ учун буюк ниятга.
Битолсам бас, умрим бўйи мен
Битта қўшиқ — абадиятга!
1987

ЁНАЁТГАН АЁЛ

Сафоли тун — ойдин ҳовлида
Кезинарди бир шарпа фақат.
Дам юриб, дам тўлғанарди-да,
Ютоқарди оғир, бетоқат.
У ортиқча тимирскиланмай
Ниманидир топди, сўнг илдам
Ҳаракат-ла ҳеч иккиланмай
Қуйди уни усти-бошидан.
Биллур ҳаво тўлди шу лаҳза
Ермойининг бадбўй исига.

Ўша ҳолат у тилсиз шарпа
Ўхшаб кетди сув парисига.
Гугурт саси эшитилди — «чирк!»
Ой сесканиб сукутга толди.
Ва у шарпа ногаҳон тирик
Алангага айланиб қолди.
Олов дастлаб ёввойи ва оч
Ҳирс-ла унга термилди бир дам.
Сўнг бўсалар олганча қийғоч,
Оғушига чирмади бирдан.
Сочлар ёнди, ўртанди кошлар,
Сийна ёнди, ёноклар ёнди.
Сўнг фарёддан дарз кетди тошлар,
Еру само илкис уйғонди...
Чарх ураркан алангали рух,
О, бўлмагай таърифлаб буни!
Фалақцаги — юлдузлармас, йўқ,
Ёнаётган аёл учқуни!
Ўтдингми, эй жодугар ўлим,
Бўзлаган дил қошидан яна?!
Ёлғиз таскин, халоскор бўлиб,
Қилдингми сен тагин тантана?!
Бас, афсона сўйлама, ҳаёт,
Фоженинг ҳам бўлгин гувоҳи!
Тергар мени тушимда бот-бот
Ўзин ёққан аёл нигоҳи...
1988

ТАҚДИР ҲИЙНЛАРИ

Улар даҳрийларча яшади ҳар он,
Ол байроқни тутиб қўлида.
Ҳайҳот! Не-не зотни қилдилар қурбон
Шу сўкир эътиқод йўлида.

Кейин айландилар тош ҳайкалларга,
Ўт-оловдан омон чикдилар...
Бироқ эрк деб ёнган зурёдлар эса
Уларни осдилар, йиқдилар!..
1994

ФАХРИЙЛАР

Кўксимизда турфа нишонлар қатор,
Лекин кўнгил нуқул андуҳга ботар,
Аламноқ нигоҳлар шундоқ сўз қотар:

«Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!»

Биз ҳам бир маҳал ёш, бўз йигит эдик,
Бир вақт «Ленин» дедик, «Инқилоб» дедик,
Муте юртимизни баттар кул этдик,
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!

Лабларни куйдирган кўшиқлар қани?
Мумтоз ғояларга ошиқлар қани?
Яшадик — умрни ўздан қизганиб...
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!

Идрокда неки бор — давр сингдирди,
Мағрур руҳимизни янчди, синдирди,
Ох, кўплар қабрга кафансиз кирди...
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!

Бир ҳолат тонгларда жонланар хира:
Ёв ўқи ёмғирдек тинмасди сира,
Омон сақлаб қолдинг нега, ҳамшира,
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!

Айтдик на оминни ва на бисмилло,
Даҳрий, осий бўлиб улғайдик илло,
Арбоблар кўзини ўйнатди тилло,
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!

Во ажаб, замоннинг шарҳин ким сўрар
Сиғинган зотларинг фитналар қурар,
Элнинг донишларин адоват қирар...
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!

Кўкракларда нишон, дилларда гумон,
Ол шафақ товланган уфқларда туман,
Кеч куз оралади боғларни туғён,
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!

Энди мижжада ёш, тўлғанар юрак,
Оқци қора кунлар булутдек лак-лак,
Билдикки, шу озод Ватандан бўлак
Бари ёлғон экан, ҳаммаси ёлғон!
1990

ЎЗБЕКИСТОН

Бу дунёда чаманлар кўп,
Бу дунёда ватанлар кўп.

Барчасида яшнар гуллар,
Барчасида яйрар диллар.
Менинг учун азиз бўстон —
Ўзбекистон, Ўзбекистон!

Чорлар эзгу йўллар мени,
Аждодларим кўллар мени.
Бу Ватанда тўкмасман ёш.
Бу Ватанда эгмасман бош.
Менинг учун азиз бўстон —
Ўзбекистон, Ўзбекистон!

Сахролар гул очар сенда,
Самолар нур сочар сенда.
Юлдузларинг сўнмасин ҳеч,
Бағринга ғам кўнмасин ҳеч,
Менинг учун азиз бўстон —
Ўзбекистон, Ўзбекистон!
1988

САРҲАДДА ВАТАН ДЕБ ЙИҚИЛДИ ЎҒЛОН

ОНА НИДОСИ

Кўрғошин ёмғирин совуқ жаранги
Борлиқнинг кўксига ханжардек ботди.
Теварак қоялар сўқирдек гангиб,
Сесканган чўққилар ваҳм ичра қотди.

Фалакка таралди жарликлар оҳи,
Қушлар тўзди бехос ошиёнидан.
Не эди бечора каклик гуноҳи,
Ёху, айрилди у полапонидан!

Сукунат фарёдин тингламай тақир,
Ўқпар қасирғаси авжига минди.
Арча тошни ёриб ўсганди, ахир,
Оний талвасада қарсиллаб синди!

Замин тушди оғир босинқирашга,
Нима кечаётир — билолмас, рости.
Ойдинда ярқираб товланган чашма
Кўзини юмалаб — харсанг тош босди.

Тонгда тутди юртни аламли фиғон:
«Худойим, малъуннинг борми жазоси?!
Сарҳадда Ватан деб йиқилди ўғлон,

Титратди дунёни она нидоси!

ХОИН

Осмонга туташган тоғнинг бағрида
Тинди аллақачон жангларнинг саси.
Яйдоқ дара узра — жарнинг лабида
Қолди фақат жонсиз душман мурдаси.

Гарчи туну кун у эгасиз мутлоқ,
Ажаб, оч кузгунлар солмас ҳеч назар.
Теграсида изғиб юрар-у, бироқ
Илонлар ҳам боқмас унга, алҳазар!

Мурда ҳам шунча хор бўлурми, ё раб!
Бу нечук зот, ахир, бу нечук нусха?!
Нега кун тиғида ёприлмас талаб —
Ҳатто овлоқ ундан курту қумурсқа!

Наҳот бор мавжудот ундан юз бурди,
Наҳот ер остидан топмади жойин?
Ватанга у қилич кўтариб кирди,
Чунки у хоиндир, чунки у — хоин!

ШОИР ВА ЧЕГАРАЧИ

У ватан бахтидан қуйларди шодон,
Айни тонг чоғида — туйғулар талош...
Оҳ, бу пайт сарҳадда йиқилди ўғлон,
Шоир миждасида ялтиради ёш.

Нега титради у, нега тўлғанди?!
Ғам кўрса ўзини уради чўкка!..
Йўқ! Ўғлон кўксини қалқон қилганди
Бедор шоир томон узилган ўкка!

НАФРАТ САТРАРИ

Кимлигингни биларман мен, эй мурдор,
Дарбадарсан, беватансан, хору зор!..
Юрагингда, билмам, яна нелар бор...
Қаҳр ўтида қанча қайнаб-тошма сен,
Зинҳор Ватан тупроғини босма сен!

Қамаштирсин кўзинг юртнинг боғлари,

Қад тиклади тағин юксак тоғлари,
Хурлик нима — англаб етган чоғлари,
Қаҳр ўтида қанча қайнаб-тошма сен,
Зинҳор Ватан тупроғини босма сен!

Азал бу юрт муқаддасдир, мукаррам,
Бунда фақат эзгу ўйлар мужассам,
Адоватда гарчи якто бўлсанг ҳам,
Қаҳр ўтида қанча қайнаб-тошма сен,
Зинҳор Ватан тупроғини босма сен!

Қабоҳатнинг дастёри бўл, югур-ел,
Пойини ўп, кўзёшларинг қилгин сел,
Кимлигингаи билар энди юрту эл,
Қаҳр ўтида қанча қайнаб-тошма сен,
Зинҳор Ватан тупроғини босма сен!

Кечиргайлар — доғули бўл сен агар,
Гуноҳингда қайғули бўл сен агар,
Ватанга қўл кўтардинг-а, оқпадар!..
Қаҳр ўтида қанча қайнаб-тошма сен,
Зинҳор Ватан тупроғини босма сен!

Шу юрт меҳри хуш айлар ҳар онимни,
Эркни куйлаб — оқларман мен нонимни
Керак бўлса, бергум унга жонимни,
Қаҳр ўтида қанча қайнаб-тошма сен,
Зинҳор Ватан тупроғини босма сен!
2000

МЎЙСАФИД ҲИКОЯСИ

Ўттизинчи йиллар... Ёш бола эдик...
Бот-бот эсга тушиб, бағрим қилар хун:
Шаҳарнинг чеккаси... Сирли тепалик...
Фарёд таралар гоҳ ундан ярим тун.

Асабий кечалар... Оталар дилгир...
Юраклар чок-чокдан сўкилар эди.
Ўқлардан тун бағри титраганда зир,
Юлдузлар кўз ёшдек тўкилар эди.

Биз машъум тепага чиқардик тонглар,
Унутиб кўрқувни, билмай сабрни.
Ҳар гал кўзимиздан ўчарди ранглар,
Кўриб унда янги чоҳни — қабрни.

Ҳайҳот, димоғларга қон иси тўлиб,
Йўғриларди аччиқ ғурубга ҳаёт, —
Кимнингдир оёғи, кимнингдир қўли
Чиқиб ётар эди тупроқдан, хайҳот!

Мурғак қалбимизга югуртириб муз,
Катталар қиларди мунгли тиловат.
Ахир, шул фожелар ёдимда ҳануз,
Қандоқ дейин — ўтган ишга саловат.

Дасти қон салтанат, нафратим сенга,
Ўртар боз юракни теран ўч-алам.
Дерларки, худди шу тепалик узра
Отмишлар кўксидан Қодирийни ҳам!

Мудом хотирамда янграр — билмас тин,
Ўқ саси... фарёд... — бу сўнг сўзлар балки.
Не сўз эди улар — айта олур ким?
Сўраб кўринг, эслар юлдузлар балки.
2001

* * *

Жозиба касб ётар хўрлик ва ситам,
Тортқилар хаёлни энтиккан туйғу...
Кўнглим, у кунларни қўмсама ҳеч ҳам,
Қўлнинг кишанига қўйган меҳри бу.

Кўрганмисиз — қадрин унутган, хоксор,
Тили қисик, бўйни эгик одамни?
Менгзаш мумкин ўшал кимсага — абгор,
Истибдод жабрини чеккан Ватанни.

Не бахт, юрт сурури ўзгача энди,
Болам тақдирдан мен очмасман фол.
Энг ҳуррам орзулар мужассам сенда,
Шу боис азизсан менга, Истиқлол!
2001

* * *

Бошга ғам сояси тушиб турган кез
Чорасиз боқурмиз, гангиб дафъатан.
Ҳолбуки урвоқча эмас қайғумиз
Сен чеккан ғуссалар олдида, Ватан!

Юракни шодликлар чулғаган зумда
Олам жилва қилар бирам бокира.
Лекин нур балқмаса, Ватан, юзингда,
Бизга севинчлар ҳам татимас сира.

Истаймиз, о, мангу қолмоқликни биз,
Аслида бу фақат, Ватан, сенга хос.
Сенинг бағрингдаги кечган умримиз
Киприк қоққанчалик лаҳзадир, холос!
2001

САҲРО

Қаршимда ястанар саҳро — поёнсиз,
Қучоғин очади чексиз уфқ, осмон.
Кўксимга қайноқ тафт урилгани кез,
Халқим, сенинг меҳринг туйдим мен шу он.

Ўркач-ўркач бархан, оташ кумларга
Сирларин айтади шамоллар бунда.
Дуркун фаслларга, эзгу кунларга
Ташна халқ қалбини кўрдим мен кумда.

Гарчи қадам етмас, узлат маскансан,
Сенинг дардинг менинг дардимдир танҳо.
Бунча ҳам гарибсан, бунча улкансан,
Халқимнинг ўзидай хокисор саҳро!
2002

* * *

Ортда қолиб кетди кентлар, қальалар,
Шамоллар поезднинг тарар ёлини.
Мени алқаб қолди масъум далалар,
Менга дуркун боғлар тутди болини.

Мезонлар эшади даштдаги офтоб,
Дарёлар ялтирар, ҳеч ғами йўқдек.
Мен эса темир йўл измида шитоб,
Учиб борар эдим уфққа ўқдек.

Ястанди қаршимда дафъатан саҳро,
Мозийнинг сирдони — яйдоқ Қизилқум.
Унда қувонч ичра ё ғамда танҳо —
Тонгга бокқан ёвшан йиғларди юм-юм.

Сўрадим: — Сен нима берардинг менга,
Эйсахро, яланғоч бўлсанг ўзинг гар?..
— Ўкинма, — деди у, — ташна қалбингга
Мен тухфа этаман теран хаёллар!
2002

* * *

Қисмат мени ташласа
Сендан йироқ-йироққа,
Келсам агар юзма-юз
Бундайин зўр фироққа,
Ялпизнинг бўйларидек
Урилгайсан димоққа,
Ватан, исминг ёд этсам!

Болаликда тинглардим —
Эртақларинг жангари.
Ҳайратларга чўмганман
Бойчечаклар сингари.
Қулоғимда жаранглар
Гоҳ турнанинг мунглари,
Ватан, исминг ёд этсам!

Баҳор пайти эсгандек
Водий узра шамоллар —
Юрагимдан дафъатан
Кетар ўкинч-малоллар,
Томиримда мавжланар
Ширин, юксак хаёллар,
Ватан, исминг ёд этсам!

Қолмас дидда армон ҳеч,
Муродимга етарман.
Бир кун жимжит дунёга
Мен ҳам сингиб кетарман.
Нима ўзи мангулик —
Аён идрок этарман,
Ватан, исминг ёд этсам!
1996

ИСТИҚЛОЛ ЁР-ЁРИ

Ҳай-хай ўлан, жон ўлан,
Жононадир, ёр-ёр!
Ватан деган муқаддас

Кошонадир, ёр-ёр!

Ўзбекистон аталган
Чамандир бу, ёр-ёр!
Заминдаги энг гўзал
Ватандир бу, ёр-ёр!

Истиклоддан ўргилай,
Юртга кулди, ёр-ёр!
Ўзбек эли ўзлигин
Таний билди, ёр-ёр!

Мустақиллик нимадир,
Сўранг биздан, ёр-ёр!
Сўранг буни эркин-шўх
Ўғил-қиздан, ёр-ёр!

Истибоднинг остида
Чекдик азоб, ёр-ёр!
Шунинг учун хурликни
Этинг тавоф, ёр-ёр!

Юрт номини жаҳонга
Танитайлик, ёр-ёр!
Ўзбекистон шухратин
Мадҳ этайлик, ёр-ёр!

Бу дунёда ниятлар,
Ўйлар ҳар хил, ёр-ёр!
Етажакмиз муродга
Бўлсак аҳил, ёр-ёр!

Ушбу йўлда яхшилар
Йўлдошимиз, ёр-ёр!
Омон бўлсин ҳамиша
Юртбошимиз, ёр-ёр!

Ҳай-ҳай ўлан, жон ўлан,
Жононадир, ёр-ёр!
Ватан деган муқаддас
Кошонадир ёр-ёр!
1995

БУ КУНЛАР

Йиллар ўтиб — шу буюк элда
Ўз баҳосин олар бу кунлар.

Хурман деган ҳар битта дилда
Ажиб созин чалар бу кунлар!

Шафақ ёнар уфқда ял-ял
Биз тонгларни кутамиз маҳтал.
Энг ёруғ тонг — Истикдол, аввал
Сени ёдга солар бу кунлар!

Қайтмас энди қуллик, ҳасрат, оҳ,
Элим, бунга ўзингсан гувоҳ,
Юрт сурурин кўрибми, гоҳ-гоҳ
Ҳаяжондан толар бу кунлар!

Набиралар кўзида ҳавас,
Энтикарлар эслаб бир нафас...
Бизлар учун игунинг ўзи бас,
Тарих бўлиб қолар бу кунлар!
2000

* * *

Куйламай бўлурми сени, Истиклол,
Бўлурми алқамай Ҳурликни буюк!
Ахир, сен халқим-чун энг улуғ иқбол,
Озод Ватанимга сенсан энг суюк!

Курраи заминда элу элат кўп,
Эркини алқаган миллатлар бисёр.
Уларга ҳам ғурур ярашгайдир хўб,
Лекин сендан менча қувонган ким бор?

Сенмасми — қаддимни тик қилиб қўйган,
Дунёга номимни муҳр этган қайта?
Ўзбек ўзлигини англаб етган дам
Аввал сени эслар, шукрона айта.

Шунчаки эмас, йўқ, мендаги сурур,
Истиклол, тоабод жон-дилимдасан.
Зотан буюк севги юракда бўлур,
Фақат баъзан-баъзан сен тилимдасан.

Аммо бир хавотир кечади қалбдан —
Ҳали олдиндадир не-не баҳоринг,
Шоирлар куйлашни ошириб ҳаддан,
Тўкиб қўйишмасми оҳоринг?!
2001

ЮРТ МЕҲРИ

Чорлади қошига ўлкалар йирок,
Ғаройиб сафарлар яйратди жонни.
Фаранг, олмон юртинсайр этдим, бироқ
Соғиндим бир зумда Ўзбекистонни.

Кездим турфа араб мамлакатларин,
Томоша айладим барака-кутни.
Кўзимга сурсам-да Макканинг гардин,
Кўмсадим ҳар лаҳза мен она юртни.

Ҳиндистонни кўрмоқ орзуси дилда,
Ҳимолайдан қорли доvonлар ошдим.
Мафтун қилса ҳам бу сеҳрли ўлка,
Бироқ мен уйимга — юртимга шошдим.

Саёҳатни ҳавас қилдим тинмайин,
Англадим нелигин айрилиқ-фирок.
Не тонгки, жаҳонни кезганим сайин,
Ўзбекистон, сени севдим қаттиқроқ!
1994

II

*Қорлар кетди, чекинди аёз,
Мудрамагин, юрагим, уйгон.
Қара, майса бермоқда овоз,
Қара, куртак яйратади жон.*

БЎРОН

Ташқарида инграйди бўрон
Дарчаларга уриб кўксини.
Гўё шикаст еган пахдавон,
Паноҳ сўрар бу тун ўксиниб.

Ингранади жон талвасада,
Тунд само ҳам титрар оҳига.
Гоҳ суйкалар алам, асабда
Дарахтларнинг юпун шохига.

Йиғлагундай ортмоқда хуни —
Паноҳ топмай изғийди бу тун.
Сигдирмайди ҳеч ким ҳам уни,
Балки бўрон бўлгани учун...
1967

ЖУДОЛИК

Чарчоқ кўнглим ғуборини ёзай деб,
Кўчаларда сайр этардим мен хушнуд.
Тиниқ кўкка сузиб чиққан булутдек
Муюлишдан чиқиб қолди бир тобут.
Орқасидан дарё каби ёйилиб —
Кўча тўлиб келар эди одамлар.
Аччиқ қисмат фарёдига ёқилиб,
Ғариб бўлиб келар эди одамлар.
Улар бари менга эди нотаниш,
Билолмадим марҳумнинг ҳам кимлигин
Эзди бироқ қалбимни бир ўртаниш:
«Ким экан у — қаримикин, ёшмикин?
Ҳаёт завқин сурдимикин беармон,
Ё ўтдими орзулари кулмайин?
Ёки сўқир ажал уни беомон
Маҳв этдими очилмаган гулдайин?
Ўзи мангу фонийликка кетаркан,
Қолдирдими бу дунёда бирон из?
Унинг руҳин ким доим шод этаркан

Ё юлдуздай учиб кетди белгисиз?...»
Банд этса ҳам мени турфа хаёллар,
Кўзларимга беихтиёр тўлди ёш.
Бир тобутнинг орқасида одамлар
Кетардилар жудоликдан эгиб бош.
1969

* * *

Қуёш кўқда қилди саховат —
Илиса деб денгиз ҳам зора.
Денгиз эса булут бўлди-ю,
Қуёш юзин айлади қора.
1967

ХИЁБОНДА

Хиёбонда саф-саф дарахтлар
Қарахт боқар туман қўйнидан.
Йўлақларда сўнгги япроқдар
Совурилар ел ўйинидан.

Ногоҳ учиб ўтган зоғларнинг
Чалинади қулоққа саси.
Бу дам мудроқ, ҳазин боғларни
Эркалайди аёз нафаси.

Сокинликда совуқ шаббода
Олиб келар қорнинг исини,
Сур булутлар кезиб ҳавода
Жунжиктирар дил туйғусини.

— Қор ҳам ёға қолсайди зора, —
Дейди кўнглинг бўлиб бетоқат.
Балки шунда бу тунд манзара
Қор остида топар ҳаловат...
1968

КУЗ ТОНГИ

Кунлар қисқариб қолди,
Совиб ҳам қолди анча.
Борлиқ олтин тус олди
Хазонга бурканганча.

Хиралашиб қолди, тунд
Ёзги тиниқ осмон ҳам —
Бир куни босса булут,
Бир куни босгай туман.

Қуёш боқар осуда,
Юрак ажиб қалтирар.
Олис тоғ чўққисида
Киш либоси ялтирар.

Сой ҳам энди жўш урмас,
Оқар сокин, эриниб;
Ҳовуз ётар тинч, бесас
Тубигача кўриниб.

Мезонлар чувалади
Дарахтнинг шохларида;
Шабнам кўзни олади
Боғнинг сўқмоқларида.

Бирам гўзал кузда ҳам
Табиат товланиши.
Аммоки булар билан
Одамларнинг йўқ иши...

Ҳовлида хазон барглар
Супураркан келинчак,
Далага чорлаб қолар —
Кизлар кўлда тугунчак...

Дехқон-ку билмас уйқу,
Тинмас ушбу паллада.
Бу тун ҳам, эҳтимол, у
Тунаб қолди далада.

Тунда чанги босилган
Йўллар яна серқатнов:
Биров қайтса юмушдан,
Қайгадир шошар биров.

Ҳамиша шундоқ бўлар —
Оқармайин куз тонги,
Аллақачон чалинар
Кишлоқца меҳнат бонги.
1970

* * *

Ука, шоир бўлмоқ истабсан,
Эзгу ният — тилайман оқ йўл!
Айтиб қўяй, эплай олмасанг,
Ҳозирдан воз кечганинг маъкул.

Ёзмасак-да ўзимиз, лекин
Шеър деганни тушунамиз, ҳа.
Насихатим укиб — тўғрисин
Қулоғингга куйиб ол, ука!

Майда-мижғов гаплардан қочгин,
Бўлар-бўлмас бўяма қоғоз.
Сийқа шеърдан ғийбатчи хотин
Эзмалиги мароқли ва соз.

Кафил бўлгин ҳар бир сатрингга,
Сафсатанинг йўқцир кераги.
Ошён курсин тафаккурингга
Теран фикр, замон юраги.

Нурли уфқлар ишқи ёндирсин
Муқим бўлиб қолсанг шаҳарда
Ва қишлоғинг қалбингда юрсин,
Одамларин тутгин назарда.

Уларнинг ҳам буюк қалби бор —
Қадрлашар санъатни жуда.
Яхши шеърни ўқиш-чун такрор
Ишга олиб кетар қўнжида...

Ишқ-муҳаббат ҳақида ёзсанг,
Шундай ёзки, юрак этсин жиз.
Майли, севиб қолсин ғойибдан
Шеърингга бир кўзи тушган қиз

Дардли бўл-у, куйлама қайғу,
Эътиқодинг бўлсин ҳақиқат.
Шон-довруққа лойиқ бўлгин-у,
Орқасидан кувмагин фақат.

Хуллас, ука, дейман фахр-ла
Боқий бўлсин дилингдаги аҳд.
Ростин айтсам, яхши шоирга
Ака бўлиш ўзи ҳам бир бахт.
1972

ОНА

Ётар эдим билмай ўзимни —
Бир дард ичра алахлаб-ёна.
Не мўъжиза — беморлигимни
Тушингизда кўрибсиз, она!

Шундан бери дардга чалинсам
Ё ғам ичра тўлғонсам бедор,
Ҳадикдаман — олисда бу дам
Гўё сиз ҳам чекасиз озор...
1972

* * *

Нозланади кўкламги офтоб,
Аҳён-аҳён кўрсатиб жамол.
Кўк юзида кўпчиган оппоқ
Булутолларни ҳайдайди шамол.

Карвон-карвон булутга бу дам
Тикиламан мен ерда туриб.
Алланечук сархуш туйғудан
Юрак бир зум кетар гупуриб.

Қани сен ҳам учсанг йирокқа,
Ҳов, оқ булут узра узаниб!
Гўзалликдан тушиб титроққа,
Кенгликларга термулсанг қониб!
1973

ГОҲО ТУШУНМАЙМАН...

Масъуд яшамоқ ўз қўлимизда-ку,
Қайдан туғилар бу низолар бот-бот?
Бахти бекам умр наҳот бир орзу,
Турмуш рутубатсиз кечмагай наҳот?

Кундуз оғушидан қайтаман ҳориб,
Оқшом қаршилайсан сен мени толғин.
Чехрангдан чарчоғинг қувиб юбориб,
Бу дамлар менга шод термила олгин.

Бизга бўйсунмайди гоҳида асаб,
Зеро урингаймиз иккимиз ҳарчанд:
Арзимас жумбоқни қилолмаймиз даф,

Юраклар зириллар, зириллар фарзанд.

Дилгир йўналаман ҳовлига шунда,
Тепамда ой боқар, милтирар юлдуз.
Жами ташвишларга парвосиз бунда
Дарахт баргларини бир-бир узар куз...

Наҳот эзгу сўзлар бисотимда йўк —
Ёндира билгали кўнглингда учкун,
Токи бу асрда сени беандух,
Ўзимни бахтга ёр кўрмоқлик учун?!

Гоҳо тушунмайман одамзод феълин —
Кўнганда юракка зарра ғам-ғубор,
Ундан фориф бўлмоқ шунчалар қийин,
Мардона жилмаймоқ шунчалар душвор!
1976

ЙИЛЛАР...

Дўстим, сездингми ҳеч — йиллар бесурон
Ўтиб бормоқдадир забт этиб бизни.
Сўндириб юракдан эҳтирос, туғён,
Ўғирлаб кетмоқда ёшлигимизни.

Ажиб бир шукуҳ бор бокира ҳисда,
Ёдингдами қирлар, туманли саҳар?..
Энди эса йиллар ўтиб, оҳиста
Ўғирламоқдадир бизларни шаҳар.

Йироқлашиб кетдик хандон кунлардан,
Ёт эди у дамлар ташвиш, нолалар.
Сархуш давралардан, сайри тунлардан
Ўғирлади бизни турмуш, болалар.

Наҳотки умримиз шундоқ давомлар,
Наҳотки барчаси бўлар зим-ғойиб.
Йўк, биз дил тубига чўккан армонлар,
Ғамлар эвазига борамиз бойиб...
1976

УЧИБ ЎТГАН ТУРНАЛАР

Хазонларга чўмган боғлар, оҳ,
Юрагимга ташлайди каманд.
Шаҳар узра бир оқшом ногоҳ

Учиб ўтди турналар баланд.

Термилиб мен элас ва элас —
Тингладим-у улар садосин,
Ич-ичимдан туйдим шу нафас
Маҳзун кузнинг ажиб сафосин.

Кўз оддимга келтирдим маъюс
Мезон тўла дала-қирларни.
Мудом менга ҳадя айлар куз
Тиниқ хаёл, теран сирларни.

Баланд учиб ўтган турналар
Қишлоғимни солдилар ёдга.
Ҳануз ажиб меҳрим сақланар
Болалигим кечган ҳаётга.

Дунё бунча турланмаса тез,
Бир мунг қоплар кўзларим уфқин;
Кечагина гўдак эдик биз,
Олдик бу кун оталар бурчин.

Онам меҳри, олис масканим,
Туғилган юрт лавҳалари шан —
Кириб кедди қалбимга маним
Учиб ўтган турналар билан...
1976

* * *

Куз кезади беозор, майин,
Кенгликларга таскин берар шан.
Кечалари ширин тушдайн
Шудгорларни қучади туман.

Боғларни ҳам чулғаб олар у,
Шивирлайди афсунгар сўзин.
Уфқларда лекин беуйку
Уқалайди чироқлар кўзин...
1981

ГУЛ КЎТАРГАН АЁЛ

Эрта тонгда
хазонли йўлдан
гул кўтариб ўтди бир аёл,

бир қўлида рўзғор халтаси.
Ажаб,
кимга экан у гуллар —
кимга экан
оддий, ташвишманд
юракдаги бир даста қувонч?
1981

* * *

Жунжиктирар боғларни кузак,
Тўшалади қалин бахмал тун.
Ажаб, нечун хўрсинмас юрак,
Ажаб, нечун у сархуш бутун?

Масъудлигин недир сабаби,
Нечун борлиқ туюлмас ғариб?
Ой нурида хотира каби
Кўринади илк қор оқариб...
1982

ҚОР ТУШГАНДА ТОҒЛАРГА...

Куз оқшоми бир қора эпкин
Кириб кедди ҳазин боғларга.
Шивирлашди дарахтлар секин:
— Қор тушибди олис тоғларга...

Сарғаяди бу чоғ анғизлар,
Ўт-ўланлар — қирда, ёбонда.
Қушлар иссиқ манзиллар излаб,
Учиб кетар жануб томонга.

Чўққилардан энди кун бўйи
Қор боқади водийга яйраб.
Лекин ҳаш-паш демай у қуйи
Эна бошлар қиличин қайраб.

Пайкалларда муқим ёлғиз эл,
Куйманади — битмаган-да иш.
Одамлар гап орасида дер:
— Ҳечқиси йўқ, андак кутсин қиш

Гарчи кузак аёвли, вазмин,
Унда кишнинг замзамаси бор.
Кечалари шип-шийдон замин

Тушларига кириб чиқар қор.
1981

БИЗНИНГ ЁШИМИЗДА...

Бизнинг ёшимизда Лермонтов
Мангуликка қўйганди қадам.
Бизнинг ёшимизда кирган мангуликка
Тирик яшаб туриб Усмон Носир хам.

Бизнинг ёшимизда даҳо бўлган Пушкин,
Ўлмас зиё сочган Ҳамид Олимжон.
Бизлар эса ҳануз ғўрмиз,
Бизлар эса пишмаймиз ҳамон...

Давр узайтирди, не тонг, умримизни,
Минбаъд ҳалол бўлсин ичган тузимиз,
Баҳоримиз чўзилиб кетди бунча,
Алдаб қўймасмикан кузимиз?..
1984

* * *

Парчалади музларин анҳор,
Энди ортиқ беролмайди дош.
Қайлардадир, кетиб сўнгги қор,
Чечаклар ҳам кўтардилар бош.

Чекинмоқда рутубат, малол,
Қиров каби эрийди жимлик.
Тонг, хонамга ёғилар хушҳол
Бир даста нур — Баҳор исмлиқ.
1980

* * *

Қорлар кетди, чекинди аёз.
Мудрамагин, юрагим, уйғон.
Қара, майса бермоқда овоз,
Қара, куртак яйратади жон.

Қанот қоқди шимолга қушлар,
Яшил қирлар нафаси сарин.
Ушбу дамлар куйламасанг гар,
Ёлғон бари куйлаганларинг!

1983

ҚИРЛАР, СОЙЛАР ОШИБ...

Қирлар, сойлар ошиб энтиккан эпки
кириб келди шаҳар кўчаларига...
Унга илк рўпара бўлган одамлар
танидилар ногоҳ
Баҳор шарпасин
ва мудроқ тасавурида уларнинг
тўлкинланди ям-яшил уфқлар.

Эҳ, шаҳар катта-да,
ташвишлари мўл —
Баҳор келганини кўплар сезмади.
Лекин Баҳор, танти қалб Баҳор
ранжимади бундан заррача.
Аксинча у, бориб тонг пайти
ҳаловатсиз, гавжум бозорнинг
ташландиқ бир чеккасидаги
ўрик шохин буркади гулга.

Энди унга кўзи тушганлар
Қани ўтиб кўрсин бепарво:
ҳар ким — дидда ҳавас туярди,
бир жилмайиб ўтар эди ё!
1982

* * *

Мен умримни ташлаб қўйдим ўз маромига,
Учкур ҳаёт шиддатига беролмадим тоб.
Вужудим-ла чўмдим нурсиз бўшлиқ комига
Ва дунёда борлигимни унутдим ҳисоб.

Унутдим мен — надир туйғу, надир ҳаяжон,
Қолиб кетди танбал ҳаёл остида бари.
Ҳайҳот! Тағин руҳим узра ёришди осмон,
Камалақдек ёнди унда ёшлик онлари!
1984

НАШЪАСИ ЎЗГАДИР...

Нашъаси ўзгадир ажиб наҳорнинг,
Мунгли боқишлари қорайган қорнинг...

Билсангиз, мудом мен эрта баҳорнинг
Ёрқин рангларини севаман!

Гавжум шаҳар аро юрсанг-да бу дам,
Юрагинг ҳаприкиб кетар дафъатан,
Олис болалигим ёдга туширган
Кўча чангларини севаман!

Дилга виқор солиб узаяр кунлар,
Таралар самодан найсоний унлар.
Музлар билан карахт дарёнинг тунлар
Килган жангларини севаман!

Ифор ёғдуларда яйрагай жонинг,
Беҳиштда топилмас ўтган бу онинг.
Билсангиз, дўстлар, мен кўҳна дунёнинг
Шўх оҳангларини севаман!
1979

* * *

Сенда нима гуноҳ, жажжим, мурғагим,
Не оғриқ бағрингга санчмоқда тикан?
Дардингни уқолмай йиғлар юрагим,
Ўзинг сўйламоққа эса ожизсан.

Кошкийди, озоринг айта қолсанг сен,
Бошингда ўлтириб чиқай то сахар.
Табиат, қийнама инсон боласин,
Дардини гапира олмаса агар!
1984

* * *

Кумуш кенгликларга фалақдан гўё
Сочкидек сочилди тилло, зар танга...
Офтоб окшом чоғи таратди зиё,
Қалин қорлар узра ёқди аланга.

Яланғоч боғларни, биллур томларни
Тафтсиз оғушига босди қизғиш нур...
Аёз ўзига зеб берган рангларда
Баҳорни ёд этмоқ қанчалик ҳузур!
1984

* * *

Бу дунёда баридан
Меҳр-оқибат аъло, бил.
Бехос йўлда қоқилсам,
Ташлаб кетма, турғазгил.

Йўл олис. Ҳорсанг мен ҳам
Сенга тиргак бўларман.
Бошингта тушганда ғам,
Балки керак бўларман...
1985

УМР ЎТГАН САЙИН...

Умр ўтган сайин имконинг ортар,
Бир-бир битиб кетар каму кўстларинг.
Ҳар жиҳатдан тўкис бўларсан, фақат
Камайиб бораркан асл дўстларинг.
1985

ШАФФОФ ТОҒЛАР...

Шаффоф тоғлар...
Олмос янглиғ қор...
Титратди бир армон дилимни,
Мижжамда ёш ялтираб илк бор
Қўмсадим мен болалигимни.

Тотдим ҳаёт аччиқ-чучугин,
Кўп синовли йўллардан ўтдим...
Олмос қорга термиларкан жим,
Болалигим,
Бетингдан ўпдим.
1988

КЎКЛАМ РИВОЯТИ

Кўклам куни...
Овчи ҳам ҳайрон.
Нукул шафқат кечиб дилидан,
Кеч кирган пайт қараса,
Не тонг...
Гул ўсибди милтиқ нилидан!
1988

ДЕНГИЗ

Келдинг сен баҳайбат уммон қошига,
Кабир денгизни илк кўришинг эди.
Бир тун кулоқ тутиб шовиллашига,
О, менга дардларин очди у, дединг.

Сенсиз чайқалганди, ахир, у минг йил,
Тағин мангу наъра тортмоқ унга хос.
Шундоқ экан, жиндак истиҳола қил,
Сен кимсан - бир тунлик меҳмонсан, холос.
1988

УМР...

Умр шундоқ шитоб —
Туйганинг чоғда
Қонингга дафъатан югуради муз.
Қара, маъсума қиз
Гул терган боғда
Бу кун хаёл сураб ғамгин аёл — Куз...
1988

ЁЗИЛМАГАН ШЕЪРЛАР

Ёзилмаган шеърлар
Қизларга ўхшар —
Бор эрур чехраси, бор эрур қадди.
Ҳарир ҳижоб ичра
Сулув фикрлар
Ҳар тун тушларимга кириб чиқади...
1988

СОҒИНЧ

Ложувард денгизда юмалар офтоб,
Қалқигани каби худди қизил шар...
Эсимга тушар-у айрилиқ шу тоб,
Кўксимни бир нафас энтикиш чулғар.

Денгиз оғушига кириб боргум, эҳ,
Нозли тўлқинларни босиб қўйнимга.
У эса гўдакнинг қўлчаларидек

Жажжи мавжларини ташлар бўйнимга!
1989

ДЎРМОН БОҒЛАРИ

Айни кўклам Дўрмон боғлари
Малоҳат касб этар бетакрор.
Айниқса тун ичра оқариб —
Кўриниши ғоят фусункор!

Ифор исли бу дамлар бироқ
Уфқда ёлқин ялтиллаб қолар.
Чакмоқмас у, титрама, юрак,
Тун боғларни суратга олар!
1989

ХОТИРОТ

Баҳор иси чулғар шаҳарларни ҳам,
Шафақ яллиғланар, оқ ёмғир тиниб.
Сен оромкурсига чўкканча бу дам
Хаёллар сурасан ёлғиз, хўрсиниб.

... Кўпчиган булутлар тонгдан кўк узра
Судрала ўтарлар ерга тегай деб.
Майсалар кафтида — шабнамлар нуқра,
Чучмома ёввойи қирга берар зеб.

Қисмати ноаён жажжи болакай —
Кўзларида ҳайрат билмас интиҳо;
Булутлар қаъридан сизган шуъладай
Ҳали бокирадир ундаги дунё.

Ариқлар бўйида ивирсиб, тентиб,
Шом пайти ялпизлар териб қайтар у.
Бир зум онасининг кўнглин ёритиб,
Шодумон туяди ўзини мангу.

Сарин шабадалар туннинг пардасин
Алвон шафақ сари сургани чокда,
Болакай ниҳоят суюк отасин
Пинжида кетади ширин мудрокка...

Қалқир кўз ўнгингда ажиб лаҳзалар,
Чўмасан фараҳли дардга бир нафас.
Ким экан у гўдак — маъсум бунчалар,

Ногоҳ юрагингни ўртайди ҳавас.

Тилайсан сен унга кетмас баҳорни,
Тилайсан, у дамлар узайсин фақат.
Лекин йиллар бунга қулоқ тутарми,
Йиллар югуриқцир, йиллар бешафқат.

Баҳор қалъаларни забт этган маврид,
Тун ичра хаёллар сураркан узун,
Бехос чап кўксингга ўрмалар оғриқ,
Шивирлайсан: «Наҳот у гўдак — ўзим?..»
1984

САЙРАМ БАҲОРИ

Бўғриқиб кетади
бунда кир бағри,
жарликлар лабида наъматак — чашма.
Қуёш нурларидан
кўзлари оғриб,
йўл қарар минг бир хил чечаклар яшнаб...
1984

* * *

Шом кириб ҳовридан тушар саратон,
Пойтахт кўчалари кўмилар зарга,
Икки йигит, қўлларида чамадон,
Кириб келмокдалар шаҳарга.

Қадамлари шаҳцам, суҳбатлари гангур-гунгур,
Кўзлари ҳайратга, умидга лим-лим.
Улар истараси дилга сочар нур,
Термулиб қоламан ортларидан жим.

Учирмаларига мактабнинг бу дам
Пешвоз чиқаркин ким чиндан соғиниб?
Улар дадил ёки истиҳола билан
Босарлар қайси уй кўнғироғини?..

Илҳақ қаршилагай уларни балки
Йўлаклари қадар саришта хонадон.
Йўқ, улар билмаслар ҳали манзиратни,
Киран уйга улар-ла бир фаришта ҳаяжон.

Эсланади шу кеч қишлоқ одамлари,

Олис хотиралар, болалик кезлар.
Йигитларнинг эса тушларига киради
Бўлажак имтиҳонлар, талаба қизлар.

Шаҳар, кибрланма ортиқ — ранжитма
Дили пок, содда ўжарлиги борларни.
Беш йил мобайнида кўтариб яшар улар
Сенинг юрагингдаги ғуборларни.
1984

ҚИРҚ ЁШ

Тўлқин-тўлқин адирлардан болаликда
Югурардик, хайратларга ошна эдик.
Битта қирдан ошсак, бошқа қир ортида
Не борлигин билмоқликка ташна эдик.

Улғаяркан биз рўбарў келдик бешак,
Ўркач-ўркач довлонларга ушбу сафар.
Уларнинг энг баландига чиқиб боқсак,
У томони яйдоқ экан уфққа қадар.
1989

КЕМАЛАР ҚАБРИСТОНИ

Кемаларнинг қаноти йўқцир,
Учолмаслар улар йирокқа.
Бир-бир ботиб борарлар энди
Қақраб ётган қумга, тупроққа.

Қачонлардир гувлаган уммон
Энтиктирмас энди уларни.
Тўфон эмас, саргашта бўрон
Олиб учар — сувмас, қумларни.

Гоҳ адашган олис булутлар
Соя ташлаб ўтиб қолганда —
Довулларни қўмсарлар улар
Ва титрарлар унсиз армонда.

Ҳайҳот! Энди теграларида
Зар балиқлар, лайли ўтлармас,
Жон сақдаб кун шуълаларидан
Кезар жондор, тўзғир хору хас.

Денгиз қаён кетмиш — кемалар

Қолди, ахир, кумларга ботиб...
Осмонларга учмоқ истарлар,
Бўлсайди гар улар қаноти!

Нима қилиб қўйдинг, эй асрим,
Кирдингми ё фоже комига?!
Айлантирма уммонларни сен
Кемаларнинг қабристонига!
1987

ОНАСАН, ТАБИАТ...

Дунё ишларидан безиб мен гоҳо,
Юрагим чекканда озор-азият.
Чиқиб кетгим келар бағрингга танҳо,
Юпанчим бўласан ўзинг, табиат.

Юксак тоғларингнинг қошида бесас
Ўйларга толаман — сокин, улуғвор.
Мовий сойларингга термилсам бирпас,
Тарқайди дилимдан кудурат, ғубор.

Яйдоқ қирларингда кезиб елвагай,
Ловуллаган кўксим совутсам дейман.
Кабир чинорларинг остида кушдай —
Толиққан кўнглимни овутсам дейман.

Тортинчок чечакка дуч келиб бирдан
Худди дўст топгандек кўзга суларман.
Болалик сирдошим гиёҳлар билан
Қулф-дилим очилиб суҳбат қуларман.

Табиат, сен бунча танти ва буюк,
Табиат, сен бунча содда, бокира!
Сенинг кошонагда нифоқ-низо йўқ,
Хусуматни билмас даргоҳинг сира.

Сенда беғараздир сафдош дарахтлар,
Ёбонингда гуллар ҳусн талашмас.
Бари бир-бирларин суяр, ардоқлар,
Зинҳор бир-бирига завол талашмас.

О, улуғ табиат — мўътабар хилқат,
Боқий удумларинг зикр этдим бир он.
Сен сўнгсиз фараҳга ёр эдинг, фақат
Бузди ҳаловатинг тамакор инсон.

Ахир, каж тафаккур, кибр, юҳо нафс
Олдида ожиздир уммон ҳам, тоғ ҳам.
Бу кун коинот ҳам топди-ку шикаст,
Заҳарга йўғрилди тошу тупроқ ҳам.

Аммо сен исёнлар қилмайсан нечун —
Ютасан ҳар қачон ичга қаҳрингни?!
Ахир, онасан-да — фарзандинг учун
Очмоқчи бўласан мудом бағрингни.

Табиат, сен — мангу таскин ҳам шифо,
Инсонга ўзингни тутмагансан ёт.
Лекин қачон кенглик топиб бу дунё,
Сендан ибрат олиб яшар одамзод?!
1987

БИЗЛАР ЭНДИ ДЎСТМАСМИЗ...

Энди қалбни маст қилмас меҳр,
Туйғуларга қўёлганмиз чек.
Бизлар энди дўстмасмиз, лекин
Кўришамиз эски дўстлардек.

Гарчи ҳар вақт изиллайди жон
Тортиб кўнгул зуғумларини,
Аммо бизлар сақлаймиз ҳамон
Эски дўстлик удумларини.
Нима бўлган ўзи — рўйирост
Айтолмаймиз иккаламиз ҳам.
Юрсак ҳамки мудом дўстга хос,
Бегонамиз энди чинакам.

Аёндирки — орада зимдан
Бир хиёнат содир бўлгани.
Совидиг-у бир-биримиздан,
Юравердик ичдан тўлганиб.

Учрашганда сир бой бермайин,
Яширсак ҳам кўзларимизни,
Бироқ қалин жўралардайин
Тутдик доим ўзларимизни.

Уринмайлик энди ҳар қанча,
Асил ҳолга қайтоламизми?
Кимдадир айб бўлса, мардларча
Аччиқ-аччиқ айтоламизми?
1987

ХУДБИН ОДАМ

Ёнар унинг юрагида қора аланга,
тикан каби кўзларида зарра ҳиммат йўк.
Бу туйғуни аллақачон ямлаб юборган
ўша қора аланганинг
юҳо тиллари.
На меҳрни, на шафқатни билади қалби,
биров дардин англай олмас дилдан ҳеч қачон.
Ахир, ғаму ғуссаларнинг муз парчаларин
бу аланга йўлатмагай ўзига зинҳор.
Мижжалари кўз ёш таъмин туймас тоабод,
қандоқ тўйсин,
қакратмишдир ул қора оташ.
Ложувардмас юрагининг осмони асло —
қоплаб ётар
ўша бадбин олов дудлари.
Бир қаролик урмиш унинг юзига ҳатто...
Қачонлардир захил қалбнинг зулмат тўрида
тафт бахш этиб,
милтиллаган жимит қора чўғ
айланмишдир энди улкан қора ёлқинга.
Вужуд эмас у кўринган — қора аланга.
Яқинига бормоқ хавfli — ямлаб юборар
у риёкор аланганинг
мараз тиллари.
1987

ЁЗ ТОНГЛАРИ

Ёз тонглари — осуда тонглар...
Қанотларин ёзган оқ эпкин
Самоларга парвоз қилар-да,
Юлдузларни сўндирар секин.

Олис тоғнинг чўққиси узра
Товланару олтин ёғдулар,
Айланади кумушга, зарга
Дарёдаги қорамтир сувлар.

Тонг мўралар жарликларга ҳам,
Қучар даштни унинг илк нури.
Дарахтзорлар уйғониб бирдан,
Босар тагин қушлар чуғури.

Куннинг боши - сўлим ондир бу,
Ахир, ҳали юксалиб офтоб —
Аямасдан оташ қуяр-у,
Еру кўкни қилар жингиртоб.

Ёз тонглари ҳамиша сокин,
Баҳра олар боққан нигоҳлар.
Билсалар ҳам кундуз - дўзах чин,
Қутлар уни гуллар, гиёҳдар...
1987

* * *

Жазирама кунлар ўтиб кетибди,
Жунжикиб уйғондим бир куни тонгда...

Рухим алланечук туйғудан яйраб,
Ланг очиб ташладим деразаларни.
Ташқарига боқсам — Куз!
Биласизми,
шунда илк куз ҳавосин
Симираркан нелар тушди ёдимга?
Болалигимни мен эсладим дастлаб,
Энди қўлим етмас ширин онларни...
Ахир, куз умрнинг қайтмаслигидан,
Йиллар шитобидан сўйлайди яккаш.

Кейин нималарни эсладинг, дерсиз?
Шаффоф тоғ, биллур сой, қат-қат хазонлар,
Ҳовлиларда ранги ўчган гуллар, райҳонлар...
Эҳ, бунчалар совуқ гулга кузнинг оғуши,
Аёзларга тоб беролмай, унниқар шўрлик!..

Биласизми, яна нелар кедди ўйимга?
(Сархушлигим боиси ҳам балки шу туйғу!..)
Куз тўкинлик рамзи эрур Ўзбекистонда,
Энтикади шан-шукухдан далалар, эҳ-ҳе!
Пайкалларнинг адоғида — олис-олидан
Эл заҳмати — чўнг хирмонлар ўсиб кун-бакун
Тоғлар қадар юксалишиб таратса нуфуз,
Кувонмас қай кўз?

Жазирама кунлар ўтиб кетибди,
Жунжикиб уйғондим бир куни тонгда...
1980

МАЪЮС БОЛА

Ёғду сочар, ялтирар
Гўдакнинг қалб олами...
Лекин юрак қалтирар
Кўриб маъюс болани.

Ўйиндан бош тортиб у,
Четга олар ўзини.
Катталарга хос қайғу
Чулғамишдир кўзини.

Гарчи ҳали норасо,
Жимит эрур жуссаси,
Мос келмас унга асло
Дилидаги ғуссаси.

Кўзингдаги нечук мунг,
Килгин, ахир, ҳавола!
Этдинг-ку бағримни хун,
Индамас, маъюс бола!

Гўдак борки — гул исли,
Кўнглинг қилар саришта.
Лекин турар у мисли
Яраланган фаришта.

Дейман, қувнаб-кул, ахир,
Тўк ё майли, ёш-жола.
Ҳасратингда нечук сир,
Айта қол, маъюс бола?

Ўйлайман — эҳ, дунёда
Борми ўзи адолат!
Қилмиш уни ғамзада
Қай ғусса, қай разолат?!

Отиб диддан нолани,
У гўдакдек кулмас, эҳ!
Кўриб кекса болани
Яшагинг ҳам келмас, эҳ!

Ҳей, тонмангиз! Қай гўдак
Заррача оҳ чекса гар,
Гуноҳкор бунда, бешак,
Биз ўзимиз — катталар!

Айбга ботиб биз гоҳо

Ўзни кечирган тобда —
Кечирмас улар асло,
Ёзғирарлар азобда.

Маъюс болага энди
Рўпара келган они,
Дейман уни — кимнингдир
Бўзлаётган виждони!...
1988

* * *

Тош деворлар исканжасида
Унутибман осмонни андак.
Кўз ташласам бир маҳал — унда
Сузар эди булутлар лак-лак.

Қараб бағри жунбуш фалакка,
Кетди бир зум бошим айланиб.
Сўнг боқчим-у ерга, йўлакда
Кўрдим тошни ёрган майсани.

Ниманидир туйиб илк марта,
Муз юрагим бирдан эриди...
Эҳ, кўксимга тўлди шу лаҳза,
Олис-олис далалар ҳиди!
1988

ТАСКИН

Кўксинг қонатганда ҳасратлар чандон,
Ғамлар юрагингни қилганида хун,
Заққумли тун ичра очик дарчангдан
Самоват қаърига термил сен бир зум.

Анларсан, худудсиз қаҳкашон аро
Тўкилар ёғдуга эврилган шу сас:
— Ғам-ҳасрат — абадий, умр — бебақо
Шундоқ экан, фиғон чекаверма, бас!
1988

МОВИЙ ТУТУН

Осмон кўм-кўк, ер кўм-кўк,
Теварак кўм-кўк бутун.

Ўрларди, эх, юксакка
Бир тола мовий тутун...

Қир устида мен унга
Сеҳрланиб боқдим лол.
Эди у мисли жилға —
Самодан оққан зилол.

Юрагимни куйдирди
Ажиб туйғу шу нафас.
Адирнинг этагидан
Тараларди сурон-сас.

Бағри юмшоқ кўкламнинг
Нурларига чўмиб илк,
Ҳайкирарди пастликда
Гард юкмаган болалик.

Боқдим унга мен бир зум
Ғойибона сирлашиб...
Ўрларди кўкка тутун
Печакгуддай чирмашиб.

Балки жимит оловда —
Бўз болалик ризқ-рўзи;
Яшил мавжли яйловда
Ивирсирди қўй-қўзи.

Бу аснода қуёш ҳам
Жим жилмайиб боқарди.
Эх, кўк тутун фалакка
Маъсум куйдек оқарди.

Тутунми бу ё суврат,
Кўз яйрар бокқан сари.
Таратар уни фақат
Болалик гулханлари.

Осмон кўм-кўк, ер кўм-кўк,
Теварак кўм-кўк бутун.
Ўрлар юксак-юксакка
Бир тола мовий тутун.

Бетакрор завқ юракда
Бир кадрдон куй чалар!
Мовий тутун юксакда
Хотиротдек чийралар...,
1988

ТУНУ КУН...

Тепамдан залворин ташлар чўнг фалак,
Пойимда — бешафқат курраи замин.
Туну кун мен шўрлик бўлиб жонҳалак
Эйман ўзим учун мангулик ғамин.

Бу фоний умрдан қолдирай деб из,
Унутама — нима ором, нима бахт.
Юрагим қайгадир шошар тинимсиз,
Елкамда қамчисин ўйнатади Вақт.
1989

БАҲОР ТАШРИФИ

Баҳор ташрифидан севинмай нега,
Буткул янгиланиб, яшнади олам.
Қарасам, уст-бошинг тор келиб сенга,
Бўйларинг чўзилиб қолибди, болам!

Байрамнинг шукуҳи борлиқда бу кун,
Бунча энтикасан, юзлари лолам?
Кўчага чиқаман дейсан, мен — дилхун,
Оёқ кийиминг ҳам тўзғибди, болам!

Музларни ёритди офтоб нурлари,
Гоҳ севинч, гоҳ ғамдан кўзда ёш-жолам
Бунча аччиқ экан турмуш дегани,
Мен тотдим захрини, сен тотма, болам!

Бу кун тевақда навбаҳор сайли,
Менинг-чи, бўғзимни қитиқлар алам...
Уст-бошим тўзган деб ўксима, майли,
Умринг тўзғимасин ҳеч қачон, болам!
1994

* * *

Улоқтирди жандасин очун,
Қанот қоқди мискин юраклар...
Жарликларда қор йиғлар юм-юм, —
Саъва каби сайрар куртаклар!
1988

* * *

Тарновларда сумалак синди,
Энди аёз ваҳимасин қўй.
Қиш ортига қайтмайди — энди
Ёққан қор ҳам таратар хуш бўй.
1981

ХАЙРЛАШУВ

Ғалати удум бу - хайрлашаркан,
Одамлар денгизга ташларлар танга.
Эмишки, қайтмоқлик насиб қиларкан
Тагин ушбу соҳил, ушбу масканга.

Мен ҳам сафар қариб — тонгда бир нафас
Тўлқинларга боқиб ғамгин, лол турдим.
Аммо бунда фақат тангалар эмас,
Юрагим меҳрин ҳам қўшиб қолдирдим.
1989

АТИРГУЛ ВА ЮЛДУЗЛАР

Қисмат умидларим совуриб буткул,
Эсганда бағримга дам-бадам музлар,
Ерда — нигоҳимни ўпар атиргул,
Кўкда таскин берар менга юлдузлар!
1989

* * *

Юрагим ғаш уйғондим бу кун,
Тонг бетидан қочган эди қон.
Деразамнинг остида эпкин
Гулбарглардан уюбди хирмон.

Садарайхон ҳовли сахнида
Сўйлар эди сўнгги розини.
Дилим титраб ҳис этдим шунда
Масъуд кунлар инқирозини.

Ўзимга мен гарчи десам ҳам —
Ўткинчи бу кўнгил ғашлари,
Тараларди лекин фалақдан

Турналарнинг мунгли саслари.
1987

РАНГЛАР

Болалигимда рангларни севардим.
Қизил ранг чўғдек босиларди кўзимга.
Эсимда:
қизғалдоқзор, қизил дурра,
қизил кўйлақлар —
уларни кўрганда орзиққанларим...

Яшил ранг муносилик рамзи эди мен учун.
Яшил дарахт,
яшил қирлар,
ям-яшил майса...
Яйрар эдим бу ранг оғушида.

Мовий ранг мурғак тафаккуримга
ажиб тиниқликлар соларди,
у мени улғаймоққа чорларди.
Мовий ранг осмон ранги эди мен учун.

Сариқ, қўнғир ранглар
у маҳаллар
бир мунг юқтирарди қўнглимга, —
кузги боғлар,
тунд далалар тусида
кўриниб менга.

Фақат қора рангни ёқтирмас эдим.
Кўнглимни ғашлайди бу ранг ҳозир ҳам.
Оқ ранг-чи?!
Оқ ранг?!

Таажжуб қиламан,
болалигимда
наҳот илғамаган оқ рангни кўзим?
Йўқ, йўқ!

Билмаганман у дамлар қадрин
оддий оқ рангининг.
Бу кун
оқ ранг мен-чун — энг азиз, тансиқ.
Кўзимга суртаман,
яйраб кетаман,
кўрсам дафъатан.

Чунки оқ ранг
фақат юракларда бўлар экан!
1983

ОНАЖОН

(Шу номли туркумдан)

*Онам МАСТОНБИБИ МАДҚОСИМ қизининг
ёрқин хотирасига бағишлайман.*

I

Шу ёруғ дунёда шукрона айтсам,
Авалло мен сизни қилажакман ёд.
Тушганда бошимга маломат ва ғам,
Сизни эсга солар шундоғам ҳаёт.

Азиз айёмлару бегим кунларда
Тавоф этадирман мен сизни бирдек.
Меъёру ҳад аён ҳамма нарсада,
Лекин эҳтиромим менинг билмас чек.

Ахир, меҳрдан ҳам не бор улуғроқ —
Ёғдуга чулғар у қалбдаги унни.
Сизга садоқатда кўраман ҳар чоқ
Мен ўз умримдаги теран мазмунни.

Онажон, яшадим демасман мутлоқ
Сизни ёд этмайин ўткарган кунни.

II

Қўлимдан келсайди - қуёшни шу зум
Занжирлаб ташлардим осмон тоқига.
Токи тугамасин энди асло кун,
Токи кетмасин у йўклик чоҳига.

Ер шарин, қўлимдан келсайди агар,
Тўхтатиб қўярдим жойида бир қур.
Токи алмашмасин унда фасллар,
Токи ошиқмасин югурик умр.

Қўлимдан келсайди - қудратли Вақтни
Олдга силжитмасдим бир сония ҳам;
Кўрай келажакда мен нечук бахтни,
Аксинча, дилимга бот-бот тушар ғам.

Йил сайин онамнинг сочи оқарар,
Бешафқат вақт қаддин дол этиб борар.

III

Ҳалол яшамоғим шарт энди менинг,
Токи ғуруримга қўнмасин ҳеч гард.
Ўзимга масъулман ҳар қалай, лекин
Онам шаънини ҳам ўйламоғим шарт.

Онт ичгум - бўлурман ҳаргиз очикқўл,
Лутфим аямасман ғанимдан ҳатто.
Гарчи ўзимга-ку эмасдир маъкул,
Бу ишим онамга хуш келар аммо.

Эзгуликни дерман мен энди минбаъд,
Феълимда каж хислат токи йўқ бўлсин,
Ғам-малол чекмасин ҳеч қачон мен деб,
Токи онам кўнгли мандан тўқ бўлсин.

Токи яхшилар-ла эш бўлсин отим,
Онам ифтихори бўлсин ҳаётим.

IV

Онажон, у қандоқ хуш дамлар экан —
Сиз ҳали навқирон, ёш бўлган чоғлар!
Менга туюлади ўша кезлар шан,
Гўё йўқдек унда армонлар, доғлар.

Лекин сиз у олис йилларни ҳар гал,
Биламан, эслайсиз кўз ёшлар ила.
Биламан, шу ёруғ кунларни маҳтал
Кутгансиз тўзимму бардошлар ила.

Эҳ, мен-чи хаёлан қайтаргим келар
У қайтмас дамларни бир зум, онажон, —
Хусусан, сизни дард қийнаган пайтлар,
Хусусан, хасталик хуруж қилган он.

Ёшлигингиз сизга — балки оғир туш,
Менга-чи, дардларга ўжарлиги хуш...

V

Туғилган юртимни муқаддас англаб,
Она, номингиз-ла қўшиб атайман.
Сизга топингандек ҳар қандоқ дамда,

Мен унга фидойи бўлиб яшайман.

Танходир дунёда мўътабар элим,
Тонмоқликка наҳот бордир баҳона?
Тоабад мен унга эҳтиром қилиб,
Номингизни қўшиб айтаман, она.

Мен учун фахрдир на мулк, на бисот,
Аммо сиздан мерос буюк тилим бор.
Онажон, у менга - тириклик, ҳаёт,
Онам тили дея қилгум ифтихор.

Юртим, элим, тилим демас бўлсам мен,
О, арзир — яшашдан кўра ўлсам мен!

VI

Мен учун мўътабар бу қадрдон йўл,
Онам дийдорига чорлайди ҳар чоғ.
Эъозлидир унда мен-чун ўнгу сўл,
Ҳатто уфқ узра ёнбошлаган тоғ.

Рухимни эркалар поёнсиз адир,
Энтикиб боқаман кенг далаларга.
Хаёлларим ила синггандир бир-бир
Юрагим бу ошно манзараларга.

Дунё сирларидан ахтариб маъно,
Тоғ қошидан ўйлар суриб ўтаман;
Этдимми фарзандлик бурчим деб адо,
Ўз-ўзим-ла баҳслар қуриб ўтаман.

Ҳар гал бу қадрдон йўл-манзаралар
Менинг туйғуларим поклар, саралар.

VII

Қарилик қисмати шундоқ азалдан,
Кўнгилни сарафроз этмагай сира.
Унинг дардларига қор қилмас малҳам
Хотира ҳам торта бошларкан хира.

Зимдан термиламан баъзан онамга
Дилгир, изтиробкаш хаёллар аро.
Кўринсалар ҳамки ҳали бардамдай,
Сўзидан адашиб қоларлар гоҳо.

Хотирага қўнган йилларнинг занги

Заҳрин зоҳир этиб қўяр бу дамда.
Ўтирсалар ҳамки, турсалар ҳамки,
Ҳаргиз дуосини қилмаслар қанда.

Ушбу одатларин сақлаб зиёда,
Онам янглишмаслар зинҳор дуода.

VIII

Гарчи юрагини чирмаса-да ғам,
Эвса-да бағрини дард-алам қат-қат.
Онам ўйламаслар ўзларин ҳеч ҳам,
Менинг ташвишимни қиларлар фақат.

Дерлар, узоқларда ғамхўринг йўқ, бил,
Ожиз қолганингда сени қўлларга...
Шунданми, насихат қиларлар нуқул,
Кириб кетмагин деб ёмон йўлларга.

Ҳар гал куюнарлар - рангларинг бир хол,
Гапларим қулоққа илмайсан тақир...
Дейман, бу пандлардан туйгандек малол,
Ёш бола эмасман мен энди, ахир!

Лекин онам буни ҳеч олмаслар тан,
Гўдакман онам-чун қирққа кирсам ҳам!

IX

Мен асл дамларни бой берибман, эҳ,
Бебош ҳавасларга бўлиб андармон.
Энди пушаймоним дилда билмас чек,
Кемирар бағримни энди зил армон.

Бу кун рўзгорим гарчи йироқда —
Сизга ичикаман, ғамингиз ейман.
Ва ғўр йилларимни тутиб сўроққа,
Ўзимни тергайман, сўнгсиз койийман.

Ахир, нега ғаму дардларингизни
Бағрингизда юрган кезлар билмадим?
Хок-пойингиз бўлиб, о, нега сизни
Бошга кўтармадим, эъзоз қилмадим?

Мен ношуд ўзимни кечирмасман ҳеч,
Она, қадрингизни англаб етдим кеч!

X

Кеча хаста онам қошидан қайтдим,
Юрагимни эзар бир ғашлик ҳамон.
Тикиламан баҳор осмонига жим,
Зулмат гумбаз каби кўринар осмон.

Қадамим бураман сўнг хилват бокқа,
Дилдан машъум ғашлик тарқар деб, зора
Лекин йўлак узра тўхтайман таққа,
Пешвоз чиқар менга гуллар — қоп-қора.

Не ҳол бу, қай томон ташламай кўзим,
Борлиқ қора либос кияр пайдар-пай.
Хаёлим кунжида кўринар шу зум
Қоп-қора телефон — жаранглашга шай.

Телефон, ўтинчим тингла бир сафар:
Келтир қишлоғимдан сен ёруғ хабар!

XI

Ўша ғамли айём ҳали ёдимда,
Ўлтирдим онам бошида дилгир.
Бехос қулоғимга чалинди шунда
Ичкари уйдаги бир шивир-шивир.

Шу пайт кўзимга кун қора нур сочиб,
Ҳис этдим дафъатан мен тубсиз жарни.
Янгаларим онам сандиғин очиб,
Ёймишдилар қора саруполарни...

О, ҳаёт йўриғи бунча беомон,
Танидим ўшанда илк бор андуҳни.
Бағримга қон силқир эсласам ҳамон
Қалбда қолган ўша битмас чандикни.

Такдир, ўтинаман — очма ҳеч қачон
Қора саруполар тушган сандикни!

XII

Онажон, меҳрингиз соғиндим жуда,
Нафақат меҳрингиз, кўнглим ушбу дам —
Қўмсар ўйинқароқ болалигимда
Кўп бор эшитганим пандларингиз ҳам.

Қўрқиб ўйлайман гоҳ — мени вақт баттар
Қилиб қўймадими сангдил ё сипо?

Онажон, ўзгариб қолган бўлсам гар,
Терганг ва уришинг, аяманг асло!

Номим пок сақлаш-чун онт ичганман, лек
Қўнган бўлса агар унга гард-доғлар,
Мени қаттиқ койинг койиганингиздек —
Оппоқ кўйлагимни кир қилган чоғлар.

Она, пандларингиз қўмсайман бот-бот,
Улар мени асрар, қилар эҳтиёт.

XIII

Ҳайҳот! Содир бўлди ўша мудҳиш он:
Телефон ярим тун келтирди хабар:
Баногоҳ дарз кетди юлдузли осмон,
Чеккан фарёдимдан қорайди сахар.

Англадим — алам ҳам билмас экан чек,
Чирмади кўксимни чексиз андуҳ-ғам.
Жаранглаб очилди мотам бонгидек
Қора саруполар тушган сандиқ ҳам.

Бу не ёзуғинг, эй бағри тош фалак,
Онамни берсам-а тупрокқа, ҳайҳот!
Қачондир талпиниб эдим жонҳалак,
Энди изларин ҳам топмасам наҳот!

О, энди онамни куйлаб беармон —
Битган шеърларимни ўқиб йиғларман!

XIV

Беюпанч, бетоқат ҳовлига чиқдим —
Ич-ичимни ўртаб онам азаси.
Кеч куз ҳасратларин тинглаётган тун —
Бағрига жо эди мотам нафаси.

Ажиб чарақларди юлдузлар аммо,
Ойнинг ўроғидан тўкиларди зар.
Сукланиб боқардим бу фусунга, о,
Мен онам пинжиги кириб бир кезлар.

Ушбу тун фалакда ҳуру фаришта
Ваъдалар қиларди гўё ҳаловат.
Дорилбақо сахни эди саришта,
Кирганди самога сирли тароват.

Балки таскин, юпанч бўлса деб зора,
Онам юлдузларга бергандир оро...

XV

Нетай, дийдаси тош, бешафқат ўлим
Орамизга мангу жудолик солди.
Энди менга ёлғиз тасалли бўлиб,
Қалбимдаги ўчмас сиймонгиз қодди.

Гарчи энди мен-чун фахр ҳам таскин
Сизни кўрганларнинг эзгу сўзлари,
Ҳар гал ич-ичимдан йиғлатар лекин
Опам ва укамнинг мунгли кўзлари.

Йўқлаб йироқлардан келдим мен яна,
Айрилиқ тиғидан бағрим тилинди.
Қадрдон ҳовлига кирганим лаҳза,
Онажон, ўрнингиз қаттиқ билинди.

Бир фарёд қайтадан тидди жонимни:
«Энди қайдан топай меҳрибонимни!..»

XVI

Дуркун оиламиз тароватига
Раҳна соломасди ҳеч бир ғам асло.
Масъуд кунларимиз ҳаловатига
Ҳавасда боқардим мен ўзим ҳатто.

Ҳайҳот, онам офтоб янглиғ ботди-ю,
Қалбларга ғам-ғурбат ташлади соя.
Тоғ ҳам парчаланиб кетаркан, ёху,
Қуласа ундаги энг баланд қоя.

Шу ҳовли улғайтган зурёдлар энди
Наҳот бир-бирига бўлиб борар ёт?!
Шаффоф қалбларимиз дарз кетди, синди —
Қонунингми бу ё қаҳрингми, ҳаёт?!

Она кетса бахт ҳам кетар очундан...
Етимлар бўзлаши, эҳтимол, шундан!

XVII

Дўстимнинг бошига тушди мусибат,
Шўрлик оҳлар урар, куяр дамба-дам.
Бу нечук қайғудир, бу нечук ҳасрат —

Ахир, менга кўпроқ аён ҳаммадан.

— На чора, бандалик... — юпатдим, кучдим,
Ёшли кўзларидан жисмим титради.
О, ўзим шу нафас кечмишга учдим,
Оғир дардга қайта чалинган каби.

Дўстим ёзғирарди: — Менинг онамдек
Йўк эди дунёда меҳри дарё зот...
Эшитар эдим-у бу фарёдни тек,
Кўнглимдан ўтарди: «Шундоқдир наҳот?!»

Йўк, бўлмаган, дейман дард ичра ёна,
Менинг онамдайин ғамгусор она!

XVIII

Менинг ғам чекмоғим мумкинмас ҳануз,
Фарёд хуруж қилса, ичга ютаман.
Аламлар йўлимни тўсса — буриб юз,
Хатарлар чоҳини четлаб ўтаман.

Ҳаёт бу — тош сўқмоқ, қоқилсам бехос,
Ёш тўқмоғим менинг мумкинмас сира.
Кўксим ичра бўрон турса ҳам рўйрост,
Чехрамни ҳеч қачон тарк этмас жилва.

Тийра хаёллардан чекмай деб озор,
Х.ар кеч ёлбораман: «Уйку бергин, тун!..»
Ўзимни ўзим-чун асрамам зинҳор,
Бари азбаройи ёлғиз сиз учун!

Гўё сиз ҳаётда борсиз ҳали ҳам,
Ёзғирасиз рангим сарғайтирса ғам.

XIX

Сизни кўп ахтарди бу йилги баҳор,
Чечаклар келтирди, суюнгайсиз деб.
Зора кўринса деб сизга фусункор,
Қишлоқ қирларига берди ҳусн-зеб.

Сўнгра новдаларга гул тақди шоён,
Шомлар алвон шафақ бўлиб порлади.
Қушлар чуғурига қўшилиб чандон,
Боғлар оғушига сизни чорлади.

Лекин тополмади, тополмади, о,

Изларингиз излаб ҳолдан ҳам тойди;
Остонамиздан у боқиб бенаво,
Ёмғир сочларини тун ичра ёйди.

Ва ниҳоят бир тонг — шудрингда музлаб,
Келтирди гулларин қабрингиз узра ...

XX

Гоҳ кечар руҳимда шундайин ҳолат:
Гўё кетмагансиз рихлатга зинҳор —
Сиз мудом олисда ва мен бетоқат
Дийдорингиз қўмсаб соғинаман зор.

Узилиб кетолмам ҳаргиз сиз томон,
Гўё муҳим ишлар йўлимни боғлар.
(Афв этинг, ёлчитмас эдим, онажон,
Одий бурчимни ҳам сиз тирик чоғлар!)

Йўқ, мудом туймасман сизни ҳижратда,
Йўқ, сиз кетмагансиз — борсиз, ҳаётсиз.
Гўё қошингизга етгум, албатта,
Мен муҳим ишларим якунлаган кез.

Зотан бор умрга муқаррар якун,
Дийдор кўришгаймиз бизлар ўша кун.

XXI

Илк бора ўксидим шоирлигимдан,
Афсус-надоматлар чекдим мен қаттиқ.
Ёнингизда бўлмоқ истардим ҳар дам,
Лекин бўлолмадим, ўзимдан ортиб.

Жонингизга ора кирдимми бир бор?..
Энди шу сўроқлар бағримни эзар.
Кўпроқ эл-юрт учун бўлдим-у дастёр,
Сизга-чи — шеър битдим соғинган кезлар.

Халқнинг дарди дея чекдим-у азоб,
Сизнинг дардингизни сўрай олмадим.
Сизга қасидалар битдим беҳисоб,
Афсус, зеб-зийнатга ўрай олмадим.

Эвоҳ, қабрингизга тош қўйдим бу дам —
Қасидаларимнинг қалам ҳақидан!

XXII

Сиз кенжа зурёдим кўрмай кетдингиз,
Турфа туйғуларда бўлдим мен талош.
Бир ён — мужда, бир ён — аччиқ ҳажрингиз...
Бехос кўзларимдан тиркиради ёш.

Нораста вужудга термилдим бир он,
Йўргакда ётарди парча эт, тийрак.
Уни улғайтирмоқ учун, бегумон,
О, хали қанчалар куйманмоқ керак!

Ҳали кутар олдда уйкусиз тунлар,
Оғриси — қўшилиб оғриш у билан...
Онажон, мен деб сиз чеккан дард-мунглар
Бир сидра ўйимдан кечди дафъатан.

Бир зум ҳаммасини эсимга олдим
Ва кўзим ёшларин тиёлмай қолдим...

XXIII

Сафар тараддудин кўраркан бу гал,
Ажаб, юрагим ҳеч ғашлик билмади.
Ҳаттоки манзилга кўнганим маҳал
Масофа ваҳми ҳам бағрим тилмади.

Бу гал учқур хатлар йўллаб дамба-дам,
Бот-бот хавотирнок симлар қоқмадим.
Шомлар ёт осмонга ой чиққанда ҳам
Сизни ёдга олиб бедор боқмадим.

Бу гал ҳажр ўтида қоврилмади дил,
Кўтармади юрак дафъатан ғовға.
Ва мен ёт шаҳарда тентиб астойдил
Сиз-чун ахтармадим бирон-бир совға...

Ох, мен ҳаприқардим сизни деб ҳар он,
Энди у даврлар қайтмас ҳеч қачон!

XXIV

Йиллар бунча учқур — ўтар уриб чарх,
Кеча баҳор эди, бугун ғужғон қор.
Ҳар фасл қилар-у хаёлларга ғарқ,
Ғақат қиш кўнглимга ташлар мунг-озор.

Ойнадан қарайман, аччиқ изғирин
Кўчада оқ ёлин тўздириб елар.

Дилдирар аёзда дов-дарахт мискин,
Бу пайт тош-метиндек музлайди ерлар.

Эсимда: болалик, кулба, қаҳратон...
Зотилжам қийнарди сизни туну кун.
Шунданми, мен қишни кўраман ёмон,
Шунданми, у мудом дилим қилар хун.

Шунданми, ғашланар кўнглим шубҳасиз,
Қишда гўё мудом сиз дард чекасиз.

XXV

— Қара, тўрт томонинг — тоғлар пурвиқор,
Шифобахш маскан бу — ложувард ҳаво!
— Бас, менинг кўнглимни яйратмас зинҳор
Онамнинг қадами етмаган маъво.

— Қара, бу булоқмас — ҳовуч-ҳовуч нур,
Ундан ичган танда ғубор ётмаган!
— Менинг учун қандоқ мўътабар бўлур,
Ахир, онам ундан бир бор тотмаган.

— Қара, бу не шукуҳ — жарлар тубидан
Ёл тараб югурар ёввойи сойлар!
Фақат юрагингда сенинг қадар-ғам,
Сенга жўндир мудом бу кўрк-чиройлар...

— Оҳ, нетай, кўнглимга беролмас малҳам,
Онамнинг назари тушмаган жойлар.

XXVI

Кўксимда ғам-ҳасрат жунбуши тинди,
Мижжамни кўз ёшлар куйдирмас бот-бот.
Руҳимга ниҳоят ҳаловат инди,
Балки таскин берди, юпатди ҳаёт.

Эритди нимадир кўнглимнинг музин,
Жудолик ҳасрати — аччиқ хотира
Мунғайсам, қошимда гиргитгон қизим,
Мени еру кўкка ишонмас сира.

Ҳаёт омадлардан гарчи қисмади,
Гарчи умр ғазнам - олқиш, ҳамд-сано;
Мен-чун нурланмасин нечоғ қисматим,
Одийгина шу бахт баридан аъло:

Она, тақдир мени сийлади юксак,
Қизим сизга ўхшар, бирам куюнчак.

XXVII

Тўкилди қоғозга шеърларим бир-бир,
Қолдими юракда айтилмаган ғам?
Аммо ҳижронни мен этиб кўп зикр,
Кўнглим ҳамрозидан сўз очмабман ҳам.

Олтин остонамиз у босган кезде —
Келинлик либосин қай кун ёпинди,
Ота маконимга, онажон, сизга
Менинг қаватимда туриб топинди.

Билдим умр — синов, ҳар кун — бир довон,
Сочга оқ кўнмоқда, дилда — хой-ҳавас.
Бизлар бир-биримиз авайлаб ҳар он,
Нурли айёмларга ета олсак бас.

Шояд севганимдек мен сизни, она,
Бўлса болаларим унга парвона.

XXVIII

Қабристон ёнидан ҳар гал ўтганда
Сездирмай кўзимнинг ёшин артаман.
Эзгу одатимни қилмайин канда,
Дуо ўқиб кафтим юзга тортаман.

Сўнгги рухсорингиз ёдимда мангу,
Тасаввур қиламан шундоқ ҳар дафъа.
Инсон кўз юмгач йўқ бўлар дерлар, бу —
Худосизлар ўйлаб топган фалсафа.

Гоҳо ҳаприқириб қўйганда ҳаёт,
Гоҳо дил тўлганда алам-ангизга,
Сўраб ўзингиздан йўриқ ва нажот,
Келаман бош эгиб сағанангизга.

Мен учун йўқ бўлиб кетмасиз зинҳор,
Қўллайсиз ҳар ишда бўлиб мадаккор.
1987-1991

БАҲОР ОҚШОМИ

Тўшалади ажиб бир оқшом,

Оқ ҳарирга ўранар боғлар.
Кўклам иси таралиб ҳар ён,
Алланечук яйрар димоғлар.

Тўкилади ойнинг нурлари
Маъсум боғлар узра басма-бас.
Умрнинг энг теран сирлари
Тилсимларин очар бу нафас.

Юлдузларда ҳавас уйғотиб,
Сочларини ёяр настарин.
Қора шойи еллар қаноти
Олиб келар сурнай сасларин.

Фалакларда чайқалар наво
Ой зар тўккан адирлар мисол.
Қайлардадир мавжланар сафо,
Кимларгадир қисмат ишқ-висол...

Сурнай йиғлаб руҳингда ҳар гал,
Қўзғарди-ку йиллар армонин...
Қишлоқ... тўйлар... чехралар ял-ял...
Юракда илк севги туғёни...

Сен сайлаган нигоҳлар қайда,
Қайда ўша лутфлар жайдари?
У дамларни топмассан қайта,
Армонларга эврилди бари.

Тийра ҳислар туғёни аро
Оқар экан юрак билмай тин,
Боғ қўйнида қотасан танҳо
Гулламаган дарахтдек мискин.

Балки ҳали кўклам виқори
Солиб улгурмади ларзонлар?
Йўк, йўк, тўкмиш сенинг баҳоринг
Қийғоч гулин аллақачонлар.

Қайлардандир таралган сурнай,
Базм, алёр — элас ва элас,
Вужудингни сеҳрлар тинмай,
Издихомга чулғар бир нафас.

Нега ёдга тушиб ёшлик он,
Шуурингга титроқ солмас заб?
Энди сурнай ноласи гирён
Тилкаламас багрингни, ажаб?

Илк муҳаббат армонин, ҳатто
Эзгу ёдин отиб нарига,
Оқиб кирар янги бир сафо
Юрагингнинг ўзанларига.

Севги сен-чун эмас ёлғиз бахт...
Бу иштибоҳ, ажаб, қачондан?
Ошиб ўтдинг қай пайт, қайси вақт
Бу ғалати, сирли довондан?

Унутилиб ғамлар сарбасар,
Ўчиб ҳатто армонлар саси,
Туғиларкан ажиб ҳаваслар...
Умрнинг бу нечук палласи?

Жунбушлардан бебахра, холи —
Турсанг ҳамки дарахтдек бужур,
Ниҳолларнинг кўрки — камоли
Юрагингга бахш этар ҳузур.

Сарафроз шом кўпирган гуллар
Тоб беролмай сурнай сасига,
Ой нурлари ила тўкилар
Шаффоф кўнглинг остонасига.

Бахт шундадир — агарки руҳинг
Ҳасрат нималигин билмаса...
Беармонсан — фарзандларингнинг
Умр дарахтлари гулласа...
1997

ОҒАМ ЁДИ

Туярдим ўзимда ҳеч сўнмас туғён,
Қудрат ҳам туярдим — тоғни ағдарар.
Энди томирларим сустлашиб борар —
Гўё дунё тубин кўрдим мен аён.

Руҳимда ҳар дафъа маъюслик ортар,
Энди кунларимдан ҳой-ҳавас йироқ.
Мискин хаёлларга берилгум кўпроқ,
Вужудим осмонмас, нукул ер тортар.

Ўчмагай руҳимдан мунглиғ ўша тун —
Очун йўғрилганди мотамга, зорга.
Улгура билмадим сўнгги дийдорга,

Жонсиз пойингизга эгилдим забун.

Чекиниб мангуга беадоқ дарддар —
Сўнгсиз азоблардан олардингиз тин.
Қазо муҳрин босган чехрангиз лекин
Беҳишт нуриданми эди мунаввар.

Сиз мени сўрабсиз, йўқлабсиз кўп бор,
Нимадир айтмоққа бўлибсиз илҳақ.
Энди эшитмасман мен уни мутлақ —
Бўғизда котган сўз эрур бетакрор.

Юрардим йирокда ҳаргиз кўнглим тўқ,
Бемаврид юлдузли осмонлар синди.
Завқларни унутгай кўнглимки — энди
Шеъримдан сиздек фахр этар кимса йўқ.

Бамисли тонг ҳар гал очаркан талъат,
Ҳеч жон топилмагай — ўқирга таҳсин;
Бамисли қолмаган на завқ, на таскин —
Тоабад йитгандек дунёдан ҳайрат.

Фақат китобдами энг мукаррам зот,
Фақат тарихдами мукамал сиймо?..
Беназир буюклик сизда эди жо,
Жуда кеч англадим мен буни, ҳайҳот!

Кўйдингиз фарзандлик бурчин жойига —
Отамиз, онамиз руҳи минг ризо;
Хизматин қилай деб маҳшаргача то,
Бордингиз уларнинг тағин пойига.

Қолди қалбда сиздан ажиб хотира,
Ёдга олсам ҳар гал — кўзларимда нам.
Сиз каби инсонлик шаънимни мен ҳам
Асрай олурманми тоза, бокира.

Ғаму ғуссаларни ҳеч олмасдим тан,
Шодликни кўрарди қалбимнинг кўзи.
Улғайтирар экан ҳаётнинг ўзи,
Жудоликлар хоксор қилиб кўяркан...
1999

МАКТАБИМ

Сайрам қишлоқдаги ФОРОБИЙ номли мактабнинг 75-йиллигига

Туғилган гўшасин топгандек жайрон,
Кутлуғ остонада лол қотдим бир он.
Кўришдик орадан ўтиб кўп замон,
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Мурғак тафаккурлар туғёни сенда,
Ҳар инсон бокира имони сенда,
Мен илк бор танидим имлони сенда,
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Жайдари эдик биз, билмасдик ҳашам,
Қасрдек нақшинкор эмасдинг сен ҳам,
Лекин каъба эдинг бизга муҳташам,
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Бағринг йироқ эди қайғудан, мунгдан,
Қуёш мўраларди дарчаларингдан,
Учдик бир кун ҳар ён парталарингдан,
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Гоҳо «ёмон» олиб йиғлаганларим,
Илк севгида қалбим тиғлаганларим...
Қучоғингда асраб уларнинг барин,
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Умр деганлари ўтаркан еддай,
Гоҳо оқар экан бамисли селдай,
Бехос кўзларимга қайноқ ёш келди...
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Сизми, муаллимим, қимтиниб турган,
Шогирдим ўссин деб минг заҳмат кўрган,
Устозларим умр шарбатин сўрган,
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Йиллар қировидан оқарибди бош,
Эвоҳ, қарибмиз-ку биз ҳам, синфдош!
Ҳавасни кўзғайди олов қалблар — ёш...
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Нигоҳини эзгу уфқгарга тиккан,
Қалбларга ҳақиқат уруғин эккан,
Бугун бу ишидан изтироб чеккан,
Қадрдон мактабим, бормисан омон!

Кўпдир дидда ҳасрат, доғларим менинг,
Қайтмас, ахир, ёшлик чоғларим менинг.
Рухимдаги қийғос боғларим менинг,

Қадрдон мактабим, бормисан омон!
1999

* * *

Қара, бирам осмон ложувард,
Қара, бирам уфқлар тиник...
Доғ туширгай унга зарра дард,
Сарғайтирар уни хўрсиник.

Қайғу-ғамга эрк берма сира,
Чечакларни кўзга сур бу пайт.
Сенга дунё қилмоқда жилва,
Мен яшашни севаман, деб айт.
1987

БОЛАЛИК

Серғусса тонгларда босинқирар куз,
Шаҳарни туманлар чулғайди аччиқ.
Хазонрез боғларга мен ҳам буриб из,
Болалигим, сени соғиндим қаттиқ!

Чорлайди руҳимни кенгликлар сирли,
Тирикдек бағрида хушбахт онларим.
Дафъатан кўксимга гупуриб кирди,
Жажжи хайратларим, хаяжонларим...

Сарғайган бу адир мен учун бешак
Бир замон дунёдек чексиз туюлган;
Анов чўкиртақлар эди наъматак —
Ёввойи жарларга энгашиб кулган.

Мана бу имиллаб оққан биллур сой
Бир пайт асов эди тулпор каби, ёш.
Ҳали унутмаган мени, ҳойнаҳой,
Бунда товонимни ўпган ҳар бир тош.

Олис-олисдаги ложувард тоғлар
Қошимда сўйларди бир пайт эртақлар.
Недандир ўксисам — кўнглимни овлаб,
Теграмни куршарди турфа чечаклар.

Қани энди ўша маъсум дамларим,
Овоз бер, қайдасан, қайтмас болалик?
Илк дафъа кўнглимга чўкар ғалат мунг,

Бешафқат ғуссага дуч келаман илк.

Гарчи юрагимда тирик у ҳар дам,
Гарчи тушларимда яшар бокира,
Лекин ўзи сурон солган қирлардан
Тополмай қайтаман мен уни сира.

Намхуш хазонларни кечиб паришон,
Кираман маконга — онамдан ёдгор.
Шу пайт мўъжизага дуч келгансимон —
Ларзага тушар дил ажиб, бетакрор.

Ғужғон бола-бақра ҳовли юзида,
Яйрар чакнатиб дил чақинларини.
Мен таниб қоламан улар кўзида
Олис болалигим ёлқинларини.

Қуршарлар теграмни улар баногоҳ,
Асов шиддатлардан тиниб бир нафас.
Ошкора ҳавасда баҳорлар, эвоҳ,
Музлатиб юборар мени бу ҳавас.
1997

* * *

Баҳор сени эслатди тағин,
Боролмадим — ўтди ёзу қиш.
Узоқларда қолган қишлоғим,
Сени кўмсаб, дилда орзиқиш...

Оқмоқдадир юрагим сим-сим,
Келолмайман ҳамон ўзимга:
Тонгда менинг бағритошлигим
Қушлар тағин солди юзимга.
2000

* * *

Болалигим кирар тушимга бот-бот,
Тонглар уйғонаман, кипригимда ёш.
Кўнглимни қалқитар шундоқ хотирот:
Гўдакман — жилғадек беғубор, бебош.

Гирдибодли умр армоними бу,
Дил кўмсар у олис йилларни, чиндан.
Оҳ, кучмоқ бўламан болалигимни,

У эса ётсираб йироқлар мендан...
1990

ЭЗГУ ТИЛАК

Янги йил бошланди — кўхна ҳаётда
Бошланди янги руҳ, янги тантана.
Эски армонларни қолдириб ортда,
Янги орзуларга боғландик яна.

Одатда ҳар янги кун-ку мўъжиза,
Бутун бир йил эса тилсим жумбоқ, сир.
Янги йилдан кимдир рўшнолик кутса,
Беҳисоб эҳсонлар кутади кимдир.

Янги йил — куррамиз Қуёш гирдидан
Омон кезганига таҳсин, шондир бу.
Янги йил — ҳаёт ўз ғуборин ювган
Покланиш онлари, қутлуғ ондир бу.

Ушбу лаҳзаларда ҳар битта юрак
Эзгу тилаклардан тошар бетоқат.
Лекин йўқолгайми жаҳолат бешак,
Путур топмасмикин имон, садоқат?

Наҳот риё тағин унутиб ҳаддин —
Эзгулик ёнида чўзар умрини?
Наҳот ҳақиқатнинг дол бўлур қадди,
Тағин қайлардадир топтарлар уни?

Серғулу асримнинг суронларига
Боқаркан ҳар лаҳза хавотир билан,
Не ажаб, безовта юрак қаърида
Мунаввар хаёл ҳам топади маскан.

Кимдир бу лаҳзалар ошди бир довон,
Ўсди қадим тарих тағин бир ёшга.
Мушфиқ сайёрамиз чарх уриб равон,
Кетиб борар бағрин тутиб Қуёшга.

Дунёга келдилар, бегумон, бу кез
Гўдаклар — мангулик элчиларидек.
Ухлар қор остида майсалар тиғиз,
Оламнинг умиди билмас поён, чек.

Безавол умрнинг дилбар тимсоли —
Қара, хушқад арча нур тарар жонга.

Бу пайт худди унга боққан мисоли
Жаҳон кўз тикар ҳур Ўзбекистонга.

Биллур коинотдан берди акс садо
Соатларнинг занги, қадаҳ жаранги.
Кезар замин бўйлаб ажиб бир сафо,
Нафақат йил янги — туйғулар янги!

Янги йил — янги руҳ, янги шижоат,
Кўхна ҳаёт узра бир янги нафас.
Айтилган тилакка — шу он, шу соат
Тоабад муносиб яшай олсак, бас!
1995

«ДЎСТ ҚАДРИ» туркумидан

I

Тириклик шомидан этгандек огоҳ
Сўнади шафақда ўйнаган зиё.
Кўнглинг пайқаб қолар шунда баногоҳ —
Кўз очиб-юмгунча экан бу дунё,

Умрнинг поёнин ҳис этар юрак,
Сарҳисоб қиламан кечган ҳаётим.
Яшамоқ — яхши ном қолдирмоқ бешак,
Кимдир эслармикин менинг ҳам отим?

Ўтдим адоқсиз ғам сўқмоқларидан,
Кунларим кечди гоҳ шитоб, гоҳи суст.
Кимга таскин бердим, кимгадир малҳам,
Ёзғирмайман — битиб кетар каму кўст.

Фақат бир армоним — ортгирдиммикан
Кетсам, қабрим кучиб йиғлайдиган дўст?

II

Менга ҳам омадлар кулиб басма-бас,
Юракдан шодлигим тошса чинакам,
Ишон, кўнглим сира жойига тушмас,
Севинчим сен билан баҳам кўрмасам.

Аммоки бошимга булутдек бир кун —
Келса маломатлар, ташлаб кўланка,
Ғамлар гирдобиди мен мағрур юргум,
Дардимни ёрмасман сендан бўлакка.

Бу чархи дун аро адашсам бехос,
Сўнгги чорамни ҳам йўқотсам чиндан,
Сенинг ҳузурингга шошилгум рўй-рост,
Энг доно йўриқни олурман сендан.

Сен — умрим маёғи, нурли инсонсан,
Мен учун ҳар қачон сўнгги имконсан.

III

Энг асл, энг ноёб бисоти учун
Ҳадик-хавотирлар кечмайди кимда?
Мен сени юракдан эъозлаб бутун,
Кизғаниб яшайман пинҳон — ичимда.

Риёга изн этмас асл дўстлик ҳеч,
Сен мудом юргансан ундан юқори.
Лекин нима бўлар — эртами ё кеч
Кўзинг боғлаб қўйса мансаб виқори?

Йўқ-йўқ, на мартаба ва на унвонга
Қадинг эгмагансан, боққансан тикка.
Аммо хавотирим ушбу замонда,
Нетгум, тушиб қолса меҳринг бойликка?

Бунда мен ожизман, чунки тилло-зар,
Энг соф юракни ҳам қилар сўқир, кар.

IV

Ёлғизлик домига илиндингми, бас,
Бадбин хаёлларга бўлурсан банди...
Аммоки ҳаёт сен ўйлаганчамас,
У ҳамиша жўмард, ҳамиша танти.

Ўзин меҳрга зор ҳис этар кимки,
Тақдир ташлаб қўймас уни ҳеч якка.
Бу дунёда ёлғиз эмаслигимни
Англадим, михланиб ётиб тўшакка.

Хаёлимдан ўтган ҳамда ўтмаган
Дўстларим ҳол сўраб келдилар қатор.
Бамисли гуллашин сира кутмаган
Ташландиқ боғ ичра яшнади баҳор.

О, билдим, дўст экан умрининг нақши,
Улар бисёр бўлса нақадар яхши!

V

Шундайин нақл бор: дўстинг — ким, айтсанг,
Сен қандай одамсан — айтурман бешак.
Ўзимнинг кимлигим ўзимга мубҳам,
Осон менга дўстим ҳаққа сўз демак.

Уни мен кашф этган бўлсам қачонлар,
Эътиқодда қоим — турланмас, содда.
Аврай билмас уни макру ёлғонлар,
Эзгу онтин доим тутар у ёдда.

Қалби шабнам каби тоза, бокира,
Менга омад кулса, у ичдан порлар.
Майда инсонларни ёктирмас сира,
Мудроқ юракларни юксакка чорлар.

Дўстим менинг шундоқ, ундан ибрат ол,
Сўнг мен ҳақда нима десанг дея қол.

VI

Юртга ошуфтамиз — ёрмиз матлабга,
Зотан бир маслак деб ёнамиз бизлар.
Кун ботиб тонг отар — тушсак бир гапга
Бу қадим Туроннинг кечмишидан гар.

Ҳар қанча ёғмасин зулм бу элга,
Муқаддас билган юрт ҳамиша эркни.
Зеро биз шу боис оламиз тилга
Мангубердиларни, Мадаминбекни.

Ҳали танимасди имлони жаҳон
Дунёга келганда Ўрхуннинг хати...
Биз баҳслар курамиз, ўйлаймиз чандон
Шояд тикланса деб бу юрт шавкати.

Авлодлар нима дер, яшасак мудраб —
Сену мендан Ватан топмаса кудрат!

VII

Рухим мўрт қоядай тўғралиб кетди,
Беғараз каломга қолдим муҳтож, зор.
Агар отам ҳаёт бўлсалар эди,
Ғамлар қаршисида турардим пойдор.

Кўнгил андуҳ нима — билмасди сира,
Иродамни ҳасрат емирди, енгди.
Беминнат меҳрни соғиндим бирам,
Лекин қошимда йўқ онам ҳам энди.

Жасоратни қайдан олай юракка
Оғамни тупроққа эрта бердим, о!
Заккум гирдибодда қолганда якка,
Сенинг остонангда бўламан пайдо.

Ҳар сўзингдан руҳим нурга тўлар чин
Ва қудрат топаман — на фақат таскин.

VIII

Дилгир, тунд кўнгилга сиғмас ҳатто қил
Қўймас тезоб ҳаёт нафас олмоққа.
Дўстим, андуҳларга тўлиб кетди дил,
Юр, чиқиб кетамиз бу кеч чорбоққа.

Узала тушамиз майсага шўх-шан,
Эрийди юракдан кадарлар, музлар.
Титраб кетар тансиқ қаҳқаҳамиздан
Қадаҳцаги майга қўнган юддузлар.

Фитна, фиску фужур, мансаб қайғуси
Ҳар ёқдан чулғаган заминнинг бу кеч —
Димикқан кўнглини бир зум ёйғувчи
Хуррам гурунгимиз тугамайди ҳеч.

Кўрдик биз умрда турфа завқ, мунглар,
Топган каъбамиз шу — хуррам гурунгллар

IX

Ҳукуким бўлсайди менинг беадад,
Фақат дил ҳукмини тан олар эдим.
Дўстни англаганга айлаб марҳамат,
Англамагани-чи, жазолар эдим.

Мартабага раво кўрмасдим зарра,
Кимнингки имони бўлмаса гар бут.
Бир куни у фитна тузар муқаррар.
Цезарга ханжарин санчгандек Брут.

Салтанат пойини ўпган, кўзи оч
Мунофиққа асло бермас эдим эрк.
Сотгай у Ватанни — Маҳмуд Ялавоч

Чингизга ўз юртин талатганидек.

Кимки лоқайд — дўстга, номусга, шаънга,
Наҳот у хиёнат қилмас Ватанга?!

X

Некбин дамларимдан қолмади асар,
Чулғар юрагимни адоқсиз ғуруб.
Кўнглимнинг тубига ташлайман назар,
Бамисли зулмат чоҳ гирдида туриб.

Серғулу дунёда забунман танҳо,
Рухимда бўм-бўшлик кўтарар сурон.
Ястанар кўксимга туйғусиз саҳро,
Ох, нетай, ёлғизман, дўстим йўқ бирон.

Мажҳул тун борлигим ўяр мисли ўқ,
Шуурим умидсиз уфқлар этар забт.
Йўқлаб борай десам яқин кимсам йўқ,
Бирор кас қошимга келмас, ох, йўқлаб.

Гар дўстинг бор бўлса — ғам чек, ютгил қон,
Баридан ҳувиллаб қолган қалб ёмон!

XI

Менга десаларки, сўра Тангридан —
Дариғ тутмагай у сира ҳимматни.
Сўрамас эдим мен ҳеч қачон, ҳеч ҳам
На давлат, на мансаб ва на омадни...

Мабодо тиллога кўмилсанг бир қур,
Рухинг фароғатдан бўлур мосуво.
Билки, амал-мансаб — аддамчи сурур,
Зотан у кимга ҳам айлаган вафо?

Омад-ку ўткинчи, у бахт эмас чин,
Кетгач — тортгунг яна ғамлар доғини...
Аммо мен Тангридан зорман деб бу кун,
Сўрардим баридан улуғроғини.

Дердим, илтижом шу, шуни адо эт:
Менга биттагина чин дўст ато эт!

XII

Ҳар дилнинг бордир ўз ружу сафоси,

Биров ҳаётидан кўриб алам-ранж —
Эзганда кўксини ғурбат ҳавоси,
Топар фақат майдан тасалли-юпанч.

Бировлар ёзуғи бўлиб нуқул ғам,
Юрагига қисмат тортган бўлса тиг —
Аёллар қалбидан ахтарар малҳам,
Гулдан-гулга қўнган капалак янглиғ.

Мен ҳам озми-кўпми умримни яшаб,
Кашф этдим кўнглимга чин нашъу намо
Шундан — дунёга мен боқаман яйраб,
Шундан — чеҳрамга ғам қўнмагай асло.

Зеро бу дунёдан топганим бори —
Фақат дўст суҳбати, дўстнинг дийдори.

ХШ

Болалик ўкинчи билмас муроса,
Эслайман илк алам туйган чоғимни.
Уввос тортган эдим ўшанда роса,
Ўғирлатиб қўйиб ўйинчоғимни.

Маъсум юрагимга бериб ажиб эрк,
Термулган пайтимда дунёларга лол —
Карахт қотган эдим яшин ургандек
Ўғри дастин кўриб кулбамда алҳол.

Гоҳ масрур яшадим, гоҳида забун —
Ғамларга тик бокцим бардош ила жим.
Аммо одамлардан совудим бу кун,
Улар ўғирлашди дилдан ишончим.

Барига чидайман ва лекин, ҳайҳот,
Ўғирлаб қўйма сен дўстимни, ҳаёт.
1997-2002

* * *

Кўзларинг ҳамиша сачратиб зиё,
Омадинг ҳаётда ҳаргиз чопса ҳам,
Унутма — серғулу, кўҳна бу дунё
Сендек мағрурларни жуда кўп кўрган.

Гардун — ҳамон ўша, янгидир ҳавас,
Мисли қадим боғда илк шудринг ўйнар.

Сен босган замин ҳеч омонат эмас,
Ўзинг омонатсан, нутиб қўйма.

Ҳаётнинг бағри кенг, ҳиммати баланд,
Мангу давом этар — тўхтамас, толмас.
Унутма, гар ажал ташласа каманд,
Унинг ҳеч бир жойи камайиб қолмас.

Айтгин, кўрсатмасин у кунни сира,
Бугун йўқсан, кеча юриб ҳамқадам.
Сўнги саодатинг — дўстларинг ила
Видолашгунг боқиб қора рамкадан.

Бунча кибрланар, ҳапқирар юрак,
Довруғ илинжида ёнар бесабр?!
Билмасми, бу дунё ғами — нокерак,
Билмасми, орзунинг поёни — қабр.

Жабр қилаверма митти жонингга,
Ҳаргиз хоксорликка ўзингни шайла.
Ҳар ўтган кунингга, ҳар бир онингга
Шукрона айлагин, шукрона айла!
1994

ФИЛ МАҚБАРАСИ

Фатҳпур-Секри⁴да — Акбардан ёдгор
Буюк шаҳарда бир манзара кўрдим.
Қадим мақбаралар аро пурвиқор
Фил учун аталган мақбара кўрдим.

Кимнингки гуноҳи бўлиб агарда
Энг олий жазога этилса ҳукм,
Ўлимин топармиш у осий банда
Филнинг оёқдари остида шу кун.

Бор эмиш у филда хислат бетакрор,
Сезармиш — ким айбсиз, кимнинг қўли қон.
Етказмас эмиш у заррача озор,
Ётса гар пойида бегуноҳ инсон.

Адолат дастёри деб уни қисмат
Муносиб кўрибди мангу эҳромга.
Бир оддий жонворни, қаранг, шу хислат
Етказибди беҳад иззат-икромга.

⁴ Ҳиндистонда Акбаршоҳ тиклаган машҳур «Ғалаба шаҳри».

Дафъатан энтикдим — ичдан чекдим оҳ,
Мудом ҳақсизликнинг дастида замон!
Нега жонворчалик бўлолмайди гоҳ
Ҳақиқат шамширин тутганда инсон!
1994

МЎМИН ИНСОН

Ирисали МАҲКАМБОЙ ўғлига

Умрида ўстирмай бирорга ниҳол,
Бор заминни ғорат қилгувчи озми?
Қабоҳат айшини суриб бемалол,
Ўзини авлиё билгувчи озми?

Кимдир тилла кўшқда ўлтириб бу кун,
Камбағал ризқига кўз тикар, не тонг?
Тубан зотга имон — сафсата бугун,
Кўкрагида фақат нафс урар бонг.

Дунё куфр йўлин тутдими буткул,
Меҳр қайда қолди, қайда диёнат?
Ё раб, бандаларинг не билан машғул,
Ё садо бердими рўзи қиёмат?

Офтобга тўр солса ҳамки кибру кин,
Замона ғурубга тўлса ҳам бисёр,
Сиз кун-тун куйманиб — ихлос билан чин
Бир масжид тиклабсиз — кўркам, пурвиқор.

Сарём тупроғига ярашиқ меҳроб,
Не тонг, бунда Ҳақни таниса ҳар жон!
Бир ёндан йўл ўтар кўркам, файзиёб,
Бир ён — сўнгги манзил — қадим қабристон.

Асл мўмин инсон то маҳшар бетин,
Савоб топса, не тонг, сидқу ҳимматда.
Пайғамбар демишлар: «Масжид курса ким,
Унга қаср тайин бўлур жаннатда».
1995

ҲАЗИЛ

У умрни ҳазил деб бидци,
Ўтаверди йиллар басма-бас.

Юрагини на армон тилди,
На вужудин куйдирди ҳавас.

Англамади дунёни теран,
Назар-писанд қилмади чоғи.
Эътиборин тортмади сира
Қизғалдоқнинг учган япроғи.

Умрни у билди бир ўйин,
Иқтидори йўқ эмасди, ҳай.
Товламади меҳнатга бўйин,
Тоқати йўқ жонсарак кушдай.

Баъзан буюк режалар курди,
Нега у ҳам истамасин шон.
Лекин доим кейинга сурди,
Улгураман дея ҳар қачон.

Йиллар эса тўхтамас бир дам,
Йиллар мисли югурик тулпор,
Қайрилмагай ортига ҳеч ҳам,
Илтимос қил, ялингин, ёлбор.

Сочди елга ҳар бир онини,
Яшади у ҳазилга мойил.
Олар экан бир кун жонини,
Ҳазиллашдим, деди Азроил.
1997

* * *

Тақдир илтифоти бор бўлур бизга,
Аламлар кўчаси зор бўлур бизга.
Тўкилгай хазондек сохта виқорлар,
Баҳорий шавкатлар ёр бўлур бизга!
1997

ЎЗБЕК АДИБИ

Али ЖАМОЛга

Дерларки, ижодга кўнглин берган зот
Умрини қаламга тиккан бўлса гар,
Кечирармиш жуда ғалати ҳаёт —
Яратмоқ ишқиди мумтоз, шоҳ асар.

Зеро шон-шуҳратдан бўлак орзу-ғам
Фикру хаёлини қилмас сира банд;
Ўзини даҳо деб санагач ҳар дам,
Ундан бешиб борар ҳаттоки фарзанд.

Сўраманг, қай миллат адиби у зот,
Ҳар қалай ўзбекмас, ўзбек — бошқача
Ахир, бизда қалам аҳлини ижод
Узлатнишин қилган эмас ҳеч қачон.

Ҳар қанча юрагин ёқмасин илҳом,
Уйга, оилага қўйган у меҳр.
Гарчи бу борада баҳс бўлмас тамом,
Лекин бордир бунда ҳикмат ва сеҳр.

Ўзбек адиби ҳам доврўғ-олқишда
Қозона билади бемисл зафар.
Фақат унинг учун ҳар вақт, ҳамиша
Фарзанд саналгандир энг мумтоз асар.
1999

БАЗМДА АЙТИЛГАН ТИЛАК

Давра гулгун эди, тилаклар шўх-шан,
Маъсум оламларга бир зум қайтдинг сен.
Айланиб мўътабар зотга чинакам,
Эзгу сўзлар айтдинг, қадаҳ айтдинг сен.

Боболар сиғинган шу азиз тупроқ,
Дединг, кўзимизга бўлсин тўтиё:
Ватан номин тутсам — жисмимда титроқ,
Ватан номин тутсам — дилимда зиё.

Халқим, сендек танти эл йўқ жаҳонда,
Қадоқ қўлларингни ўпурман, дединг,
Шаъништа ғанимлар тош отган онда
Кўкрагимни қалқон этурман, дединг.

Юртнинг диёнати, дединг, ҳақиқат,
Сўнмасин дилларда бу тиниқ чашма.
Дединг, ўзни бахтли санамам минбаъд,
Бор экан заминда меҳрга ташна.

Ҳар лаҳза — муҳаббат учун бахшида,
Қолмасин дунёда хиёнат, ғамлар...
Жўшдинг сен мўътабар ҳислар мавжида,
Эзгу сўзлар айтдинг, ичдинг қасамлар.

Бийрон-бийрон сўйлаб кўзгадинг рашким,
Менинг ҳам дилимда туғёнларим бор!
Жонни тикканмисан ўз сўзингга сен,
Кечир, эй дўст, бунга гумонларим бор!
1989

ДЕҲҚОН ЎЙЛАРИ

"Бу йил қишнинг қаҳри қаттиқ келди,
Аямай, тинимсиз уриб берди қор.
Пахта деб, далага сочилган элни
Зумда уй-уйига тикци, нобакор.

Аттанг, терилмасдан қодди толалар,
Ваъда нима бўлар — қор нақ тиззадан.
Биз-ку — биз, ҳаттоки мактаб болалар
Юзлари шувутдир иззадан.

Қиш қишлигин қилди, майлига, бир бор,
Ерлар баҳоргача мадор тўплар-ку..."
Жимжит кенгликларда ғужғон ўйнар қор,
Деразадан боқиб, чойдан хўплар у.
1989

ЎЗИНГГА ИШОН ФАҚАТ..

Умринг бир тутам — ёнма,
Ҳаётнинг ғами қат-қат...
Сен ҳеч кимга ишонма,
Ўзингга ишон фақат!

Азм айлаган инсонга
Берилмас имкон наҳот?!
Сен ҳеч кимга ишонма,
Ўзингга ишон фақат!

Тош отсалар имонга.
Кўз ёши эмас қаҳат...
Сен ҳеч кимга ишонма,
Ўзингга ишон фақат!

Қалбинг келса туғёнга,
Қўркмагин, ўлим — роҳат..
Сен ҳеч кимга ишонма,
Ўзингга ишон фақат!

1993

МАНГУЛИК ТУЙҒУСИ

Шамолларнинг атридан дилни
Сармаст этамиз...
Эсаверар шамоллар мангу,
Бизлар кетамиз.

Қирғоқ тўлиб югуради сув,
Кафтни тутамиз...
Оқаверар сувлар ҳам мангу,
Бизлар кетамиз.

Ва бу оний умр шаънига
Қўшиқ битамиз.
Қўшиғимиз қолар мангуга,
Бизлар кетамиз.

1972

ЁҒДУ

Шароф РАШИДОВга

Қайсики ўлкада тафаккур хурдир,
У элнинг бошига ёғилган нурдир.

Бамисли безавол офтоб сиймо —
Термулар зулматдан Беруний, Сино.

Навоий даҳосин шуъласи билан
Туйғу қадр топди, бўлди музайян.

Ҳақ учун жонини қолмади асраб,
Тун ичра машъалдек осилди Машраб.

Юлдузларни санаб етиб бўлмайди.
Улар нурын ҳалок этиб бўлмайди.

Тарихда қаҳқашон мисоли халқ бу,
Ҳар асл фарзандин вужуди ёғду.

Ушбу ёруғ кунлар, эртанги иқбол
Улар сочиб турган нурдан, эхтимол.

Тошларга сачраган Ҳамзанинг қони

Ёритган эди-ку жоҳил дунёни.

Асов лавалардек тирикдир мудом
Назм водийсида Ғафур ал-Ғулом.

Бедор шуурларга кечалар ойдек
Ҳафиф нурларини таратар Ойбек.

Ким ушоқ, ким кабир — жисми йўқолгай,
Таратиб улгурган ёғдуси қолгай.

Ҳаётки тоабад давом этажак,
Ўзбекистон нурга тўлиб кетажак!
1984

III

*Қани ўша ҳислар қуюни?
Қани ўша «туганмас»дардим?!
Ўз-ўзимга гариб туюлиб,
Илк муҳаббат, сени ахтардим.*

БИРИНЧИ ҚОР

Кўпдан бери оппоқ қишни
Кутган эдинг сен интизор.
Мана бугун ёғаяпти
Биринчи қор, биринчи қор!

Қара, оппоқ шохчаларда
Гўзал қишнинг нашъаси бор.
Ҳазин кузни дафн этмоқда
Биринчи қор, биринчи қор!

Табиатга оро берар
Пайти келиб сўлим баҳор.
Бугун эса оққа белар
Биринчи қор, биринчи қор!

Оппоқ оқшом оғушига
Юр, чиқайлик, эй гўзал ёр!
Лабларингдан бўса олсин
Биринчи қор, биринчи қор!

Қалбимда илк муҳаббатим
Оппоқ қордан ҳам беғубор.
Изҳор этсин сенга уни
Биринчи қор, биринчи қор!

О, қандайин хушманзара!
Шодланаман беихтиёр.
Ғамларни ҳам кўмар гўё
Биринчи қор, биринчи қор!
1968

ИШҚ МАКТУБИ

Тўлқинланар ошно қалам
Оқ қоғозда жимир-жимир.
Халал берманг унга бу дам.
Ишқ мактубин битмақдадир.

Танда бир ўт ёнар лов-лов —
О, тошди-ку дил илҳоми.
Бунча олов, бунча олов
Севгилимнинг азиз номи!

Изҳори дил айтай десам —
Пойлар эдим пайт-фурсатин.
Наҳот энди қоғозга ҳам
Сўзламоққа йўқ журъатим!

Чўчимагин, о қаламим,
Ёзавергин дил розини.
Олис ёрга сатрларим
Етказсин қалб овозини.

Ўқиб лоқайд термулмасин
У ҳарфлар ёғдусига...
Ташлайман мен ишқ муждасин
Зангор почта қутисига.

Иш билан банд, жим, бепарво
Ажратади уни кимдир.
Миллион-миллион хатлар аро
Сени топиб борғусидир.

Қишлоғимда тонг оқарар,
Уфқи лола каби қирмиз.
Йўлда эса шошиб борар
Бахт ташувчи амакимиз.

Ҳар хонадон хат йўлига
Интизору ва нигорон.
Бир илтимос — ўз кўлига
Бериб ўтинг, амакижон!

Сен яшириб кимлардандир
Ўқирсан ҳам ишқномани.
Менга эса қоронғидир,
Қоронғидир бу томони.

Балки ўзинг кўпдан бери
Шуни кутиб юргандирсан.
Ким билади тагин, балки
Ўқиб жуда ҳам ранжирсан...

Нур тўлдирсин ёш қалбимга
Ё бир йўла берсин озор.

Икки энлик жавобингга
Мен интизор, мен интизор!
1968

ДЕМАК, СЕНДАН...

Демак, сендан ортиқ умид қилмайман?!
Майли, толе мендан буткул кечсин воз.
Мен ҳар қандай ғамга кулиб чидайман
Жуда соз!..

Гарчи мен ҳеч этмагандим тасаввур,
Қалб зоримга сен биддирдинг эътироз.
Ҳукминг тинглаб, дедим шунда: «Ташаккур
Жуда соз!..»

Чорласанг ҳам қайтмагайман, алвидо!
Йўллариингга иқбол бўлсин поёндоз.
Ўтажакман висолингдан мен жудо —
Жуда соз!..

Ишқ мунгидан озод бўлди юрагим,
О, энди у изтиробда ёнмас боз!
Майли, тунлар ҳасрат бўлсин тўшагим,
Жуда соз!..
1968

* * *

Денгиз кутурмоқда даҳшатли тунда,
Асабий сапчийди тўлқинлар ёли.
Нажот соҳилига етолмай унда
Танҳо қайиқ сузар қуриб мажоли.

Энди курашларда келолмас ғолиб —
Бешафқат бўроннинг қаҳрига қолган;
Тўлқинлар чопади измига олиб,
Эшаклар эса жим — умидсиз, толган.

Ногоҳ олисларда милтираган нур
Мағлуб қайиқчига бағишлади жон.
Ҳолсиз қайиқ яна ташланди мағрур
Қутурган денгиздан манзилга томон.

Мен ҳам курашларнинг комида бир кун
Танҳо қайиқчидек хорисам беҳол,

Сенинг ўша ёниб турган кўзларинг
Чорлай олармикан мени у маҳал?
1968

САЙЁҲ ҚЎШИҒИ

Хайр, эй ёш соҳибжамол, яхши қол,
Бизлар қайта кўришмасмиз, эҳтимол...

Йироқлардан келиб сени топгандим,
Бу кун тонгда юртим сари отландим.

Кетмоқдаман қалб тўла таассурот
Ва ёкимли бир туйғудан мамнун, шод:

Не бўларди бу ерларга келмайин,
Бу дунёда сен борлигинг билмайин,

Йироқларда яшаб ўтсам бир умр?..
Энди буни қилолмайман тасаввур.

Лутф айлади менга тақдир шамоли,
Қисқа бўлди бироқ қалблар висоли.

— Хайр!.. Нега қайғуланиб қолдинг сен?
Нималарни хаёлингга олдинг сен?..

Мени унут, сайёҳман-қу — бегона,
Лекин сени унутмасман, жонона.

Хотирамдан ўчмас мунис жамолинг,
Маъюсгина силкиб турган рўмолинг...
1968

САРХУШ КЕЗИБ ЮРДИМ...

Сархуш кезиб юрдим кўчаларда мен,
Муҳаббатинг тушириб эсга..
Сокин куз куни эди,
Осмон эса тунд.
Бироқ уфқларда ажиб тиниқлик
Нигоҳни чорларди олис-олисга!
Узоқларда, худди тасвирдагидек
Ястаниб ётарди тоғ тизмалари
Шаффоф сийнасида оппоқ қор билан...
Мен эса гавжум бир шаҳарда туриб,

Маҳлиё боқардим бу манзарага,
Гўё узоқ йиллар сафарда юриб
Олис ватанининг қирғоқларига
Ногоҳ кўзи тушган бир сайёҳ каби.
Шу пайт қалбимдаги соғинч ҳислари
Жўшдириб юборди руҳимни бирдан.
О, канийди, ҳозир учкур қуш бўлиб
Учиб ошиб ўтсам ўша тоғлардан!..
Чунки ўша олис тоғлар ортида
Бир қиз яшар мени соғиниб.
1969

ХАЁЛИМДА СЕВДИМ

Хаёлимда севдим мен сени,
Ёдинг билан юрдим мастона.
Ёлғиз бахтим, дедим мен сени,
Хаёлимда бўлдим парвона.

Сочларингни тараб тунлар жим,
Чўкмадим мен теран кўзишта.
Сен ҳақингда кўп шеърлар битдим,
Ўқимадим аммо ўзинга.

Ҳижронингда дилим чекди ғам,
Бу ҳижронга ўзим юз тутдим.
Хаёлимда севдим чинакам,
Аммо журъат этолмай ўтдим.

Энг беғубор туйғуларим ҳам
Шаънинга доғ бўлар, деб қўрқдим.
1972

ҚИШ ТУНЛАРИ

Қиш чилласин узун тунлари
Мен севган дам — фараҳбахш тунлар.
Унинг кумуш изғиринлари
Қорли тоғлар қўшиғин куйлар.

Хаёлларга берилиб ёлғиз
Ўлтираман танча ёнида.
Кимсасиз қир-даштларда бу кез
Ой чўмилар қор тўзонида.

Биллурий тун мусаффо чунон!

Нимадандир бўламан сармаст.
Туғилади дилда ишқ бу он,
Бундай ишқни рад этиб бўлмас.

О, эртақлар қизи — бокира!
Сени ёдга солар бу тунлар.
Дил тубида ажиб хотира,
Тотли бўлиб қолар бу тунлар.
1972

КУЗ ЁМҒИРИ

Хаёлимни бир сокинлик сеҳрлайди —
Ташқарида куз ёмғири шитирлайди...
Ҳолинг сўраб бормадим мен — анча бўлди,
Куз ёмғири сен ҳақингда шивирлайди.

Бу чоғ сенинг деразанг ҳам ёшлангандир?
Мени кўмсаб юраккинанг ғашлангандир?
Ким билади — мен унут-у аллақачон,
Ўзга билан баҳор фаслинг бошлангандир?..
1969

ГЎЗАЛЛАР

Бир кун гўзалларга дуч келиб қолдим,
Улар камолотда эдилар тенгсиз.
Аммо бир дақиқа хаёлга толдим,
Уларнинг қошида чўксам-да мен тиз.

Муҳаббатнинг доғи тушиб ёдимга,
Дедим:
— Садоқатда сиз бунча фақир?..
Улар ерга боқиб дедилар менга:
— Ҳеч ким тўкис бўлиб яралмас, ахир...
1969

* * *

Бизлар бу тахлитда севишдик нечун? —
Юраклар билади на тот, на қувонч,
Ҳижрон азобида ёнамиз тун-кун,
Фақат овунтирар олис бир ишонч.

Биз-ку, ишонамиз — вақт етиб, бир дам

Орадан йўқолар бу сўнгсиз азоб.
Аммо, ўша чоғда аламда кетган
Йиллар заволига ким берар жавоб?!
1969

МЕНИ КЕЧИР

Мени кечир...
Сеҳрин англамадим боқишларингнинг,
Қадрига етмадим соф ҳисларингнинг.
Сен мунис жилмайиб турган чоғингда,
Табассуминг кўриб гул ёноғингда,
Мен ғайри ўйладим,
Тунд, лоқайд сўйладим,
Мени кечир...

Бугун маъюс, хафа учратдим сени,
Ўтиб кетдинг гўё кўрмайин мени.
Мен шу чоқ англадим хатоларимни —
Мурғак юрагингга жафоларимни.
Тошдек қотиб қолдим,
Ўйга ботиб қолдим...
Мени кечир...

Истагим нимадир — ажаб, билмайман.
Эзгуликка нечун шафқат қилмайман?!
Нетай, ёниб севиб алданган дилман,
Шундан бери таҳқир, шубҳага қулман...
Ўзлим танитдинг,
Эҳ, сени ранжитдим,
Мени кечир...
1971

БОЙЧЕЧАК

Шом кўйнига киради шаҳар,
Кўчаларда сўнади шовқин...
Қалбинг бу чоғ такрор ҳис этар
Талабалик йилларнинг завқин.
Ижарали уйда бир ўзим —
Нимагадир илҳак, ичикиб.
Қайтмоқчийди кишлоқдан дўстим,
Нега бунча қолди кечикиб?
Орзиқади безовта юрак,
Кириб келар дўстим ногаҳон:
Бир қўлида даста бойчечак,

Бир қўлида ҳамроҳ чамадон.

Ғамгин хона тўлади нурга,
Чил-чил синар совуқ сукунат
Ва ўлтириб анча вақт бирга
Гангур-гунгур бошлаймиз суҳбат.

— Оббо, дўстим, бунча кечикдинг?
Хўш, қишлоқда нима гаплар бор?..
Дамингни ол, ўтиб ечингин,
Ҳозир чой ҳам бўлади тайёр...

— Салом айтди уйингдагилар... —
Узатар у омонат пулни,
Сўнг ғалати жилмайиб қўяр
Бўш шишага жойларкан гулни.

— Булар эса, — дейди у жиддий, —
Ҳа, ҳа, ишон, сенга аталган!
У сен учун бериб юборди,
Қайтаётган экан даладан...

Ухлай олмай чиққум шу кеча,
Дилда тўқиб бир ишқий эртак.
Бокқан каби у мунис чеҳра,
Сеҳрлайди маъсум бойчечак.
Тонгга яқин туш ҳам кўрибман:
Кўм-кўк қирлар ва ҳарир туман...
Бойчечаклар териб юрибман
Мен қирларда кезиб у билан...
1972

* * *

Ортда қолди сен яшар макон,
Ўтиб кетдим қайрилмайин, жим.
Кузатардинг мени паришон,
Деразага суяниб ғамгин.

Бир туманли мунг гирдобида
Узоқларга кетгум мен сингиб.
Сен термилиб ойна ортида
Оҳ тортасан ёшли хўрсиниб.

Англолмайман севгимиз нақлин —
Фараҳми у ё сўнгсиз фироқ?
Сенинг унсиз илтижоларинг

Қайтаради изимга ногоҳ.

Ҳузурингга қайтаман шошиб,
Ғамларимни қолдириб, ташлаб.
Сен шабнамли ғунчадек яшнаб
Қаршилайсан энтикиб, тошиб...
1970

* * *

Қайдан кирди дилга бу шодлик?
Шодлик эмас, бу - ажиб илҳом.
Ғуссаларим туюлар тотлик,
Мушкул ишлар кўринар осон.

Туйғуларим, покиза ўйим
Юрагимда ажиб соз чалар.
Хаёлимни шошириб қўйди
Кўпдан бери тансиқ мисралар.

«Қайдан кирди дилга бу илҳом?
Нега бунча боқаман мағрур?..»
Ўз-ўзимдан сўрайман пинҳон,
Висолингдан қайтаркан масрур.

Англадим мен бир ҳисда ёниб,
Ишқ шунчалар нодирлигини...
Сезасанми сен ўзинг, жоним,
Нималарга қодирлигингни?..
1972

СЕНГА МУҲАББАТИМ

I

Сени севаман, деб жар солмайман мен,
Севгим шеърларимда этаман изҳор.
Шеърсиз, муҳаббатсиз яшолмайман мен,
Уларга умримни этганман нисор.

Сенингдек фаришта туғилмас қайта,
Буни англаб ўзни масъуд сезаман.
Сенсан — гўзалликнинг тимсоли, дея,
Шеър ила бетимсол расминг чизаман.

Пинҳон изтиробли бу сўнгсиз севгим

Балки келгусида бўлар овоза.
Ёрин мадҳига лол ошиқлар балким
Менинг қасидамдан олар андоза.

Демак, номим ўчиб кетмайди тамом,
Сенинг мадҳинг куйлаб қозонади шон.

II

Ишқий савдога кон қадим ер юзи
Биздек ошиқларни ҳали кўрмаган.
Бизни учраштирди севги юддузи
Мангу бахтиёрлик қисмати билан.

Севгимиз амр этса бизга мабода,
Фидо бўлмоқликка ҳар лаҳза шаймиз,
Ҳар хил ташвишларга тўла дунёда
Бизлар бир-биримиз учун яшаймиз.

Энг гўзал ҳисларни биз этамиз жам,
Неки эзгу бўлса қўямиз ихлос;
Сочимизга қиров қўнган чоғда ҳам
Дунёга боқамиз ошиқларга хос...

Қисқариб бораркан умримиз ҳар он,
Севиб улгурмоққа излаймиз имкон.

III

Юрагим муҳаббат фаслига кириб,
Турфа туйғуларни таниди бир-бир.
Мен талай савдони бошдан кечириб,
Асл, чин севгамни кашф этдим охир.

Сени топгунимча йиллар ўтди, ҳа,
Ёшлигим бисотин нечун сир тутай.
Бахтимизга малол туюлса зарра,
Ёдгор мактубларни ёқай, унутай.

Эртамик ёруғдир — тикил сен шодмон,
Бунга бизнинг ҳамроз юраклар омил.
Мен сени бир умр эъзозлаб, ҳар он —
Масъуд этмокдикка ишончим комил.

Фақат сен ғашланма ўтмиш изимга,
Телба ёшлигимни солиб юзимга.

IV

Сенга муҳаббатим сўнмабди ҳануз,
Мен эса унутмоқ бўлибман бекор.
Ахир, неча муддат кўришмадик юз,
Нечун бу ишқ қалбни забт этар такрор?

Менинг-ку фиғону нолишларим йўқ,
Ўзгалар наздида бахтлиман ҳатто.
Балки узун тунлар чекмасдим андух,
Хаёда ногоҳ сен бўлмасанг пайдо.

Бу кун олисларда эсанг-да жуда,
Гўё кечмишимдан огоҳсан ҳар он.
Вафодор паноҳинг — қалбим тубида
Синчков нигоҳларинг яшайди ҳамон.

Қайғуриб эслайман сени шод дамлар,
Истаб-ёлбораман босганда ғамлар.

V

Эртақлар уйдирма эмасдир сира,
Уларга ҳаётдан улги олганлар.
Чинакам ошиқлар ёниб ишқ ичра,
Эртақлар қалбида яшаб қолганлар.

Мангу эҳтиросга йўғрилиб биз ҳам
Масъуд яшагаймиз то сўнгги нафас.
Не тонг, афсонага айланса чиндан,
Биздаги садоқат, биздаги ҳавас!

Зеро ишқимизни синовлардан биз
Олиб ўтажакмиз авайлаб ғоят.
Уни бўронлар ҳам чўктиролмас тиз,
Билмагай севгимиз сарҳад, ниҳоят.

Тинглаб одамлардан нақлу ривоят,
Фахрланиб юргай фарзандларимиз.

VI

Дунёда севишган қанча — билмайман,
Лекин аминдирман: фақат иккимиз...
Мен бўлак туйғуга сажда қилмайман,
То ҳаёт экан шу буюк севгимиз.

Майли, йиллар бизни ташласин кўмиб
Нокерак ташвишлар, икир-чикирга.

Биз эса энг юксак ўйларга чўмиб,
Севгимизни эъзоз этгаймиз бирга.

Биз учун мўътабар ҳаттоки хижрон,
Соғиниш, ўртаниш, ғуссалар бари...
Ҳаммасидан эзгу эрур бегумон
Энтиктирган висол дақиқалари.

Бу қутлуғ лаҳзалар — ёрқин, безавол
Безар умримизни гулчамбар мисол.
1972-1982

* * *

Ҳориб келмоқдаман тайёрагоҳдан,
Лоқайд ранжитганинг, ахир, нимаси...
Ола қол бағринга, сиғдир мени ҳам,
Меҳмондўст шаҳарнинг меҳмонхонаси!

Тансиқ гўшага ҳам бўлгум муяссар,
Бегона шаҳарлар қилар шундоқ ноз.
Ойнадан оқшомги шабада эсар,
Осмонга юддузлар беради пардоз.

Сафар азоблари бўлару унут,
Бедор асабларим олар экан тин,
Руҳимга киради тиниқ бир сукут,
Туйғулар қалбимга қайтади секин.

Хаёлни ёритар тағин у сиймо,
Дилда такрорланар хайрлашув он.
Ушбу сукунатни кутгандек гўё,
Оҳиста эшикни чертади Ҳижрон...
1973

* * *

Қўна бошлар ложувард оқшом,
Уфқ ортига беркинар кундуз.
Қорда унган чечакларсимон
Булутлардан мўралар юлдуз.
Шовулламас яйдоқ дов-дарахт,
Совуқ шуъла тўкиб чиқар ой...
Мен бағрингда турибман карахт,
Илк севгимга маскан бўлган жой.
Йиллар ўтди, ўтмоқда ёшлик,

Сархуш онлар энди бир армон.
Юрагимда эса бир ғашлик, —
Мен ўзгариб кетибман тамом!
Қани ўша ҳислар қуюни?
Қани ўша «туганмас» дардим?!
Ўз-ўзимга ғариб туюлиб,
Илк муҳаббат, сени ахтардим...
1974

СОҲИБЖАМОЛ

Тансиқ жазирама ялтирар кумда,
Қирғоқ гўшалари тирбанд ва тигиз.
Офтобга тобланиб ётар, ох, бунда
Оққуш каби сулув, бетимсол бир қиз.

Ҳарир шабадалар парвона елиб,
Унинг қиёси йўқ, у - парипайкар.
Йироқ-йироқлардан тўлқинлар келиб,
Термилар-да бир бор, энтикиб қайтар!

Маъсум вужудию бокира талъат
Қуйиб қўйилгандек кумуш танига.
Ишонгинг келмайди — она табиат
Шундоқ хурлиқони яратганига.

Ана, у кўзғалди — ҳаракатидан
Гавжум соҳил узра таралар нуфуз.
Ёришиб кетар-у борлиқ дафъатан,
Таъриф-гавсифига ожиз қолар сўз.

Унинг сарв қаддидан ҳайратда қотар
Ҳаттоки соҳилнинг зарраси, тоши.
Пойида чўнг денгиз тиз чўкиб ётар,
Тепасида лолдир жануб куёши.
1979

ШОДМОН ЮРАР ЭДИМ...

Шодмон юрар эдим сендан олисда,
Унут бўлиб дунё, унут бўлиб ғам...
Бир пайт ўз-ўзимдан сесканиб кетдим —
Унутган эканман сени ҳам!

Ўша тун тинмади, тинмади ёмғир,
Дарахтзорлар аро бўзлади шамол.

Бу ҳам етмагандек, денгиз бетиним
Гувранди, кўксимга отиб ғам-малол.

Мен ҳам тонгга қадар қоқмадим мижжа,
Сенинг хаёлларинг бағрида ёндим.
Ва сени унутмоқ нақадар оғир —
Гуноҳ эканига инондим...
1979

НАЙ ҲАҚИДА ҚИССА

Соҳил бўсағаси баланд қамишзор,
Кундузлар офтобдан қилар ҳимоя.
Шомлар — ой денгизга тушганда такрор,
Нукул хур қизлардан сўйлар ҳикоя.

Келиб биз маъвога лол назар солдик,
Маст бўлдик нотаниш гуллар исига.
Турфа хил фуқаро айландик-қолдик
Сўлим оромгоҳнинг аҳолисига.

Ҳамроҳим кафтини кафтига ишқар
Ва дер: — Қара, бирам ажойиб, зўр-а!
Эҳ-хе, кутар бунда ғаройиб ишқдар,
Бир яйраб яшайлик бизлар ҳам, жўра!

Рости, яшолмадик яйраб. Аксинча,
Ёқци қалбимизни соғинч ва нола.
Шу денг, қамишлардан дарҳол ўзича
Най ясаб олибди юртдош бир бола.

Тонг отди дегандан айвонга чиқиб
Сайратиб юборар эди у найин.
Соҳилда ҳам чалар эди энтикиб,
Ҳумор бўлардик биз тинглаган сайин.

О, най садолари — ўтли нолакор,
Сўйларди қолган юрт, ошно қирлардан.
Тўлдириб юракни мунгга — беозор,
Сўйларди илк севги, ширин сирлардан...

Тўнғиллаб кўярди айримлар пинҳон,
Лекин «бас қил!» дея қотолмасди сўз.
Кўпларнинг дилин хун қилворди ёмон
Юртдош найчи бола, ўсмир қора кўз.

Эҳ, қалқди қалбларга ҳар кеч ҳаяжон,

Турфа таманнолар — ғулудан холи.
Кимлардир туйди илк — нимадир ҳижрон,
Бирам эзгулашиб кетди «аҳоли»!

Жўрам-чи, энтикиб санади кунлар,
Шомлар кезди танҳо соҳилга чикиб.
Бот-бот тўнғилларди: — Қўймади хумпар,
Бўлмаса яйрардик роса мирикиб...
1989

ДЕНГИЗ КАЙФИЯТИ

Офтоб чиққанда у чарақлар, кулар,
Булутли кунлар тус олар қаҳрли.
Дастлаб ажабландим денгиз феълига,
Унинг қилиқлари туюлди сирли.

Денгиз кайфиятин уқдим ниҳоят —
Нега масрур десам кун очик кезлар,
Қўйнига кираркан ўша пайтларда
Сарвқомат жувонлар, чиройли қизлар...
1989

* * *

Қиш чилласи — уйқуда замин.
Гоҳ қор узра ел ўйнар қуруқ.
Яйдок боғлар — ним туман, ҳазин,
Шохларида қумуш булдуруқ.

Теварақда куни бўйи, о,
Янграр унсиз ажиб оҳанглар.
Сен жисмимга руҳ этиб ато,
Тушларимга кирасан тонглар.
1980

* * *

Қиш оқшоми тушади эрта,
Тун кучади кўча-кўйларни.
Хавотирга йўғрилиб, эркам,
Йирокдарда сени ўйладим.

Балки қайтдинг паришон ишдан,
Муз қоплайди бу палла йўлни.

Кўчаларни кесиб ўтишда,
Ўтинаман, эҳтиёт бўлгин.
1980

ҲИЖРОНДА

Мен сафарга жўнаб кетганда,
Биламан, уй қолар хувиллаб.
Шаҳар узра шом кўниб, сени
Дилгир гўша қарши олар-у,
Юрагингни чирмар бир ғусса.
Остонадан хатлаб паришон,
Ёққанинга даҳлиз чироғин,
Хоналарни тинтиб-ахтариб,
Жажжи қизим тинмай бидирлар,
Сўраб менинг нечун йўқлигим.
Юпатасан эркалаб уни,
Кўғирчоқлар қиласан ваъда.
Сўнг ўзинг ҳам юпанмоқ бўлиб,
Нимагадир уннай бошлайсан,
Лекин унмас юмушинг сира.
Мен сафарга жўнаб кетганда,
Орамизга тушганда ҳижрон,
Шундоқ кечар сенинг ҳар шоминг
Рухингни тарк этар фароғат
Ва сезмайсан, уй бурчидаги
Кўзгу юзин босар чанг-ғубор...
1982

ҚОР ЁҚҚАН КЕЧА

Кеч кузақца
яйдоқ заминга
оппоқ, парку қор ёққан кеча
сен тушимга кирибсан.
Тонгда уйғондим мен
кўз ёшдан беҳол.
Ахир, сени ўйламовдим-ку,
жиллақурса бир йил бурун ҳам.
Сен эса, оҳ,
ҳануз ёш, мунис,
силармишсан ажинларимни...
Гоҳо ҳаёт жуда ҳам эрта
юлиб олар ёшлик бағридан.
Қовжиратар қалбимиздаги
туғёнларни, гўзал ҳисларни.

Нечук бахт бу,
яйдоқ заминга
оппоқ, парқу қор ёққан кеча
сен тушимга кирибсан,
олис
йилларимнинг исми, армони!
1982

ЙИЛЛАР ЎТДИ...

Йиллар ўтди, қайта кўришмадик биз.
Бир кун йўлим тушиб,
шаҳрингга кеддим,
номи мен-чун мудом азиз шаҳарга.
Билмасам-да,
унда маконинг қайси
ва қайси кўчадан ўтасан ҳар кун, —
сайр этган кўйи бир ўзим,
ёлғиз,
синчиклаб қарадим ҳар бир бекатни,
энтикиб термиддим муюлишларга,
дафъатан кўришиб қолсак деб, зора.
Бу гал ҳам учрата олмадим сени.
Ва лекин
жамики турфа одамлар,
ҳатто шаҳрингдаги ҳар битта дарахт
юрагимга яқин,
мунис туюдди...
1980

МАЛИКАИ ЖАҲОН

1989 йили Москвада ўтказилган дунё гўзаллари кўрик-танловида турк қизи
Ҳақорор МЕЛТЕМ жаҳон маликаси деб тан олинди.

Ана, шохсупага кўтарилдинг сен,
Кўксингда энтикиш, кўзларингда ёш...
Ниҳоят замонлар эврилиб, тагин
Турк қизи, хуснингга олам эгди бош.

Кўнглингни кўзгуси — бокира талъат,
Мунаввар жозиба — малакларга хос
Ва масрур руҳингга ярашган сарв қад,
Айтгин, кимдан сенга муборак мерос?

Башар камолингга термилганда лол,

Сенда дилбар туғён сеҳрин этдим ҳис;
Ёндирмиш саҳройи ёлқин, эҳтимол,
Нафис вужудингда момо Тўмарис?!

Буюк Турон наслин зарофатига
Тортолмади не-не замонлар парда.
Балки сенинг мадҳинг — ўрхун хати-ла
Яшаб келур мудом битик тошларда?!

Балки ҳақни куйлаб фидойи кетган
Юнус Эмро қалбин сенсан ижоди?!
Балки Хўжа Ҳофиз ақлин лол этган
Ўшал турк жононин сенсан зурёди?!

Мовароуннаҳрнинг забардаст илки
Дунё сарҳадига етган пайтлари —
Сенинг камолингни куйлаган балки
Улуғ Навоийнинг ўлмас байтлари?!

Гўзаллик пойида бош эгиб мен ҳам
Сарвдек бўй-бастингга дейман тасанно.
Шоён боқаман-у сенга ушбу дам,
Юрагимни бир дард куйдирар аммо.

Бу теран ҳасратдан сўз очсам агар,
Ким юпанч тополур кўнглим мунгига?!
Ёзу киш далада унниққан, рангпар
Сингилларим келар кўзим ўнгига!..

Билмам тушар эди қандайин ҳолга,
Сизга гар рўбарў келса шоҳ Бобур?!
Не тонг, ноил бу кун шундоқ «иқбол»га
Отойи кўзларин қамаштирган хур!

Гарчи дардли қалбга малҳам босур шеър,
Гарчи олар у хун бағир аламин,
Қадоқ кўлингизга боқиб Алишер,
Эҳтимол, синдирар эди қаламин!

Чеҳрангиздан барвақт сўндирмиш нурни
Балки турфа ташвиш, сўнгсиз юмушлар?
Кўнгил меҳробида билинди ўрни,
О, қайда Раънолар, қайда Кумушлар?!

Нечун сизга ҳусн бўлмасин фахр,
Кўксида меҳрию вафоси жолар!
Аслу наслингизни ёд этинг, ахир
Нодирабегимлар, Зебунисолар!..

Мен орзу қиламан, юртим бекаси,
Сен ҳам кўркинг-ла шон қозонажаксан.
Маликаи жаҳон бўлиб, шубҳасиз,
Гул-гул ёнажаксан, қувонажаксан!

Эй турк нозанини, сенга ушбу дам,
Тилайман хуснингдек мунаввар толе.
Ахир, умрни еб битиргайдир ғам,
Дунё гўзаллардан қолса гар холи!
1989

«СЕВАМАН...»

Яйдоқ дов-дарахтлар қунишиб, музлаб
Илк тонг нурларига тутарлар ўзин.
Кимдир кеча оқшом янги қор узра
Ёзиб қолдирибди «Севаман...» сўзин.

«Севаман...» — бу сўзнинг ҳар бир ҳарфида
О, қанча эҳтирос, қанча туғён жам!
Кимдир севганининг ўтли ҳажрида
Дил ҳасратин қорга тўқдими экан?

«Севаман...» — бу изҳор, балки бу — иқро,
Балки бу ҳавасманд дилга бир эрмак.
Лекин тонг эрса-ю, тегранг — заррин қор,
Наҳот сўйламас бу бир ажиб эртак?

«Севаман...» — қачондир бу сўзни мен ҳам
Битгандим қалбим оқ лавҳига бедор.
Унга ғубор сочди йиллар, турфа ғам,
Лекин қораймади, қорайгандек қор.

«Севаман...» — бир юрак битган бу ёзув
Қор узра товланар — ҳар бир ҳарфи зар.
Ложувард кундуздан олар у ёғду,
Унга зеб беради юлдузли тунлар.
1984

* * *

Ярим тун — мен уйқусиз эдим,
Ўлтирардим бетаскин, дилгир.
Сўнг бир маҳал ҳовлига чикдим —

Сергак тортди юлдузлар бир-бир.

Боғчаларни сайр этдим секин,
Жимжит кеча бағрини очди.
Қадамимнинг товшидан лекин
Атиргуллар уйқуси қочди.

Фараҳли дард-изтироб ичра
Ҳижронингда кездим тун ярми...
Бесаранжом қилдим шу кеча
Юлдузларни, атиргулларни.
1987

ЖАВЗО ТУНИ

Фалакда юлдузлар милтирайди тек,
Токи кўзғамасин нурлари эпкин.
Ой ҳам нафасини ичга ютгандек —
Хаёллар сурару сўз қотмас лекин.

Ҳовли адоғида мизғийди боғлар,
Гуллар шивирлашмас, райҳон уйқуда.
Шовқинин ичига ютиб бу чоғлар
Хилватда сой мудрар карахт, осуда.

Ухлар капалаклар, ухлар қушлар ҳам,
Кундуз суронидан қолмас асорат.
Ёлғиз чирилдоқлар бонг уриб бу дам —
Қиларлар сукунат мулкин назорат.

Ғамлар тун сеҳрига кетар уланиб,
Сукунатни бузмоқ гуноҳ бу кезлар.
Кумуш айвонларда зарга беланиб,
Ҳорғин оққуш каби ухлайди қизлар.
1989

НУРЛАНАСАН...

Нурланасан -
Чеҳрангнинг масъуд
Шуъласига ҳеч қонмас кўнгил.
Бу кўҳликда
Сенга таассуб
Қила олур фақат атиргул.
1988

* * *

Ой нурларин ичиб энтикар чилла,
Сармаст нафасидан тўзғийди қорлар.
Мудраётган оппоқ сукунат ичра
Ёлғизгина сенинг деразанг порлар.

Маъсум ўйлар сенга зеб бермиш чандон,
Карахт термилади ёввойи аёз.
Шўрлик ҳузурингга киролмагандан
Ноилож дарчангга беради пардоз.

Талпинаман сенга бу дам хаёлан,
Кумуш тўзонларни кечиб ўтгум тик.
Гўшанг иссиқ, шинам бўлгани билан,
Унда жунжиктирар сени ёлғизлик.
1985

АЙРИЛИҚ ЙЎЛЛАРИ

«Хайр!..»
Сўнгги бўса.
Бетоқат поезд
Сени олиб учар айрилиқ сари.
Кўксингга бир ғусса туташди шу кез
Ва уфққа ёйидди
Ҳижрон ранглари.
Кўнглингни ёритмас бегона осмон,
Қолдилар дарёлар
Кўз ёшдек силқиб.
Қолдилар мунғайиб даштлар бепоён,
Ўрмонлар
Каҳрабо қўлларин силқиб.
Айрилиқ йўллари шунақа — заъфар,
Ғарибдир ундаги
Манзил-гўшалар.
Лекин шу йўллардан қайтар бўлсанг гар,
Барига
Энг ёруғ ранглар тўшалар.
1987

«ХУНУК ҚИЗ»

Чиройли қиз ойналарга боқар дадил,
Хунук қизлар тикилади чўчиб-чўчиб.

Эҳ, ойналар дилни нега қилар чил-чил,
Хунук қизда борми ёки қасди-ўчи?!

Ана, бир қиз ойнага суст қараяпти,
Сочларини маҳзун-маҳзун тараяпти.
Ахир, ундан тағин қовоқ уюб боқар
Ўша-ўша қарашмасиз, хунук афти.

Лекин уни бир дам хаёл олиб қочар,
Қалб тубида алланима ёғду сочар;
Кеча зимдан хумор боққан йигит кўзи
Эсга тушиб қилиб қўяр гунг-саросар.

У ойнага термилади яна бошдан,
Юрагида ғалати ўт ёна бошлар.
Шу сония, о, айланар бошқа қизга,
Ўзин хунук чехрасидан тона бошлар.

Ҳадиклари тарқаб, қилар кўнглини тўқ,
Қоши — камон, киприклари — росмана ўк...
Вужудида бир ҳаяжон шивирлайди:
«Ишон, сендан сулувроқ қиз дунёда йўқ!»

Бу ўша қиз — ойнага шўх қараяпти,
Сочларини масрур-масрур тараяпти.
Қўлларини босиб кўрар ёноғига,
Ажабтовур олов туяр икки кафти!
1989

ЙИҒЛАМА

Умидинг сўлса агар,
Юрагингни тиғлама.
Хазон боғлар йиғласин,
Сен йиғлама, йиғлама!

Майли, осмон йиғласин,
Борлиқ гирён йиғласин,
Аҳди ёлғон йиғласин,
Сен йиғлама, йиғлама!

Чўққиларда олмос қор
Йиғлаб оқсин ҳар баҳор,
Йиғласин гуллар наҳор
Сен йиғлама, йиғлама!

Сўрмасалар сендан хол,

Мени ёд эт, эсга ол.
Йиғласин кўқда ҳилол,
Сен йиғлама, йиғлама!

Умидинг сўлса агар,
Юрагингни тиғлама.
Хазон боғлар йиғласин,
Сен йиғлама, йиғлама!

Бой бердик илк ҳисларни,
Ғубор кўмди изларни,
Хазон бўлди бизларни
Олқишлаган куртаклар.

Қувнардик бирга-бирга,
Сўнг тан бердик тақдирга,
Тўлди кузги ёмғирга
Баҳордаги кўлмаклар.

Ол шафақ ўзгармайин
Ҳилпирайди бир майин,
Ҳилпираса қандайин
Сен кийган ол кўйлаклар.

Эрк бериб хотирамга,
Қайтаман масъуд дамга,
Ҳар тонг чўмар шабнамга
Йиғлаб қолган йўлаклар.

Оҳларим юлдуз бўлди,
Қалбим тўла муз бўлди,
Баҳорларим куз бўлди,
Айро тушиб юраклар!..
1993

ЁЛҒИЗ ҚОЛДИРМА

Дилдан тошиб ғамларим,
Жўш урса аламларим,
Ожиз қолган дамларим,
Мени ёлғиз қолдирма!

Йиллар оқди бетиним,
Орқасидан боқдим жим,
Ташлаб кетди ёшлигим,
Мени ёлғиз қолдирма!

Сенсиз менга хаёл йўқ,
Сенсиз кўкда ҳилол йўқ,
Сенсиз ишқ йўқ, висол йўқ,
Мени ёлғиз қолдирма!

Ҳажринг аро юрсам зор,
Тушларимга кир такрор,
Кулмасин аҳли ағёр,
Мени ёлғиз қолдирма!

Нима менга жафолар,
Қилсанг сен гар вафолар!
Рухимга бер сафолар,
Мени ёлғиз қолдирма!

Кўрдим, дунё шу экан,
Бахтлига ёғду экан,
Ёлғизга оғу экан,
Мени ёлғиз қолдирма!
1993

ЧУЧМОМА

Сен баҳор эртагисан,
Чучмомажон, чучмома!
Қирларнинг безагисан,
Чучмомажон, чучмома!

Болаликда бир замон
Дуч келдим сенга ҳайрон.
Эдинг сен парча осмон,
Чучмомажон, чучмома!

Ям-яшил майса ҳар ёқ,
Яшнар алвон қизғалдоқ,
Сен маъюс эдинг бироқ,
Чучмомажон, чучмома!

Сендан қолган хотира
Ёдимдан ўчмас сира —
Оҳ, митти қалб, бокира,
Чучмомажон, чучмома!

Ҳой-ҳавас отин миндим,
Ёт гулларга сиғиндим,
Бугун сени соғиндим,
Чучмомажон, чучмома!

Омонмисан, бормисан,
Ё аламга ёрмисан,
Йўлларимга зормисан,
Чучмомажон, чучмома!
1993

* * *

Сўзларим, ёр, эсда тут,
Ғамларинг мисли булут,
Ғуссалар бўлар унут,
Мен қоларман ёдингда!

Кўклам боғлар уйғонар,
Чаман нурга чулғанар,
Учар кўкда турналар,
Мен қоларман ёдингда!

Ёнишлар — дил зийнати,
Армон — ишқнинг ҳиммати,
Илк севгининг ҳурмати,
Мен қоларман ёдингда!

Умрингга сўроқ бўлиб,
Гоҳ гадо, гоҳ шоҳ бўлиб,
Тонглар ширин «оҳ» бўлиб,
Мен қоларман ёдингда!

Сўзларим, ёр, эсда тут,
Ғамларинг мисли булут,
Ғуссалар бўлар унут,
Мен қоларман ёдингда!

* * *

Сенга зебу зийнат этмайман ваъда,
Бойлигу бисотим эмасдир қат-қат.
Бахтли кунларда ва ғамли кунларда
Мен сени севаман, севаман фақат!

Мушкулот нимадир бизлар севишсак,
Сени юпатмайин топмасман роҳат.
Чекинсин қалбингдан таманно истак,
Мен сени севаман, севаман фақат!

Мудом гиналардан таскин топмас дил,
Аччиқ-аразлардан кутмагин шафқат.
Меҳрим мадад бўлур, ёдингда тутгил,
Мен сени севаман, севаман фақат!

Ношуд-ношукурни хуш кўрмас тақдир,
Файзу фароғатга гаровдир тоқат.
Ишон, армонларинг қолмагай, ахир,
Мен сени севаман, севаман фақат!
1975

* * *

Сен Кумушнинг диёридансан,
Ишқим билан мен бир Отабек.
Сен дилдорлар дилдоридансан,
Менинг қалбим ҳам ўзгага берк...

Қора эди улар замони,
Бизлар эса мангу бахтиёр.
Масъуд тақдир бўлиб армони,
Севгисидан топдилар озор.

Сен Кумушнинг диёридансан,
Кумуш каби беқиёс малак.
Иккимизни бир кун дафъатан
Учраштирди гардиши фалак.

Йўқ, мен сени, энди ўйласам,
Кўп ахтардим ғазаллар тўкиб.
Топмай туриб асир бўлганман
«Ўтган кунлар» қиссасин ўкиб.

Карам этди балки мўъжиза:
Дилларимиз бир-бирига мос.
Балки ушбу тақдиримизга
Ажиб қисса бўлгандир асос.
1974

ҚОРБЎРОН

Қиш айёми, лекин офтоб чарақлар,
Қалин қордан эгилганди дарахтлар.

Ташқаридан эшитилар шўх сурон,
Қий-чув авжда — авжда эди қорбўрон.

Эс-ҳушимни олиб учди хаёллар —
Узоқларда қолиб кетган висоллар.

Ёдга тушди сен-ла кечган пайтларим,
Менга атаб айтган ўтли байтларинг.

Қиш қўйнида янграр ажиб, шўх сурон.
Ўйнагандик биз ҳам бир пайт қорбўрон...

Қайдан чорлай энди сени, айт, жоним,
Сенсиз ўтар кундузларим, оқшомим.

Деразадан ташқарига боқдим мен,
Сени эслаб, муз юрагим ёқдим мен.

Айт, хижронга оташ қалбинг кўндими?
Севгимизни ёки қорлар кўмдими?

Боғ-боғчада янграр бирам шўх сурон.
Ёшлигимни эсга солдинг, қорбўрон!..
1998

ХАЙР ЭНДИ

Кўнгил бердинг сен кимга,
Десам, турдинг маъюс, лол,
Арзимадим севгингга,
Хайр энди, яхши қол!

Юрагимни ғам тилди,
Ишқ аламга эврилди,
Гуллар боши эгилди,
Хайр энди, яхши қол!

Бас, кўнглинг тутакмасин,
Бахт юлдузинг чакнасин,
Кўзингдан ёш оқмасин,
Хайр энди, яхши қол!

Дилимда гўзал армон,
Оҳим елга айтарман,
Қайрилмасдан кетарман,
Хайр энди, яхши қол!

Мен ҳам бир осий банда,
Тушларишта кирганда,

Йиғлама, урсам ханда,
Хайр энди, яхши қол!
1993

КЕЛГИН, КЕЛГИН!..

Юрагим ғаш... Бағрим хун...
Хабар олгин ҳолимдин.
Кийнамасин мени тун,
Келгин, келгин, соғиндим!

Севинчларга тўлиб кел,
Қувониб кел, кулиб кел,
Майли, ҳасрат бўлиб кел,
Келгин, келгин, соғиндим!

Тонгларимда йўк зиё,
Мунғаяр бўм-бўш дунё,
Қайлардасан, бер нидо,
Келгин, келгин, соғиндим!

Пинҳон-пинҳон зорлайман,
Кўз ёш каби порлайман,
Сени мангу чорлайман,
Келгин, келгин, соғиндим!
1993

* * *

Ёнар жоним тобакай, айт, висолингсиз — фироқларда?
Нихондирсан хаёл ичра, кўлим етмас йироқларда.

Шуурда гоҳ кўрингайсан фалаклардан жаранг ёғса,
Эшитгайман кумуш кулгунг самовий кўнғироқларда.

Номинг кўнглим сири эрди, ёйилди эл аро бирдан
Саҳар чоғи томоғимдан отилган хирқироқларда.

Чигал, сўнгсиз хаёлимга гоҳи тунлар тароқ ургум,
Сен, айт, кимни этурсан ёд сочларингни тароқларда?

Юлдуз янглиғ қароғингнинг шуъласига чўмай бир бор,
Токай юлдуз чўмилгай бу тубсиз уммон — кароқларда?

Излаб зинҳор тополмасман, васлингга ҳеч етолмасман,
Ўтиб боргай наҳот умрим сени излаб-сўроқларда?

Ёринг васлин соғинганда кўлингга ол қалам, Мирзо,
Жамолин ёр аён этгай ҳижоларда, туроқларда.
2000

СЎНГ БОР ЭШИТГАНИМ

Умрингизни тарк этмасин баҳор,
Келмасин асло ғамгин кузингиз.
Меҳримни сизга айладим нисор,
Сарғаймасин ҳеч қизил юзингиз.

Қалбим ўтларга ташлади ёмон
«Севаман...» деган битта сўзингиз.
Дийдорингизга талпиндим ҳар он,
Сарғаймасин ҳеч қизил юзингиз.

Ҳижрон чоғлари сиз ҳам соғиниб,
Тўрт бўлармикан йўлга кўзингиз?
Сиз учун тортай ғамлар доғини,
Сарғаймасин ҳеч қизил юзингиз.

Менинг ёнишим малол келса гар,
Арзим йўқ сира, дилни узингиз,
Ўз тенгингизга бўлинг муяссар,
Сарғаймасин ҳеч қизил юзингиз.
1994

* * *

Сени учратдим мен оқарганда соч,
Ҳаёт фарқсиз эди менга, бир тийин...
Ёндирдинг дилимда туйғулар қийғоч,
Гўзалим, маҳбубам, мураббийим!

Дединг, орзулардан ҳали кечманг воз,
Фақат ўзни тубан ҳавасдан тийинг.
Энди тонглар сўйлар менга ажиб роз,
Гўзалим, маҳбубам, мураббийим!

Ёш ҳам ўтиб қолди десам, дедингки,
Йўқ, ёшсиз, чиройли кийимлар кийинг
Чиндан ҳам ёшариб боряпман балки,
Гўзалим, маҳбубам, мураббийим!

Ёдимда, сен титраб қиддинг илтимос,

Куйсангиз энди бир мени деб куйинг...
Бу кун дилим ёлғиз сен деб ёнар, рост,
Гўзалим, маҳбубам, мураббийим!
1994

БАХТСИЗ ОДАМ

(Шеърӣй ҳикоя)

Қай бир кун мен дуч келиб унга,
Қотиб қолдим фаромуш ва лол;
Ишонмасдим кўзимга сира,
Турарди у дилхун, хастаҳол.
Вожаб, тарк этибди қачон
Унинг олов вужудин ғайрат?
Нигоҳида, ахир, бир замон
Порлар эди фақат завқ-хайрат.

У кирганда сўниқ давралар
Чирсилларди гулхандек бирдан;
Ҳатто бўлар эди бохабар
У қизлар ҳам беркитган сирдан.
Талабалар ичра таниқди,
Илмга ҳам заб ташна эди.
Барчасидан кўра, муҳими,
Ҳамма билан дўст-ошна эди...
Энди йиллар кечиб орадан,
Кўринар у бунча тунд, руҳсиз?

Гўё қалби сирли ярадан
Эзиларди оҳсиз, андуҳсиз.
Манглайини тилган ажинлар
Толе муҳримасди, ҳар қалай.
Сездирмасдан ташладим назар,
Сочининг ҳам оқлари талай...

Бу тасодиф кўришув ҳаққи,
Узоқ йиллик ҳижрон ҳурмати —
Етаклашдик хилватроқ жойга,
Ёзилиб бир суҳбат кургали.

— Нима бўлди? — сўрдим шикаста,
Алланечук дардга қорилиб.
У ҳасратин бошлади аста,
Тўлиб кетган кўнгли ёрилиб.

— О, жўражон, ҳаёт дегани
Бунча сангдил, бунча бешафқат!

Қачонлардир билмасдим ғамни,
Энди дилда аламлар қат-қат.
Тошбағир бу қисмат дастида
Юрак-бағрим борар титилиб.... —
Деразани чертган ёмғирга
Қолди бир зум маъюс тикилиб. —
Мана, энди — ёлғизман, жўра,
Дайдиликни изн этганман.
Оиламдан кечиб бир йўла,
Уйни ташлаб чиқиб кетганман.

— Йўғ-е, дўстим, нечук бу қарор
Соз эди-ку турмушинг, ахир,
Тақдирингдан бўлиб миннатдор,
Туярдинг-ку эртангдан фахр.
Ҳаётингга юпанч-овунчок
Фарзандлар бор эди, шекилли.
Нечун чекдинг бунча ғам-фироқ,
Айтгин, нима бунча хун қидди?

У дардларин ёйди дафъатан,
Йиғиштириб қўнгил малолин:
— Нетай бўлиб чиқди ёсуман
Танлаганим — жуфти ҳалолом.
Нимадандир ҳар кун таъб хира,
Рўзғор учун ҳар кун недир кам.
Тушунмасди у мени сира,
Тушунмоқни истамасди ҳам.

Сездим — ҳаёт тушмагай изга,
Уринишлар беҳуда фақат.
Ахир, бизлар бир-биримизга
Қилолмасцик ортиқча тоқат.
Қоракўзлар — фарзандлариму
Иссиқ гўшам бағридан кечиб,
Тотмайин деб бир умр оғу,
Чиқиб кетдим уйни тарк этиб...

Дардин бир зум ютди ичига,
Яширай деб кўзда намини.
Туйдим унинг тамшанишида
Ёлғизликнинг тахир таъмини.

Мунгли сукут чўқци орага,
Лекин унга бўлиб домонгир,
Ёноғини босиб ойнага,
Мунгли хониш қиларди ёмғир.

Сўрадим мен:
— Наҳот ишқ, севинч
Кўзларингда қайтиб порламас?
Танҳоликнинг қийноқлари тинч —
Гўшанг сари наҳот чорламас?

— Кўчамизда бўлгум гоҳ пайдо
Айрилиқ тиғ санчганда жонга, —
У аламнок боқци шу асно
Сигаретин босиб куддонга. —
Жажжи қизим, камгап ўғилчам
Тушларимга кирганда доғли
Саҳарларда бир хўрлик мубҳам
Уйғотарди кўксимда оғрик.
Остонамга яқин боролмай,
Узоқлардан йўлни бурардим.

Ўз гўшамдан кўзим узолмай,
Паналарда тентиб юрардим.
Дилга таскин ахтарганим чоқ,
Алланечук бир илинж бордай,
Гоҳ термилиб қоламан узоқ
Айвон ёққа тортилган дорга.

Қай бир куни бағрим қон қидди
Етим қолган, нолон эртақлар,
Кўзларимга чўғдек босилди
Симдордаги кийим-кечаклар.
Ҳилпираб шом шабадасида,
Қилиб гўё таъна-илтижо,
Мунгли порлар эди айникса,
Қизим жажжи кўйлакчаси, о!
Тиқидди-ю бир дард бўғзимга,
Ғариб шомда тентиган елдай —
Кўйлакчани босиб юзимга,
Тўйиб-тўйиб йиғлагим келди.
Нетай, шундоқ бахтсиз одамман,
Ўтар умрим шундоқ сазойи!
Гоҳ мен нажот тилаб худодан,
Дейман: «Йўқми ортиқ жазойинг?!»
Мубталоман ғаддор оташга,
Богиб борар қисмат отган ўқ.
Ўзгалардек масъуд яшашга,
Рўшноликка наҳот ҳаққим йўқ?!
Наҳот менинг ризқим бўлур ғам,
Наҳот менга энди ёт сафо?..
Шундоқ дамлар қалбим тубидан
Янграр теран, устивор садо:

«Энди сенга бахт кулиб боқмас,
Энди уни излагайсан зор.
Ҳаловатни қўмсамагин, бас,
Меҳрга ҳам бўлма умидвор.
Тақдир сенга бир пайтлар, эсла,
Инъом қилган эди чин толе.
Билсанг энди тутмишдир ўша
Севги тўла кўзлар уволи.
О, у кўзлар — охуваши кўзлар
Ёлғиз сендан кутарди каманд.
Аммоки сен ўзгани кўзлаб,
Бокцинг унга ҳаргиз беписанд.
Йўқ, йўқ, илк бор томирларингда
Кўтарци бир туйғу ғалаён.
Уни маҳв қилдинг сен эса,
Кўролмайин эртангни аён.
Асл бахтинг эди у, афсус,
Ишқи гарчи ниҳон, хокисор.
Юрарди-ю ўйчан ва маънос,
Қилар эди сен-ла ифтихор.

Меҳри унинг шунчалар теран —
Қисматингда дуч келсанг ғамга,
У энг қашшоқ кунларингни ҳам
Менгзай олар эди байрамга.
Сен худбинсан, тан ол — тамангни
Ўз севгингдан билдинг азизроқ,
Бахт калити қилдинг режангни,
Бахтли бўла олмадинг бироқ.
Қочиб бўлмас қисмат қаҳридан,
Сен ғурбатда ютадирсан қон.
Бу дунёда, билсанг, баридан
Илк муҳаббат уволи ёмон...»

Дўстим енгил тортди — бўшатди
Ҳасрат тўлиб кетган кўнглини.
Таскин бердим — алҳол юпатдим
Тоқат билан тинглаб мен уни.
Ташқарига чиқдик бир маҳал,
Тинган эди эзгин ёмғир ҳам.
Ва тунд фалак сахнига сайқал
Берар эди юлдузлар бу дам.
Дилим ўкинч туйди шу кезде:
«Ҳаёт бунча ношуд, нобакор!
Ўралашиб ўз бахтимизга,
Ўйламаймиз — бахтсизлар ҳам бор.
Ташвишларга боғланиб баттар,
Ўзимиздан ортмаймиз минбаъд.

Бизга, рости, эриш туюлар
Кимларнингдир қаддин буккан дард...»
Ҳасрат нима — англаб шикаста
Илк бор оғир ўйга тўлдим, о!
Бир навқирон қалбнинг саргашта
Қисматига шоҳид бўлдим, о!

Хайрлашдик.
Синиқ жилмайди:
«Бошингни ҳам қотирдим роса...»
«Дўстим, бундоқ яшаб бўлмайди,
Қайтиб боргин — қилгин муроса.
Фарзанд меҳри барибир қўймас,
У ҳам эрир — қадринг англа-ку!...»
Бир дақиқа турди-да бесас,
Тун қўйнига кириб кетди у.

У кетаркан, дарди дафъатан
Юрагимга санчилди менинг.
Кўп ўйладим — нимада экан
Сири дўстим бахтсизлигининг?..
У ўзига гуноҳлар тақиб,
Ношудликца айблаши бот-бот;
Турмушидан куйиб-тутақиб,
Надоматлар чекиши наҳот —
Сабаб бўла олур бу қўйга?!
Илк севгининг армони, зотан,
Маҳзунликца чучмал, пуч ўйга
Мойил қилиб қўяр чинакам...

Кўп ўйладим,
Қачон аслида
Қисматларни чулғагай туман?
Аёл зотин маъсум қалбида
Қачон пайдо бўлар «ёсуман»?
Ва англадим — бир ёвуз куч бор,
Чанг солар у юракларга гоҳ;
Уйғотар у низолар бадкор,
Этмайди ҳеч ўзидан огоҳ.
Лекин қадам босмас ҳеч қачон —
Ҳукмрондир қайда тўқчилик...
Номи унинг барчага аён,
Турмушларга оғу — Йўқчилик.
Дарвоқе ғам нима — билмаган,
Вурбатга бўй бермаган тақир —
Дўстим қаддин бемаҳал буккан
Шу Йўқчилик эмасми, ахир?!

Эҳ, мен орзу қиламан бирам,
Келармикин шундайин дамлар —
Учрамаса юртингда сира
Ўз уйидан безган одамлар!
1989

У ДАВРЛАР...

У даврлар ортда қолгандир, энди —
Тўқ яшаябман.
Сенсиз бир лаҳза ҳам яшолмам, дердим,
Йўқ, яшаябман...
1982

* * *

Яна баҳор кедди чечаклар тақиб,
Алвон лолаларга тўлди адирлар.
Гўзаллиги қайтган оламга боқиб,
Нигорон юрагим сени хотирлар.

Боғлар яна гулдан либос кийдилар,
Чехраларда жилва ўйнайди бу пайт.
Аммо мени соғинч, армон куйдирар,
Қалбимнинг баҳори, қайлардасан, айт?

Сени ёдга солиб қайтди турналар,
Сени ёдга солиб шивирлайди ел.
Чорасиз ҳижронда қалбим қийналар,
Бу шод олам ичра ёлғизлатма, кел.

Сени зор этгандим, бу кун ўзим зор,
Нозик қисматимдан бўлди жигар хун.
Интизор заминга қайтди-ку баҳор,
Тарк этган муҳаббат, қайтмайсан нечун?!
1979

ИЛТИЖО

Илтижо қиламан, севги бер, ҳаёт,
Бебахра айлама ишқ деган бахтдан.
Мен мисли яшнаган боғ ичра, ҳайҳот,
Қуриб бораётган забун дарахтман.

Мунғайиб қарайман теварагимга,

Пойимда мавжланар гуллар, чечаклар.
Тонг нури эътибор бермайин менга,
Ғужғон япроқларга сўйлар эртақлар.

Масрур дарахтларнинг бор вужуди, о,
Мовий насимларда хушҳол қалтирар.
Менинг қовжираган шохларим аро
Эски мезонларнинг тўри ялтирар.

Гарчи шовуллардим дарёдек бир дам,
Маъсум туйғуларим билмас эди чек,
Энди термуламан дунёга пурғам,
Қовжирар юрагим яшин ургандек.

Майли, бўронларнинг бағрига кирай,
Майли, довуллар ҳеч қилмасин шафқат.
Майли, изғиринга кўксимни керай,
Менга тириклик бер — ишқ бергин фақат.

Энди юпатоламас яккаш хотирот,
Тепамда тиғ каби ялтирар ҳилол.
Севгисиз умрдан зерикдим, ҳаёт,
Найсон эпкини ҳам келмоқда малол...
1989

«ЭРОН ДАФТАРИ» ТУРКУМИДАН

I

Тайргоҳ узра ажиб бир субҳи саҳар эрди,
Илинжим менинг якто — юрт сари сафар эрди.

Нигоҳим тушди, эвоҳ, бир малак сиймогаким,
У замин аҳлига осмон элидин хабар эрди.

Наҳри дайр соҳилинда турфа тош магар инсон,
Бу тошлар орасинда у мисли гуҳар эрди.

Бир нигоҳ этса ато, жисминга оққай шарор,
Ки чашми унинг юлдуз, қоши нақ қамар эрди.

Чарх уриб кездим жаҳон гирдида тинмай мудом,
Топганим ниҳоят у — умрима меҳвар эрди.

Ё раб, ул ой сеҳридин лол эдим, хайрон эдим,
Балки Ҳофиз куйлаган ёрдир — чун дилбар эрди.

Ох, субҳ рўё каби бўлди зум кўзга аён,
Байтларим — хумморидин қолган бир асар эрди.

Дил аро ишқ барқидан бўлди ҳолим зер-забар,
Умидлар айлар эрдим, андуҳлар самар эрди.

Бир замон сўз ҳам демай учди у осмон сари,
Кўнгил, оҳ урма, ахир, у пари пайкар эрди.

II

Зумрад боғлар ифор ичида,
Сеҳрлайди дилни бир чирой.
Оқшом пайти сарвнинг учида
Зиёсини сочар тўлин ой.

Маъсум ҳайрат — бир ажиб рўё
Юрагингни чирмар шу они;
Ўтиб борар қошингдан гўё
Чодрадаги Шероз жонони.
2002

* * *

Сўнмоқда энг сўнги туғёнлар дилда,
Қисмат савдолари — бошларимизда.
Умрга кузакнинг айёми келди,
Қиров ялтирайди сочларимизда.

Қалбингга қулоқ тут, ғамни унутгил,
Эҳтирос водийсин кезайлик тагин, —
Энтиксин юраклар кўргандек худди
Мезон тонгларида баҳор шафагин.

Бир зум хира тортсин мажхул армонлар,
Қонда ажиб сурур кўтарсин ялов.
Тагин теграмизда алвон хазонлар
Қизғалдоқлар янглиғ ёнсинлар лов-лов.

Термулгай кўзларинг тагин ўт ила,
То мудом ненидир мен-чун илингунг.
Рухингнинг қовжироқ чаманларвда
Сўнггиси очилгай ўнта гулингнинг!
1999

IV

*Умр ўтар экан беором, бетин,
Унниқмас борлиқнинг жилоси, ранги.
Биз қариб — эскириб борамиз, лекин
Дунё тура берар навқирон, янги.*

ЧОРЛОВ

Баҳор булутлари этагин судраб,
Остонамга қадар кеддилар тонгда.
Мен эса узлатдан чиқолмай — мудраб
Ётардим дунёдан беҳабар, ғамда.

— Нега юрагингда бунча зимистон,
Хур кўклам борлиқни турибди алқаб.
Энди сенга ғусса ярашмас, инсон, —
Дея тўп булутлар кетдилар тарқаб.

Бокди деразамдан кўклам чароғи,
Еллар қанотига нур боғлаб шоён.
Ғурубимдан у ҳам ёзғирди чоғи,
Деди: — Кенгликларга чиқ энди, инсон!

Ложувард қирларга бўлдим рўпара,
Сўқмоқлар дафъатан кетди етаклаб.
Майсалар изимдан қолдилар қараб,
Турфа саволларга тутди чечаклар.

Дедилар: — Қиш қаҳрин енгиб чиқдик биз,
Бўлсак ҳам нораства, бўлсак ҳам нимжон.
Борлиқ ажиб руҳга йўғрилган бу кез
Сенга умидсизлик ярашмас, инсон!
1997

ЯНА КЕЛДИМ...

Соғинч ҳисси, эзма кўнглимни,
Васли бўлар айрилиқнинг ҳам.
Қабул этгин сайёҳ ўғлингни —
Яна келдим бағринга, Сайрам!

Қуёш сўниб борар самода,
Қишлоқ узра кўнмоқда оқшом.
Дил яйрасин дея пиёда
Йўлга тушгум ёлғизу шодон.

Кўз ўнгимда далаю боғлар —
Куз лутфи-ла серфайз ва тўкин.
Узокдарда оқарган тоғлар
Тун қўйнига кирмоқда секин...

Бу кўрк кимда уйғотмас ҳавас!
Менга эса бари қадрдон.
Нигоҳимни жалб этмай қўймас
Йўл четида кўҳна қабристон.

Тавоф этгум, табаррук даргоҳ,
Тупроғингни кўзимга суртиб.
Тақдир мени учирса йироқ,
Сенга қайтмоқ бўлурми насиб?..

Халал бермай деб хаёлимга,
Ташларканман ўйчан қадамлар,
Пешвоз чиқар истикболимга,
Дуч келади дилкаш одамлар.

О, беғубор, содда кўнгиллар,
Манзирату қувликни билмас;
Меҳнат билан кечса-да йиллар,
Шон-довруғни орзу ҳам қилмас!

Ўгитингиз этмасман унут,
Мени ношуд ўйламанг зимдан.
Олислардан қайтсам-да хушнуд,
Қалбим доим сизга таъзимда.

Ҳар келганда содир бўлгувчи
Ўзгаришлар фикримни олар.
Қишлоғимнинг ҳатто ҳар бурчи
Кўнгилга бир хотира солар.

Нега юрак музлади бирдан,
Олға босмай қолди изларим?
Ҳануз ушбу маконни кўрсам,
Қалтирайди нечун тизларим?

Ҳа, бу уйда яшар ўша киз —
Илк севгимга қилмади парво.
Мени ишқца этдию бахтсиз,
Ҳозир ўзи бахтлими танҳо?

Йиллар ўтиб борар пайдар-пай,
Дилда ҳамон ўша қалби муз.

Хотирамдан ўчмаса нетай,
Толемдан йўқолган юлдуз?!

Ўй-армондан кечиб дафъатан,
Руҳим бошлар сирли тантана.
Теран, дилхуш хаёллар билан
Етиб келдим уйга ҳам, мана.

Тўлин ой зар тўкмиш йўлакка,
Дарвозадан бераман овоз.
Ҳадик-кувонч солиб юракка,
Онажоним чиқади пешвоз.
1971

ШОИРЛАР

1. ТАНИЛМАГАН ШОИР ҚЎШИҒИ

Туйиб олис баҳор исини,
Изғиринда ташлайман қадам...
Бир фидойи куйловчисини
Ҳали билмас бу ғофил олам.

Парво қилманг, онажонгинам,
Мендан кулиб этсалар таҳқир.
Ишончимдир менинг хазинам,
Майли, бўлай ҳозирча фақир.

Бу бепарво дунё комида
Асло-асло ўкинмас дилим.
Нафсиз шеърлар тегса жонига,
Ташлаб кетсин, майли, севгилим!

Такдир менга ён бермаса гар,
Қ,аҳри қанча бўлса-да қаттиқ,
Ўчакишиб мен ундан баттар,
Яшайдирман аччиқма-аччиқ!

Ишонаман аммо шунга мен —
Қадрланар бир кун бисотим.
Балки шунда қайтар севгилим —
Машҳур бўлиб танилгач отим...

Ҳозир, майли, чекай азоб-ғам,
Ортда қолар ҳали довонлар.
Онажоним, у чоғ сизнинг ҳам
Дилингиздан кетгай армонлар!..

2. ТАНИЛА БОШЛАГАН ШОИР МОНОЛОГИ

Келди охир сароб янглиғ дамлар ҳам —
Ҳар бир куним хаяжонли, бир майин...
Сокин тунлар боисини ўйласам,
Машхур бўлиб бормоқдаман кун сайин!

Гоҳи-гоҳи ташриф этсам қишлоққа,
Алоҳида меҳр билан қарашар.
Тиришмайман мудом камтар юрмоққа —
Мағрурлигим ҳатто бир оз ярашар.

Дўстларим ҳам кўриб қолса парвона,
Ҳол-аҳволим сўрашади эринмай.
Илтифотлар тегиб баъзан жонимга,
Узоқларга кетай дейман кўринмай.

Кечагина шу бегона пойтахт ҳам
Бугун худди ўз уйимдек қадрдон.
Юролмайман оломонли кўчадан —
Мухлисларим учраб қолар ногаҳон.

Давраларнинг тўри энди меники,
Шеър ўқийман сармастликдан энтикиб.
Қизлар эса — бирам гўзал қизларки,
Жазб этишар нигоҳимга кўз тикиб.

Армонларим қолмаганга ўхшайди,
Машхур бўлиб бормоқдаман кун сайин...
Йўқ, йўқ! Тақдир ортга қайтар бўлсайди,
Яшар эдим асло машхур бўлмайин.

Нима етсин кўп қатори яшашга
Бу шов-шувли дунё ичра пинҳон-жим...
Машхур бўлиб борган сайин ўзинг, ҳа,
Буюклашиб кетар экан дардларинг!

Иложим йўқ қисматдаги муқаррар
Шон-шуҳратнинг панжасига тушмайин.
Хайр, содда изтироблар, шўхликлар,
Машхур бўлиб бормоқдаман кун сайин!..

3. ЎРТАМИЁНА ШОИР СЎЗЛАРИ

Мен зўр шоир бўлмоқчи эдим —
Нодир сўзли, мағрур, талабчан.
Сўниб борар бу орзум энди,

Балки буткул сўниб қолар ҳам...

Самоларда яшардим бир пайт,
Ер ташвиши — ғамдан йироқда.
Энди кўкка қарайман лоқайд,
Ҳаёт шунга кўниктирмоқда.

Шеърят ҳам — шу юксак ҳавас
Энди мен-чун оддий бир хунар.
Сатрларим тор сими эмас,
Ҳисобчўтга ўхшаб кўринар.

Гапларинг ҳақ, темир танқидчим,
Унутдим шеър ҳафсаласини.
Нетай, ахир, тинчитмоқчийдим
Хотинимнинг хархашасини!

Етиб келди яна бир байрам,
Совға керак бола-чақага.
Мен шеър битгум бу байрамга ҳам
Арзисин деб бирон чақага...

Дастлаб кўлга тутганда қалам,
Бу қисматни ким ҳам ўйлабди?
Энди, нетай, дилимда алам —
Буюк орзум поймол бўляпти!..
1972

* * *

Бас, қишлоққа кетаман — онам ёнига,
Ҳавас раъйига ортиқ солмайман қулоқ.
Малҳам бўлиб онамнинг ғам-армониға,
Энди жилмай яшайман қошидан йироқ.

Тонглар барвақт уйғонгум — чикмасдан қуёш,
Бўлмоқ учун онамга дастёр-парвона.
Майли, онам қувончдан кўзга олсин ёш,
Зинҳор кадар йиғмасин кўнгли пинҳона!

Қош қорайиб қайтаркан толиқиб ишдан,
Ўзни қувноқ кўрсатгум, тутмагум беҳол.
Тортинмам гоҳ онамга тўйиб боқишдан,
Эркалангум гоҳида ёш гўдак мисол.

Ёз тунлари терандир, сокин, серюлдуз,
Музлатади руҳингни сирли коинот.

Мен бу дамлар юракдан оҳ уриб унсиз,
Бевақт кетган отамни хотирлайман бот...

Бир гап бўлар шоирлик — кетгум қишлоққа,
Хаста онам ҳижрони бағримни эзар.
Ахён-ахён бўз илҳом олса қийноққа,
У чоғда ҳам онам-чун битгайман шеърлар.
1973

* * *

Тун. Чақмоқлар. Шамол авжида,
Янграйди басма-бас момақалдирик...
Бедор, бесаранжом туннинг бағрида
Ўчди нимадандир бехос симчирок.

Зулматга йўғрилди ногаҳон шаҳар,
Сўнди оҳанрабо ойнаижаҳон.
Эҳ, бу не кўргилик - бевақт, бемаҳал,
Энди бошланганда муз узра чавгон!..

Оилам, болалар енгил «ух» тортиб,
Уйкуга бердилар бу зулмат дамни.
Мен эса пайпаслаб уйни, гарангсиб,
Топдим қайлардандир бир унут шамни.

Руҳимга бир замон иниб бедорлик,
Ўлтирдим ўй суриб ва шамга боқиб.
Ташқарида, шаҳар қилгандек торлик,
Шамол бўзлар эди чақмоқлар чақиб.

Хира хона аро чўккан жимликда
Фикр этдим дунёни, ўзимнинг аслим...
О, қалбим бунчалар сенинг измингда
Туйғусиз, тош бўлиб кетибди, асрим!

Теран хаёлларга чорлаб оҳиста
Қаршимда ёш тўкиб бағрин ёқар шам.
Барчамиз дунёга ёруғлик истаб —
Ёнган шам эканмиз, ногоҳ ўйласам...

Зулмат-ла баҳслашиб унинг мисоли
Ёниб адо бўлмоқ, о, қандайин бахт!
Эй, тезоб асримнинг дайди шамоли,
Нурим сочиб олай, сўндирма бевақт!
1978

ТЕЛЕПАТИЯ

Телепатия — сирли тилсимот,
Сеҳри унинг ҳатто туюлар эриш:
Сенинг юрагингда кечган ҳиссиёт
Дафъатан олис қалбга етар эмиш.

Ҳаётда кўп эрур бунга мисоллар:
Олис оромгоҳда юрган бир она
Ногоҳ ўзин сезиб беҳуд ва бесар,
Бўлибди юртига дарҳол равона.

Етиб борса уйга — фалокат чиндан:
Тасодиф-ла нобуд бўлмиш фарзанди!
Бу ҳол шарҳи — балки нолон, сўнгги дам
«Она!..» деб кўз юмган унинг дилбанди.

Яна бир ҳодиса, мен ўзим гувоҳ:
Талабалик йиллар, даврамиз шодмон...
Бир дўстим кун бўйи юрди хафақон
Ва тонгда қишлоққа жўнади. Э воҳ!

Кечга эса келди телеграмма:
Қазо қилган экан унинг онаси!
Бу ҳам телепатия, телепатия, ҳа,
Ҳаргиз бардам бўл, о, юрагим саси —

Кун-тун изтиробда ёнган чоғларим
Умид-ла бардош қил бу ҳижрон-зорга!
Балки телепатия сабаб — оҳларим
Етиб боражакдир у олис ёрга...

Телепатия, айла сеҳрингдан огоҳ
Ва эзгу қалбларга жо бўл абадга, —
То қайда ҳақиқат бўғилса ногоҳ,
Халоскорлар етиб келсин мададга!
1977

УМИД

Ёлбораман, умид тангриси,
Иш чоғлари менга бўлгин ёр!
Гёте.

Эй, руҳимда барқ урган умид,
Оғир кунда қилма хиёнат.

Толе агар боқмаса хушнуд,
Ранжимагин — ғамлар омонат...

Эзгу заҳмат кетмас бесамар,
Эвази бор ҳали олдинда.
Бу кун кулиб қараётганлар
Мулзам бўлиб қолишар шунда.
1968

ҲАЁТ

Гоҳо куюнамиз бекор-беҳуда,
Икир-чикирларга бузамиз асаб.
Яшасак бўлмасми тинч ва осуда,
Катта мақсадларга юракни асраб?

Ахир, умр — қисқа, вақт — чопағон,
Дунёнинг ками-ку, асло тўлмайди...
Бу гап жуда кўҳна, айтмоққа осон,
Тириксанки, амал қилиб бўлмайди.
1982

ЎҒЛИМГА

Илк бор ҳақсизликдан
ёнганинг кўриб,
қалбимга ифтихор туйғусин соддим.
Бирам хавотирли
ўйларга толдим,
аммо умр йўлинг ҳақда қайғуриб...
1982

* * *

КОМИЛЖОН хотирасига

Яна кўклам сепи оламини тутди,
Бу ёруғ дунёдан бир сен беҳабар...
Уканг ҳозир сенинг ёшингдан ўтди,
Онанинг бағрини хануз ғам эзар.

«Ҳаётдан у эрта кўз юмди, эвоҳ!» —
Кўплар эшлашади ҳасратга тўлиб.
Менинг қалбимда-чи, тириксан ҳар чоқ —
Яшайсан бир умр тенгкур, дўст бўлиб.

1969

УРУШ ЙИЛЛАРИ

Мен урушдан кейин туғилганман.
Кўрмаганман унинг даҳшатларини,
укубатларини тотмаганман,
кулоғимга чалинмаган тўп наъралари;
қишлоғимиз аёллари «қорахат»лардан
қора кийганларин кузатмаганман;
уруш тугаганлигидан жар солиб,
югурмаганман тупроқ кўчаларда;
суюнчи олмаганман
омон қайтган аскарларнинг оналаридан...

Мен урушдан кейин туғилганман.
Лекин йиллар ўтиб,
англай бошладим — уруш нимадир...
Йиллар ўтиб,
«қорахат»лар мағзини чақдим.
Болалик идроким ғўр, содда эди:
ўйлардим беваларни қари қизлар деб,
қўлтиқтаёқлиларни — туғма ногирон...
Кейин... ютоқиб тингладим кўп бор
собик аскарларнинг умр достонин;
кейин... китобларнинг қахрамонлари
олиб кирди мени сўнгсиз жангларга;
кейин... қўшилдим фильмларда партизанларга.
Энди юрагимни эзади бот-бот
хоки ўзга юртда қолган шаҳидлар,
бедарак кетганлар унутилмас ёди —
Кемтик хотирот.

Аммамнинг тўрт фарзанди қайтмади урушдан,
шўрлик адо бўлди улар ҳажрида.
Менга туюлади — гўё у хануз
йўл пойлаб тўлғанар қабрида.

Мен урушдан кейин туғилганман.
Лекин унинг битмас жароҳатлари,
кулфатлари, укубатлари
юрагимга шунчалар таниш, —
ишонгим келмайди ўзимнинг гоҳо
кўрмаганлигимга уруш йилларин.
1985

* * *

Баҳор келар,
йиғлайман унсиз —
чечакларни танитай кетдинг...
Ёз келади,
йиғлайман унсиз —
тупроқ кечиб чопқиллармидинг...
Куз бошланар,
йиғлайман унсиз —
болга тўлди олтин ранг боғлар...
Қиш киради,
йиғлайман унсиз —
ёдга тушар сени авайлаб,
аёзлардан қўрққаним чоғлар...
Хувиллаган,
бўм-бўш ўрнингни
нима,
нима тўлдира олар?!
1985

БЎЗЛОҚ ОТА

Сайрам қалъасининг баланд кунжида
Турибди омонат кўҳна бир мазор.
Бўзлоқ ота ётар унинг ичида,
Худди тириклардек ётармиш хушёр.

Юртнинг тупроғини ёв босгани дам
Ёхуд бало-қазо, ногаҳон қайғу,
Жами кулфатларни сезиб олдиндан,
Элни уйғотгали бўзлар эмиш у.

Болалик шуурим — эзгу, муқаддас,
Чоллардан қолган бу нақл-хотирот.
Руҳим ғам шарпасин сезгани нафас,
Мен кўҳна мазорга қарайман бот-бот

Бўзлоқ ота, нечун бўзламайсиз, о,
Нечун уйғотмайсиз элни уйқудан?
Айтинг, овозингиз бўғилдими ё,
Ё босмай қўйдими юртни ёғий, ғам?

Оёққа қалқитмас бизни нидолар,
Узун кечаларда қотиб ухлаймиз.
Бўзламай қўйгандир балки боболар,
Балки улар сасин бизлар уқмаймиз...

1989

* * *

Кўкламнинг насимлари
Ола-чалпоқ қирлардан
Мункиб, тойиб, сирғаниб
Бир тонг етиб келган дам -

Ухлаб ётган боғ ичра
Қалқиб яйдоқ теракзор,
Баногоҳ ҳазин титраб,
Шовиллаб қолса такрор,

Менинг-да юпун кўнглим
Қоронғи чоҳларидан
Отилиб чиқар бир мунг,
Бетаскин оҳлар ила...

Юракни гумуртиб ғам,
Қалб ҳузуни билмас чек.
Юрак титрар ушбу дам
Дилдираган хазондек.

Кўнгил нега озурда
Шундоқ онлар недан ғаш?
Ҳаёт-ку абадий, ҳа,
Осонмас лекин яшаш...

Кўклам боқиб ҳар ёнга,
Меҳрда яна қоим...
Эҳ, ҳаёт-чи, инсонга
Тутмайди гуллар доим.
1994

ҚАДИМИЙ ҚЎЛЁЗМАЛАР

Бўривой АҲМЕДОВга

Қадим қўлёмалар... Нодир китоблар...
Буюк алломалар каломидир бу.
Улар — мозий ёқдан келган хитоблар,
Боболар имдоди, саломидир бу.

Қулоқ тут бир нафас, қўлларингга ол,
Қанча у кўхнадир — ҳикматлари кўп.

Майли, имлосига термилсанг ҳам лол,
Ғуборин арт унинг, кўзингга сур, ўп.

Не-не замонлардан муждадир улар,
Тавоф айламасанг, азим гуноҳдир.
Уқсанг — томирингда ёқар туйғулар,
Тарихинг ёқласанг — тирик гувоҳдир.

Заковатнинг олий мўъжизаси — хат,
Тафаккур китобда топгандир нуфуз.
Иста, Сино билан қилгин мулоқат,
Иста, Беруний-ла ўлтир юзма-юз.

Қадим қўлёзмалар... Нодир китоблар...
Сўйлар гоҳ ғаройиб ҳангомалардан.
Сўйлар гоҳ кимлигин олис аждодлар,
Сўйлар гоҳ суронлар, жангномалардан.

Не ажаб қисмат бу? Юртга сиғмай гоҳ
Эъзоз, кадр топди олис хорижда.
Элим, хазинангга доим бўл огоҳ,
Улар — ганждир бу кун Лондон, Парижда

Муқаннадек не-не фикрлар ёнди,
Чопилди Улуғбек янглиғ битиклар...
Зотан закий юртнинг руҳи осмондир,
Нураган осмонни, айтинг, ким тиклар?

Элим, бош эг жасур фарзандларингга —
Баъзан манглайингга тушганда соя,
Улар ўз жонларин шаҳид қилса-да,
Сенинг китобларинг қилган ҳимоя!

Меҳнатпараст халқим, сенга эрта-кеч
Улуғ сиймоларинг руҳи бўлсин ёр,
Фақат нодир мулкинг — китобларинг ҳеч
Токчангда чанг босиб ётмасин зинҳор!
1988

САЛОМ ҚОР, САЛОМ ҚИШ...

Зориққан заминга, мана, ниҳоят
Илоҳий покликдек қўнмоқдадир қор...
Заррин зарраларга чулғаниб само,
Шомнинг кирганин ҳам сезмайсан мутлақ.

Неча йиллар ўтди, қор гўзаллигин —

Унинг тунд ҳавода майин селпиниб,
Сукунат пардасин тебратишини,
Самолардан сассиз сас тарашини
Ҳайрат-ла ютоқиб кузатмагандим...

Кимсасиз кўчалар, хиёбонларда
Ажиб кўшиғини куйлаб ёғар қор —
Юрагимга қайтар хуррам, масрур руҳ!
Чамандан дув учган капалаклардек
Теграмда чарх урар экан у ғужғон,
Йўлимда кадамим остига ёхуд
Кумуш сочқилардек сочиларкан гох,
Мен сингиб бораман уфқларга ёлғиз,
Тилимга кўчириб майин бир шавқни:
«Салом қор, салом қиш, салом изғирин!»

Ҳамма ҳам баҳорни куйлай олади,
Унинг шукуҳини мадҳ этган ҳамма:
Куйлаган гулларнинг тўлғанишини,
Куйлаган шафақнинг ол ёнишини,
Куйлаган булбулнинг шўх хонишини...
Чунки бу фаслни мадҳ этмоқ осон.
Мен ҳам куйлаганман такрор ва такрор.
Энди эса йилнинг нурсиз айёми —
Кеч куз билан қишнинг дийдор онларин
Бир тансиқ илҳом-ла турибман алқаб.

Ярим аср яшаб заминда ахир,
Кўрдим-ку умрнинг турфа фаслини;
Энг чиркин ва манфур дамларни кўрдим,
Одамларни кўрдим — турлик ва турлик,
Айро тушдим ҳатто имондан баъзан;
Турфа ёлғонларга келдим рўбарў,
Ёлғон ғояларга сиғиндим дилдан...

Ҳайҳотки, дунёни истеъдоди-ла
Ҳайратга солмоққа қодир юраклар
Турмуш ғамларидан емирилиб бутун,
Армон-ла ётурлар ернинг остида...

Мунглиғ қабрларга бериб тасалли,
Хўрсиниб-хўрсиниб ёғар ғамгин қор.
Мен ер устидаман — шулдир таскиним.
Ҳали имконим бор яшамокликка...

Энди жазб этолмас мени хой-ҳавас,
Ўкситмас қашшоқлик, айнитмас тўқлик.
Ҳамон ер устида юрар эканман,

Ҳали имконим бор тозармоқликка,
Ўзимни теранроқ англамоқликка,
Қалбларга эзгулик улашмоқликка
Ҳали имконим бор — масрурман шундан!

Бу кўҳна дунёда ғам-ҳасрат кўпдир,
Санаб ўтирмакка бу дам не ҳожат!
Қара, ёғмоқдадир соғинтирган қор...
Оқликка чулғаниб бораркан руҳинг,
Чўчитмас қаҳратон қаҳри заррача,
Аксинча юракдан тошар ажиб шеър:
«Салом қор, салом қиш, салом изғирин!...»
1997

ЁМҒИРЛИ ТУН

Бизни шундоқ ташлаб қўймас табиат —
Қадим ўзлигимиз англамоқ учун,
Гоҳо у кўрсатиб эҳсон-мурувват,
Тун бахш этар бизга, бир ёмғирли тун!

Бедор дарчаларга манглайин қўйиб,
Ёмғир куйлаганда ўйчан, мунис ҳол, —
Ниҳоят, ҳовридан тушар кун бўйи
Адоқсиз баҳслардан қизиган хаёл.

Долғали замонга бўлдик муте, кул,
Тошга айлантирди дилни тошдевор...
Унутдик — гўзаллик поймолмас буткул,
Унутдик — ёмғирда қунишган боғ бор.

Аллалар юракни илоҳий бир сас,
Рухга йўғрилади қаноат, сабр...
Унутдик — саодат суронда эмас,
Унутдик — саодат сукунатдадир.

Ахир, шу табиат онадир бизга,
Шу боис шафқат мўл ҳали дилида.
Бизни шундоқ ташлаб қўймас у сира,
Тунлар имон тилар ёмғир тилида.
1988

ВИЖДОН ЭМАСМИДИ...

Виждон эмасмиди — ўша камсукум,
Сизни юксакларга мудом шайлаган!

Сочиб кўксингизга нурларин маъсум,
Фақат тўғри йўлга даъват айлаган!

Бир чоғ ғурурингиз эди у, ахир,
Беғубор шаънингиз, ифтихорингиз.
Унинг-ла эдингиз ҳар ишга қодир,
Юксалди унинг-ла иқтидорингиз.

Дерди сизни кўрган — Виждонли одам
Ва сизни нопокдан қизғонар эди.
Балки сизга ихлос қўйган-чун ҳар дам,
Ҳақнинг қудратига инонар эди.

Сизга нима бўлди — илоҳий, азиз
Ул ноёб туйғудан тушибсиз айро?!
Ҳувиллаб қолибди ҳассос қалбингиз,
Яйдоқ руҳингизга боқдим мен ҳайрон.

Ҳаётда кўп учрар мунофиқ кимса,
Гоҳ лоқайд боқамиз улар ишига.
Лекин Виждонли зот турлангай нега,
Нима сабаб бўлар турланишига?!

Баъзи зотлар борки — бирга улғайган
Болалик дўстини танимас сира.
Омад деганининг юришмоғидан
Наҳот ўтмаслашиб борса хотира?!

Худди шунинг каби сизга ҳам бир чоғ
Насиб бўлган палла сурур анвойи,
Виждонингиз юксак шаънингизга доғ —
Бўлиб кўрингандир дағал, ёввойи?!

Балки эртангизнинг ғамин ея боз,
Хира тортмасин-чун эътироф-нуфуз, —
Ростгўй, ўжар дўстдан кечилгандек воз,
Бура колдингизми сиз ҳам ундан юз?!

Балки шу боисдан, қадам ранжида
Қилганингиз маҳал қошоналарга, —
Хоксор Виждонингиз сиздан ранжиб-ла
Ҳар гал қолиб кетди остоналарда.

Сизга хуш ёқарди — кузатдим зимдан,
Олий бу маҳобат, бундоқ мақомат:
«Зеро қарзингиз йўқ, ахир, ҳеч кимдан,
Зеро ким ҳам қилар таъна-маломат!..»

Кўнглингизда масрур ишонч-ла ҳар гал,
Қилмай истиҳола, қилмайин гумон,
Дадил чиқардингиз ташқари — маҳтал
Кутар унда сизни тоқатли Виждон.

Ялтоқланиб — уни қўлтиқлаб шу зум,
Ё раб, бўлардингиз тағин ҳамқадам,
Кўчада кўрганлар ўйласин учун
Сизни мудом тоза — Виждонли одам.

Кўринмади бу гал остонада у,
Нигоҳ отсангиз ҳам ҳар томон гирён...
Не тонг, ушбу сафар сизни кутмайю,
Кетиб қолган эди қайгадир Виждон.

Энди тополмайсиз уни, ахтарманг,
Беҳуда чорламанг, қайтмас изига.
У ҳақда турфа ўй-хаёлга борманг,
Балки эп кўрмаган сизни ўзига.

Сиз йўлга тушасиз шунда жим, музтар,
Дилни юпатишга ожиз, имконсиз.
Ортингиздан боқиб дейди одамлар:
«Қаранг, борар шўрлик ёлғиз — Виждонсиз...»
2000

* * *

Бошима сангдил фалак ёғдирди тинмай тошлар,
Бас, руҳим исёни бу қалбим тўла бардошлар.

Ашқларим ёр ҳажрида дарё бўлур тоқай, дедим,
Айтдилар: — Дил кўзгусин ювмаски то кўз ёшлар.

Илтижом тун-кечалар юлдузу ойдан меҳр,
Мубтало этмиш, не тонг, ул кўзлару ул қошлар.

Мен беҳишт маъволарин алмашмагум ер қасрига,
Сиз неча зеб бермангиз, меъморлар, эй наққошлар!

Дилда оҳим сиррини билдики эл, энди, оҳ,
Мен сари сирли боқиб, бермас сирин сирдошлар.

Изғирин сочса хазонлар, англа бу — кўклам учун,
Кўрк берар боғ сахнига куз еллари фаррошлар.

Мирзо, тик бошинг агар эгик бу дам, қайғурмагил,

Ки улуғ кунга салом — ноҳақ эгилган бошлар.
1992

ДЎСТ

Севса дўст севсин мени ҳар дам йўғу борим билан,
Мен вафо аҳдин тутарман номусу орим билан.

Келсаю хуррам кунимда дўст дейинми мен уни,
Ёнмаса бағри агар ҳаргиз ниҳон зорим билан.

Чин садоқат расмидир бу — айладим кўнглимни фош,
Кимки нодўст — фахр этар у сиру асрорим билан.

Бевафо ёрни нечун мен кўрмайин ағёр сифат,
Ўлтириб базм айласа гоҳ қавми ағёрим билан?

Бемехр, золим фалак, қасд айлама жонимга, бас,
Мағруру масрур эрурман мехри пойдорим билан.

Мен олов ёшлик ўтин бердим асл дўстлар учун,
Дўстни деб ёнсам, не тонг, сочимдаги қорим билан.

Даҳр аро ёлғиз қолиб ким, айтинг, бўлибди шодмон,
Кўрмадим қайғую ғам мен улфату ёрим билан.
2000

* * *

Чарх урар тинмай фалак — тинмай учиб ҳар он ўтар,
Демагил ҳар он ўтар, бу чарх аро инсон ўтар.

Давру даврон сурса кимки, англагай охир шуни,
Бевафо бу дайри дунда давр ўтар, даврон ўтар.

Шоҳу султон шаҳцига сен, эй кўнгил, қилма ҳавас,
Ҳукми олий беомондир — шоҳ ўтар, султон ўтар.

Ошиқ умри сарфароз дам васлу дам ҳижрон аро,
Бир ажиб водий эрурким — васл ўтар, ҳижрон ўтар.

Лолу ҳайрон боқмагил ҳеч бу замон қошида сен,
Аҳли донишки — замондин лол ўтар, ҳайрон ўтар.

Ҳасратингнинг дафтарини очмагил, эй хун юрак,
Кимки огоҳ эрса — бағри хун ўтар, вайрон ўтар.

Ғамни қўй, Мирзо, дилингга қуй лаболаб ишқ майин,
Май билан кечган умр, бил, хуш ўтар, комрон ўтар.
2000

* * *

Гарчи бордир ҳали қорнинг кўлкаси,
Гарчи сочар қуёш шуъласин кам-кам,
Қара, сузиб келар баҳор кемаси,
Оппоқ булутлардан кўтариб елкан.

Умид шарпаси бу - алқар тирик жон,
Менинг ҳам юрагим тушар титроққа.
Кимдир чиқиб олар кемага омон,
Кимдир чўкиб кетар метин тупроққа.
2000

* * *

Қорайган катта йўл сукут ичра лол,
Уйқусиз дарчалар тикилар ҳайрон.
Алам ва ҳасратдан бағри хун-вайрон,
Йиғлаб борар эди тун ичра аёл.

Рухимни чулғади турфа ғам-хаёл,
Уни бўзлатмишдир балки қабоҳат?!
Гўё бахтлиларга қилиб маломат,
Йиғлаб борар эди тун ичра аёл...
1996

РАНГЛАР МАРСИЯСИ

Рассом Шухрат АБДУРАШИДОВ хотирасига

Кўз ёшлардан ивиган қабринг
бу кун чўкиб қолгандир балки.
Ҳадемай илк кўклам қўйнида
кўмилгайдир майсаларга ҳам...
Лекин сени унутмоқ қийин!

Қора лаҳза, лаънати лаҳза
толиб кетди сени ҳаётдан!
Наҳот четлаб ўтиб бўлмади
тасодифни — у машъум онни?!
Ўзни билмай тўққиз кун ётдинг,

жудо юрдик сендан тўққиз кун.
Бир сўз демай,
бир бокмайин сўнг,
ғойиб бўлдинг омонат нурдай.
Менга эса ҳамон жумбоқдир —
бу тўққиз кун, тўққиз тун аро
Не туйғулар кечди ўйингдан —
сас-садосиз чақиндек мисли?..

Ё эсладинг гўдаклигингни —
Тепакўрғон манзараларин?
Ё куюнчак онанг сиймоси
тавсифига ахтардинг ранглар?
Ё унутиб ўзингни бутун,
ҳали тугал васфин топмаган
Ўзбекистон сувратинг битдинг?...

Онажонинг оху фарёди
титроқ солди еру самога,
тоғу тошни эритди, лекин
уйғонмадинг — кўз очмадинг сен!
Мижжасида дўстларнинг шу дам
ялтиради ёлғиз шу сўроқ:
«Волидангни, рангин дунёни,
давраларни, шеърни, ҳаётни
севардинг-ку ҳаммадан ортиқ,
нега энди кетдинг сен ташлаб?..»
Бўёқлар-ла ўзинг куйлаган
Тупроққа биз топширдик сени.
1980

МАКТАБ

Мактаб, мактаб — табаррук макон,
Бу кун яна келдим қошингга.
Хотиралар мени дафъатан
Қайтардилар ўн тўрт ёшимга.

О, у йиллар — тоза, беғубор,
Эрта кўклам тонгидай илиқ.
Дилга кирар бир ажиб виқор —
Алланечук ҳисларга тўлик...

Қалбимнинг илк ўйчан меҳмони,
Унутмасман сени ҳеч қачон.
Дастлаб сенда кўрган рўёмни
Ахтарурман мен ҳануз сарсон.

Мақтаб, сенинг кучоғинг кўрсам,
Қайтаман мен болалик сари.
Ва уйғонар дилда қайтадан
Умримнинг илк хотиротлари.
1970

САЙРАМ

Номинг қутлуғ азал, Сайрам!
Битай сенга ғазал, Сайрам!
Сен — Маккаю Мадинамсан,
Она юртим, гўзал Сайрам!

Жаҳон илмин уққан сенсан,
Ёвлар қаддин буккан сенсан,
Яссавийни тукқан сенсан,
Она юртим, гўзал Сайрам!

Тарихинг ҳеч эмасдир кам —
Самарқанду Бухородан,
Замин ҳуснига оросан,
Она юртим, гўзал Сайрам!

Улуғ Темур назар солган,
Улуғбекка мерос қолган,
Шоҳ Бобурнинг кўнглин олган,
Она юртим, гўзал Сайрам!

Қисматдан кўп озоринг бор,
Не-не азиз мозоринг бор,
Лекин сўлмас гулзоринг бор,
Она юртим, гўзал Сайрам!

Энди жаҳон бўйлагин сен,
Буюклигинг ўйлагин сен.
Шоир ўғлинг қўллагин сен,
Она юртим, гўзал Сайрам!
1989

ТАБИАТ ҲАЗИЛИ

Байрам куни эди, чаракдаб офтоб —
Пойтахт шиорлардан ёнарди гул-гул.
Бир пайт кўк юзини булутлар қоплаб,
Осмоннинг авзойи бузилди буткул.

Не тонг, дайди эпкин зўрайиб бирдан
Шаҳар ҳашамларин тўзонга қорди;
Юксак биноларнинг пештоқларидан
Не-не шиорларни улоқтирворди.

Табиат ҳазили шундоқ тумтароқ,
Айтинг, ёмонликка қасддан бормасин
Пойтахт ҳокимлари, бўлинг пухтароқ,
Шиорлар фуқаро бошин ёрмасин.
1989

ТОШЛАР

Салоҳитдин МАМАЖОНОВга

Ҳар тонг соҳил бўйлаб тош ахтарар у,
Кўрар ҳар бирида турфа ранг, чизик.
Хуллас, ҳар бир тошдан ҳайратланар у,
Унинг учун бари — мўъжиза, қизик...

Лекин бир тош борки, билмас ё билар,
Дуч келсанг тиркирар кўзларнинг ёши.
Одам юрагида ётади улар,
Туҳмат тошлари у, маломат тоши...
1989

ПАРДА

Юздан парда кўтарилмасин,
Беҳаёлик, бешармлик, бас!
Ёрқин бўлсин тафаккур лекин,
Тафаккурга парда шарт эмас!

Гоҳ сир тутиб Ҳақиқатни нақд,
Пардаларга чирмаймиз маҳкам.
Билмаймизки, юлиб олар Вақт,
Парда етти қават бўлса ҳам!..
2000

ИЛҲАҚЛИК

Кириб келар тараддудбахш шом,
Алланечук туйғудан дил маст,
Бу кеч биз ҳам тузаб дастурхон,

Дўст йўлини пойлаймиз — келмас.

Ўн иккига соат урар занг,
Ўзгармайди одатий ҳолат.
Фақат нафис безакларидан
Арча чека бошлар хижолат...
1980

ҚАЛБИНГГА ҚАЙТ

Одамлар бугун наҳот
Мутолаадан тўйди?
Биздан кейинги авлод
Китоб ўқимай қўйди.

Не эдики гуноҳи,
Тушди бундоқ кўйларга?
Чўмаман тунлар гоҳи
Сўнгсиз ғусса, ўйларга.

Ўғлимга наҳот бир кез —
Дунёдан кетган оним,
Матоҳ бўлар кераксиз
Менинг китоб жавоним!

Навоий ғазалига
Наҳот боқмагай ҳеч ким?
Кўксин Чўлпон шеъри-ла
Наҳот ёқмагай ҳеч ким?

Сурурга тўлиб гоҳи
Давраю тўйда наҳот —
Абдулла, Эркин Воҳид
Шеърларин этмаслар ёд?

Айбламасман ҳеч кимни,
Кўтариб сурону баҳс.
Кўрқитар фақат мени
Юракка ин курган нафс.

Уларда ҳасрат бошқа,
Ғам таъмин билмас улар.
Ботаётган қуёшга
Маъюс тикилмас улар.

Бундайин қавмга олам
Кўринмас ҳеч вақт сулув.

Гулдаги тонгги шабнам
Улар учун — томчи сув.

Солмаслар ишқца туғён,
Ёр ҳажрин тан олмаслар.
Чунки улар ҳеч қачон
Ўртаниб севолмаслар.

Ўсар шундоқ бетуйғу —
Ғалат авлод, хитобсиз.
Яшаса бўларкан-ку,
Демак, шеърсиз, китобсиз!

Йўқ, деб мен ҳайқираман,
Кўнглимдан учар фарёд.
Қайтгин дейман бу йўлдан,
Қайт қалбингга, одамзод!

Қайтмаслар улар лекин,
Кутар олдда тубсиз чоҳ.
Мен йўлни тўсиб чиққум,
Шеърларим қилиб байроқ.

Ҳар нарсанинг бор хуни —
Бирйўла бари учун,
Билмасларки, бир куни
Табиат олар ўчин.

Гарчи ўз замонида
Дуркун яшарлар бирам,
Уларнинг осмонида
Юлдузлар ёнмас сира.

Балки сахро-даштда ҳам
Улар чаман яратар.
Лекин ундан ҳеч қачон
Бўй таралмас муаттар.

Дарёни ўз измига
Бургайлар ҳам пешма-пеш.
Лекин унинг юзида
Ёнмас олтин мавжлар ҳеч.

Эвоҳ, улар эрмаги
Ҳайрат-завққа ёт, бошқа.
Туғилгандан юраги
Айланиб боргай тошга...

Эх, кечалар кучади
Мени ўйлар — оғир, чўнг.
Ва дилимдан учади
Шундоқ нидо, шундоқ мунг:

«Одамлар бугун нахот
Мутолаадан тўйди?
Биздан кейинги авлод
Китоб ўқимай кўйди...»
2000

МУХТОР АВЕЗОВ

Нега улуғ деймиз Мухтор оғани,
Улуғ салобатни у қайдан олган?
Ахир, поёнсиз, чўнг даштлар эмасми
Унинг юрагига улуғлик солган!

Нега шарафлаймиз у зотни мангу,
Адиб шуҳратида борми ё сеҳр?
Ахир, умр бўйи кўйиб ўтди у
Тукқан диёрига чинакам меҳр!

Нега таъзимимиз унга билмас чек,
Юракдан алқаймиз унинг саботин?
Ахир, гуриллатди лов-лов гулхандек,
Бир замонлар сўнган Абай ҳаётин!

Нега унинг номи тоабад тидда,
Нега юрт эъзозлар унинг шонини?
Ахир, у дунёга танита билди
Қозоқнинг шуҳратин, қозоқ номини!
1997

МЕҲР

Қозоқ адиби Қаловбек ТУРСУНҚУЛОВга

Оқил инсон топади гап сарасини,
Нодон одам тирнайди дил ярасини.
Сиз бор экан бузолмайди ғанимлар ҳеч,
Ўзбек билан қозоқ элин орасини.

Эгаменлик яратгандан фармон бўлди,
Дўст дийдори энди лекин армон бўлди,
Хулласки, сермуаммоли замон бўлди,

Тополмаслар нечун оддий чорасини?

Ай, ўзбегим, Семейда бир кечсин онинг,
Қозоғим, сен меҳмони бўл Фарғонанинг!..
Шу ниятда йўлга чиқсанг, божхонанинг
Очиб қўяр, керак бўлса орасини.

Икки юртнинг эртасин хўб ўйлайди у,
Бир-бирингни йўқла деб ҳеч қўймайди у,
Биз ёшларни хору чўпдан қўрғайди у,
Қўрғагандай кўзларининг қорасини.

Мен ҳам кўрдим бу дунёнинг баланд-пастин,
Гоҳ тинглайман устозларнинг ўғит-сасин.
Сиз айтгандек, тақдир асло айирмасин —
Бир-биридан Туркистоннинг боласини!
1999

ЎҒРИ

Гоҳ ғалат туйғулар чулғар ўйингни,
Ҳар ким хулосаси ўзича тўғри...
Дала ҳовлидаги мўъжаз уйимни —
Ойнасин синдириб, урибди ўғри.

Тўзган, остин-устин маконга кириб,
Илкис ваҳимадан сесканди этим.
Қўлёмалар турган бўлсин ишқилиб,
Аввало уларнинг ғамини едим!

Тегмабди, хайрият! Лекин хазинам —
Ноёб китобларим — омон бормикин?!
Ҳаммаси жойида! Шундан сўнггина
Ҳаприкқан юрагим олди енгил тин.

Жойида уст-бошим — тегмабди тақир,
Жойида турибди биллур қадах ҳам.
Бор мулким бут эрса, ўғрини ахир
Тун ичра изғитмиш қай ният, қай ғам?!

О, сўнг англадимки, мен — уй эгаси
Илҳом излаб юртлар кезиб юрган он,
Бу узлат кулбага қишлоқ кимсаси
Ахтариб кирибди қотган бурда нон!

У қандай кас эрур, қандай банда у,
Солмабди кўз қирин шоир молига!

Бир зум ўткир алам ичра ёндим-у,
Сўнг унсиз йиғладим ўғри ҳолига.
2001

ҚОЗОҚ АДИБИ СОБИТ ДЎСАНОВГА

Дунёлар ўзгарди, ўзгарди эллар,
Мақсадлар ўзидан кетдилар тониб.
Ғоялар ўзгарди, ўзгарди пуллар,
Фақат ўзгармади Собит Дўсанов.

Кўпларнинг ўзгарди ҳатто имони,
Дўст тутиниб бизнес олами билан.
Лекин ўзгармади Собит Дўсанов,
Ҳали ҳам ошно у қалами билан!

Тинмай эврилувчи дунёга шундан,
Турумнинг борми деб, хайрон боқамиз.
Ҳа, замон турланиб тўхтамас ҳеч ҳам,
Фақат турланмайди Собит оғамиз!
2000

ТЎҒРИСЎЗ ШОИРЛАР

Ҳаргаз ҳақни дея осилди Машраб,
Унинг тўғри сўзи бошига етди.
Шоҳлар шоирлардан ўз шаънин асраб,
Уларни зиндонбанд ё сургун этди.

Бойқаро мурувват қилмади зарра
Ҳатто Навоийдек беназир зотга, —
Шоир нигоҳидан қочиб бир палла,
Уни раво кўрди Астрободга.

Нега эрта кетди оташин Усмон,
Юзини бурдими ундан ё омад?
Йўқ, даврон суларди у ҳам сақлаб жон,
Шеърлар битганида айлаб хушомад.

Мудом, халқим, дейди шоирнинг қалби,
Уларнинг тупроғи зотан бир жойдан.
Тилла қафасдаги тўтиқуш каби
Назмбозлар қадрин топган саройдан.

Ватаним — бугун ҳур, замонлар ўзга,
Жўмард ҳақгўйларга давр берар тан.

Салтанат илҳақдир энг тўғри сўзга,
Халқнинг дардларини кутар шоирдан.

Мудом битта орзу юрагимда сир:
«Олқишлар, унвонлар ўткинчи, абас;
Мени келажакда ёд этса кимдир,
Тўғрисўз эди деб хотирласа, бас!»
2000

ТУРКИСТОН

Одил ЁҚУБОВГА

Сен на ҳаволандинг, на кўкрак кердинг,
Тарихда тоабод топиб ўчмас шон.
Не-не фарзандларни дунёга бердинг,
Буюклар бешиги, қадим Туркистон!

Тож-тахтлар тўзғиган уфқлар аро
Кезар завол билмай бир ажиб ёғду.
Шунчаки ярқ этган нурмас бу асло,
Улуғ Яссавийнинг ўлмас руҳи бу!

Тўлгайдир ҳикматга башарнинг қалби,
Турфа хислатингдан сўз очса ровий.
Муаллими соний унвонин олди,
Ахир, шу тупрокдан чиқиб Форобий.

Ўғлонларинг кўксин ўққа тутдилар
Асрий тилакларинг бўлсин деб вожиб.
Буюк саодатинг куйлаб ўтдилар
Аҳмад Югнакий ва Юсуф Хос Ҳожиб.

Нетардик Қошғарий туғилмаганда,
Эл дардин битди у теран, туркона.
Сенинг ғаминг устоз Миртемирни ҳам
Йиғлатди гоҳ ошкор, гоҳи пинҳона.

Кечди замонларнинг ҳасрат-алами,
Мўътабар зотларга сен қолмадинг зор.
Тагин бир фарзандинг ўтли қалами
Мирзо Улуғбекка шон берди такрор.

О, қадим Туркистон, жаҳон қолган тек
Иқтидоринг гоҳо сермаганингда.
Довруғинг бари бир бўларди кемтик,
Одил Ёқубни гар бермаганингда!

1996

«ТУРОН» КУТУБХОНАСИ

Дил бу издиҳомдан тушар титроққа,
Қайнар бозор ичра тумонат, ёху!
Унинг ёнбошида — ундан тикроқца
Турар кўҳна бино — кутубхона у.

Кимдир — ташвишлари бошда уриб чарх,
Растандан растага ошиқар шитоб.
Кимдир — мозий, балки — келажакка ғарқ,
Осуда хонада варақлар китоб.

Яхшиям оломон билмас, ул бино —
Кутубхона эрур, энг мўътабар жой.
Пайқаб қолсамиди уни шу асно,
Роса кулар эди бундан, ҳойнаҳой:

«Илм кимга керак ушбу замонда,
Илм-ла қозонинг қайнамас зотан...»
Лекин тубандаги бу оломонга
Бир ўсмир тикилар кутубхонадан.

Теран кўзларида теран бир сурур,
Бари бир у бир кун ғолиб келажак!..
Аммо, авом ҳақми ё ҳақми ўсмир,
Ўзинг айтиб бергин, ўзинг Келажак!
2001

БУЮКЛИК

Озод ШАРАФИДДИНОВга

Буюклик нимадир, айтинг, нимадир,
Балки у ғамларга — сабр-тоқатда?
Йўқ, асл буюклик бир вақт кимгадир
Қилинган беминнат меҳр-шафқатда!

Буюклик нимадир, айтинг, нима у,
Балки дўстга ўзни фидо қилмоқдир?
Йўқ, асл буюклик — аҳд килса эзгу,
Ҳатто ғанимни ҳам алқай билмоқдир!

Буюклик нимадир, унда не мазмун,
Балки у ёлғондан тонмоқдир фақат?

Йўқ, асл буюклик ҳақиқат учун
Умр давомида ёнмоқдир фақат!
1998

МАШРАБ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Ғафлат элининг уфқида мен барқ уриб ўтдим,
Ҳақнинг йўлида жарчи бўлиб ҳайкириб ўтдим,
Аҳли уламо бидъатидан юз буриб ўтдим,
Дунёга келиб ранжу балони кўриб ўтдим,
Юз ранжу бало шиддатидан ўргилиб ўтдим.

Нафсим ити гоҳ солди кўнгил мулкида яғмо,
Дунё ясениб маъшуқадек қидди таманно,
Юксак назарим ҳеч бирига солмадим асло,
Дунёга кўнгил берган киши бўлғуси расво,
Бу фоний жаҳон мулкига шатто уриб ўтдим.

Девона юриб топди дилим ушбу маънини:
Ташлаб кетажак ҳар ким йиғиб-асраганини,
Тама кўйида маҳв айласа кимки шаънини,
Билдим мен ани душмани қотил эканини,
Мардона бўлиб селга этак қистириб ўтдим.

Ваҳдат сирини англа, дедим, бандаи ғофил,
Боқци ҳолима ҳайрон ўлиб жумлаи жоҳил,
Гумроҳ тошидан синди юрак кўзгуси чил-чил,
Жон олғувчи Азроил ўзи эмасдир — ўзи, билгил,
Нечунки, мен они билан улфат бўлиб ўтдим.

Туғён нафасим айш элининг қасрини бузди,
Садпора юрак ишқ шарорин наҳрида сузди,
Мирзо қалами дарди замон шарҳини тузди,
Машраб, сени деб ушбу жаҳондин кўнгул узди,
Девона бўлиб андин эшоким уриб ўтдим.

УМРИМДА

Бола эдим, хаёллар сурдим,
Мен дунёдан саволлар сўрдим,
Умрим йўлин чамалаб кўрдим,
Маъноларни кўрдим умримда.

Йиллар оқди сойдаи шарқираб,
Мавжларида ҳилол ярқираб,
Мен ғамларни кўрмадим сира,

Сафоларни кўрдим умримда.

Ишқ оташи тошдию дилдан,
Ёр исмини қўймадим тилдан,
Лекин умрин қадрини билган
Доноларни кўрдим умримда.

Кўзни очдим - бир кун уйғондим,
Имони суст номарддан тондим,
Аламларнинг захрига қондим,
Жафоларни кўрдим умримда.

Хур ва мағрур сумбати билан
Тушларимда бўй тикди Ватан,
Юртим деган, миллатим деган
Сиймоларни кўрдим умримда.

Мадад сўрдим ҳақдан, зиёдан,
Дилни холи тутдим риёдан,
Кечиб нафсдан, кечиб дунёдан,
Дунёларни кўрдим умримда.

Тушар бир кун дилингга титроқ,
Сўроқ айлар муқаддас тупроқ...
Мен ҳикматни эмас, оҳ, кўпроқ
Хатоларни кўрдим умримда.
1987

КОИНОТ ФАРЗАНДИ

Бир америкалик олимнинг башорат килишича, 2017 йилда коинотда биринчи инсон дунёга келармиш...

Сокин кечаларда самога боқсанг,
Чулғар хаёлингни ажиб энтикиш...
Бу не фол — ҳеч замон кечмай орадан,
Самода илк одам туғилар эмиш...

Гарчи то азаддан ер насли инсон
Юксак маъволарга талпинди ҳар вақт,
Эй само фарзанди, сенга ушбу он
Истиффор сўрайми ёки тилай бахт?

Наҳот хувиллаган, ҳудудсиз фалак
Сенинг илк кўз очган масканинг бўлур?
Наҳот замин эмас — фазо тоабад
Киндик қонинг томган ватанинг бўлур?

Учқур кемаларда сайр этиб масрур,
Балки юлдузларни ошён тутарсан...
Аммо нур ишқида кезиб бир умр,
Наҳот тупроқ меҳрин билмай ўтарсан?

Балки хотиротлар қўзғар кўнглингда
Олис Сомон йўлин мунаввар гарди?
Наҳот шунда сенга бўлур бегона
Ерликлар ҳасрати, ерликлар дарди?

Дунёга келдингми коинотда, бас,
Хаёлинг коинот қаърига кўчар.
Балки миллатинг тан олгинг ҳам келмас,
Балки аждодларинг ёдингдан ўчар.

Балки сен куймассан ерликларга хос
Ҳеч маҳал соғинчдан, аламдан, зордан.
Наҳот кипригингда ялтирамас ёш
Биринчи муҳаббат, биринчи қордан?

Билмам, у замонлар мумтоз куррамиз
Бўла олурмикан ғурбатдан холи?
Балки самовотни қамрагай у кез
Ҳужайрангга мерос — қирғин хаёли?..

Йўқ, балки энг эзгу зотдирсан, ғамкаш,
Кўкдан Ерга илҳақ қулоқ осурсан.
Балки меҳрпеша бўлиб сен яккаш,
Башар дардларига малҳам босурсан.

Ўзингни фалакка фидойи билиб,
Балки тилсимларга қўярсан қадам...
Кечир, кимлигингни каромат қилиб
Тўкис айтолмадим, самовий одам.

Бўлак асрда-ку, қисматинг сенинг,
Нечук қилайин мен ҳасад ё ҳавас.
Фақат ушбу эрур тилагим менинг:
Инсон зурёдисан, шундоқ қолсанг, бас!
1988

ИРМОҚ

Ўз холича оқарди ирмоқ,
Серғалаён дунёдан пана.
Йўлин тўсди лекин баногоҳ

Каттакон бир дарё — бўтана.

Талвасага тушиб дафъатан
Шўрлик ирмоқ нолалар этди.
У ложувард мавжлари билан
Чўнг наҳрга қўшилиб кетди.

Энди йиғлар ҳасратга тўлиб,
Тунлар кўкда ёнганда ҳилол.
Ҳайҳот, топгай у на ўз йўлин,
На дарёни этолгай зилол!
1987

ТУШИМГА КИРИБДИ...

Тушимга кирибди кексайган пайтим,
Ғаройиб ҳолатим ёдимда мутлоқ:
Тушганмиш юзимга беҳисоб ажин,
Қаддим букчайганмиш, сочларим оппоқ.

Аниқ билолмадим, афсус, ўша дам
Қай рангда кўринди дунё кўзимга.
Ва лекин ғалати ҳаяжон билан
Карахт термилардим ўзим-ўзимга.

Наҳотки шу қадар эврилар инсон,
Табиат шу қадар сангдил наҳотки?!
Гўё мен кўзгуга бокиб навқирон,
Унда кўрар эдим пажмурда зотни.

Азалий ҳукм бу — даф қилиб бўлмас,
Ахир, яшил барг ҳам қовжирар бир кун.
Бироқ мени бадбин ғуссалар эмас,
Бўлак хавотирлар қилди жигархун.

Манглайим қоплаган ажинлар қат-қат
Умрим заҳматларин изимикан чин?
Босмадими экан, ишқилиб, бир вақт
Ўз муҳрин — надомат ёки ҳасад, кин?

Ахир, чинор каби чайир эдим мен,
Шу кўйга тушмоғим ким кўрибди фол?
Юрт дардин елкамга ола билдимми,
Йўқса не сабабдан қаддим бундоқ дол?

Беғараз эди-ку ҳаргиз ниятим,
Қила олдимикан умримни кўркам?

Мункиллаган чоғда топган иззатим
Сочим оқлигига муносибмикан?

Гарчи кўзимдан нур сўниб борар-у,
Гарчи ҳалқумимда турарди жоним,
Менга ҳаммасидан муҳим эди шу:
Путур топмадими экан имоним?..
1987

40-ЙИЛ ЎСПИРИНЛАРИ

Улар бари орзуманд, лекин
Орзулари синажак чил-чил.
Қанчасини қаршилар ўлим,
Ўтар-ўтмай атиги бир йил.

Боқар улар ҳаётга ташна,
Умид чакнар гарчи барида,
Қаҳрамону хоинлар яшар
Лекин ҳозир ораларида.

Айни кўклам сўқир қабоҳат
Янчган каби чаппор гулларни —
Оний қазо, қаттол жароҳат
Ва қийноқлар кутар уларни.

Кимдир шаҳид кетгайдир эрта,
Кимдир соткин — ном олар қаро.
Кимдир душман исканжасида
Тонг отдирар хандақлар аро.

Ҳали бўса таъмини билмай,
Етмай ишқий фароғатларга,
Айланарлар улар пайдар-пай
Юртга учган «қора хат»ларга.

Қирғин тугаб омон қолганлар
Кўксин эса тилар дард-фарёд;
Дўст мурдаси, суронли жанглар
Уйқуларин бузади бот-бот.

Қарайман-у дуркун ҳаётга,
Титроқларга тушиб кетар дил.
Дейман шунда, ҳеч бир авлодга
Кўз тикмасин «қирқ биринчи йил»!
1987

ҒАЛАТИ ҚАВМ

Жам бўлиб ғалати қавм
Ярим оқшом хилватга,
Баҳслашдилар: яхши ким,
Ёмон кимдир — билмакка.

Киришдилар астойдил
Кизгин мунозарага:
Одамларни хиллашди
Пучакка ва сарага.

Кимдир ҳақца гап бориб,
Орадан биров деди:
— У-ми? Бизга қовушмас,
У — ашаддий ёв, — деди.

Бошқа биров ҳақида
Бирови гап қотади:
— Ишониб бўлмас унга,
У бизларни сотади.

Килишдилар лаҳзада
Дунёни остин-устин.
Топилмади уларга
Бирор инсон соғ-бутун.

Кимнидир — паст, дедилар,
Кимни — баланд, дедилар.
Кимнидир ўзи маъқул,
Лек беталант, дедилар.

Давра қизиб борди хўб,
Сўзлаб ҳеч ким толмади.
Хуллас, «баҳо» олмаган
Бирорта зот қолмади.

Кейин-чи? Нима бўлди?
Кизиғи бўлди кейин.
Бир-бирин фош қилмоққа
Ўтдилар улар секин.

Айблар, турли нуқсонлар
Очила борди аста.
Ва давра алғов-далғов
Бўлиб кетди бирпасда.

Жамланган эди улар
Тинч аҳду паймон билан.
Тарқалдилар уй-уйга
Ёвлашиб, гумон билан...
1985

ТУЛКИЛАР

Тулкини ёзмангиз «Кизил китоб»га,
Ким у — саноғини ташвиш-ла битган!?
Уларни қайтадан олинг ҳисобга,
Кўпи одамларга айланиб кетган.
1983

ШОИР ЭРТАГИ

(Ҳазил)

Унинг ажиб бир эртаги бор,
Қачонлардир сингган қонига.
Оқшомлари айтиб ўлтирар,
Болаларин олиб ёнига.

— Шундоқ кунлар келади ҳали,
Яйраб-яшнаб яшаймиз биз ҳам.
Омадимиз кулади ҳали,
Билмагаймиз нима — ғусса-ғам.

Не тусаса кўнглингиз шунда
Айтажаксиз тортинмай асло.
Оғзингиздан чиқмайин — зумда
Этажакман барин муҳайё.

Фақат ҳозир ортиқ хархаша
Килаверманг, бўлинг бамаъни.
Ўша кунлар яқиндир, бизга
Ҳаваслари келар ҳамманинг...

Болакайлар такрор ва такрор
Туядилар бахтнинг тотини.
Шоир айтган эртаққа зинҳор
Ишонмайди фақат хотини.

ҲАЛИ ТУҒИЛАЖАК...

Ҳали туғилажак ўша истеъдод,

Жой-жойига тушиб кетар ҳаммаси.
Ёруғ орзулардан йўғрилган у зот
Майда ҳавасларнинг бўлмас бандаси.

Она юрт дардида ёниб-қоврилиб,
Зинҳор ҳаловатни кўзламас у жон.
Яшар ҳақгўйликни эътиқод билиб,
Ҳеч қачон, ҳеч қачон сўзламас ёлғон.

Илинж-тамага ёт исёнкор руҳи
Эрмакларга учмас, мақговга кўнмас.
Зилол туйғуларнинг дилбар шукуҳи
Шаффоф чашма каби қалбида сўнмас.

Унга тенг келолмас ҳеч ким ҳимматда,
Шеър учун борлигин эта олур сарф.
Фазлу камолотда, азму шиддатда
Бирдек ҳавас қилгай унга Шарқу Ғарб

Ҳасаддан ярадор маҳцуд қалбларга
Дафъатан нур солгай, хайрат солажак.
Кўтарилар улус кўзидан парда,
Бари жой-жойига тушиб қолажак.

Ватанга муҳаббат, ғанимга нафрат
Ўлмас қўшиқ бўлиб янграб созида.
Адолат, эзгулик жо бўлур фақат
Ўктам шиорида, шеърий розида.

Туғилажак ҳали ўша истеъдод
Ва овоз беражак жангари, мағрур.
Мўътабар севинчдек балқир ниҳоят
Бобом Навоийнинг сиймосида нур.
1985

ДУНЁ ҚАРИМАС ҲЕЧ...

Дунё қаримас ҳеч, қариймиз бизлар —
Мудом бокирадир унинг ранглари.
Кўзларимиз барвақт пардалаб қўяр
Умр ташвишлари, турмуш ғамлари.

Ахир, кузат бир зум — тонгда қуёшнинг
Маъсум бокмоғида қанча фараҳ бор!
Юрагингга сенинг чўкмиш балки мунг,
Аммо у мудом ёш, мудом беғубор.

Ёхуд бир зум хушҳол пойингга қара,
Заранг ер остидан кўтарибди бош —
Турфа хил гиёҳлар — ям-яшил, сара,
Ҳаммаси ҳам мунис, бари тийрак, ёш.

Болалигинг дўсти — сойга назар сол,
У ҳам ўша-ўша — қаримаган ҳеч.
Сенинг мавжинг сўниб қолган, эҳтимол,
Ундан ўжар мавжлар аримаган ҳеч.

Ҳали завқ-мўъжиза кўпдир дунёда,
Мудом туймоқ эрсанг, ҳайрат кўзинг оч.
Қара, гард юкмаган нилий самода
Оқ булутга қанот урар қалдирғоч.

Умр ўтар экан беором, бетин,
Унниқмас борлиқнинг жилоси, ранги.
Биз қариб-эскириб борамиз, лекин
Дунё тура берар навқирон, янги.
1985

ЮЛДУЗЛАР

Алишер Навоий таваллудининг 560 йиллиги тантаналарига Абдулла Ориповнинг
60 ёшлик тўйи уланиб кетди. Бу саналарда ажиб боғлиқлик борга ўхшайди.

Фалакнинг ишлари сирли мутлақо,
Ундан мўъжизалар кутамиз маҳтал.
Буюк Навоийдек беназир даҳо
Юлдуздек чакнади беш аср аввал.

Мудом завол нима билмайин зинҳор
Турар у мангулик кошонасида.
Лекин порлар экан юлдузлар такрор
Бахти бутун юртнинг пешонасида.

Зотан йиллар керак, асрлар — шаксиз,
Фарқлаб олмоқ учун оқни қорадан.
Ўзбек осмонида янги бир юлдуз,
Чакнади беш юз йил ўтиб орадан!
2001

ҲАЙКАЛ (Ҳазил)

Тириклигидаёқ баъзи шоирга

Ҳайкал қўймоқ керак! — дейди мухлислар.
Шошмангиз, ҳайкалга айланажак у,
Ҳар ёқдан турткилаб турсак гар бизлар.
1989

ГУЛҲАНИЙ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС

Ўтди, оҳ, зулминг жонимдин малҳами жон бер менга,
Олғали эркин нафаслар, зарра имкон бер менга,
Ён бериб келдим мудом мен, энди сен ён бер менга,
Ҳазратим, очликдан ўлдим, егали нон бер менга,
Кофир ўлғаймен, агар десамки, бахмон бер менга.

Кулбама тушсин ёруғлик, ёғдулар менга керак,
Турмушим хуррам этарга орзулар менга керак.
Манглайим янглиғ ерим шўр — ях сувлар менга керак,
Мошу бугдою гуруч бер, шулар менга керак,
Ҳеч айтмасман - ақиқу лаълу маржон бер менга.

Фикру ёдинг бунчалар банд меҳнати арзон билан,
Ҳеч бир одам ўтмагай, бил, бош эгиб армон билан,
Муомала қил менга қилган каби инсон билан
Эгнима ёпиқ бериб, қорнимни тўйғиз нон билан,
Сенга, биллохким, демасман — дину имон бер менга.

Вожаб, кўнглинг мурувват раъйига интилмагай,
Шу феълингни гоҳида, афсус, элу юрт билмагай.
Ихтиёрингсиз сенинг субҳи сабо ҳам елмагай,
Навқаринг очликдан ўлса, нега ҳайфинг келмагай,
Эй табиби ҳозиқим, дорию дармон бер менга.

Илтижо қилдим сенга, деб бир замон эслар мени,
Худписандлик бирла сен хун айлама баттар мени,
Ҳимматингдан бахраманд қилмоқчи бўлсанг гар мени,
Нону тўн бер, бенаволик дардидан қутқар мени,
Мен қачон айтдимки Қорун ганжидек кон бер менга.

Эй рафик, холим кўриб, кўзингни ҳеч беркитмагил,
Мирзо, сен шоир эсанг, дардсиз сатрлар битмагил,
Ушбу кун на миллату на кимсани ранжитмагил,
Гулханийни эр йигитлар тўпидан камситмагил,
Фўта бер, от бер, қилич бер, тўну чакмон бер менга.
1989

ЎТРОП

Тўрт томон яланглик — сарғайган саҳро,
Офтоб уфққа ҳар кун мунғайиб ботар.
Самумлар эсган бу барханлар аро
Буюк бир хароба кўмилиб ётар.

Ҳайхот, унда бир пайт қайнаган ҳаёт,
Қачондир кулф урган баҳор нафаси!
Энди ой нурида ўрмалар жонзот,
Кундуз авжга чиқар чирилдоқ саси.

Бу нечук қисматдир, бу нечук завол,
Ўйларим учади ўтмиш қаърига.
Қўлларимга олиб тикиламан лол
Минг йиллик сополнинг парчаларига.

Қуйган деворларда акс ётар бир дам
Қайси бир замонлар мунгли ёришиб.
Қай зот суяги у — анов оқарган,
Ётар қора тупроқ билан қоришиб.

Фожелар гирдоби қуршайди зеҳним,
Бемисл маҳобат нечук бунча хор?!
Забун ва афтода шивирлайман мен:
«Шу сенми, шу сенми, эй буюк Ўтзор?!»

Шу сенми, азалий осмон остида
Бир пайтлар қаддини тиклаган баланд?!
Шу сенми, саҳройи Турон наслига
Шукуҳ берган қадим қаъба — Турарбанд?!⁵

Шу сенми, аллома устои соний —
Буюк Форобийни улғайтган маскан?!
Шу сенми, қутлуғ кент - Беруний, Сино
Қачондир муборак қадамин босган?!

Ўйлайман, наҳотки тарих қирғинлар,
Ёвуз истилолар силсиласидир?
О, бир зум юрагим мозийни тинглар,
Бари кўз ўнгимда жонланар бир-бир.

... Анвойи воҳага олтин сочар куз,
Дуркун боғлардан бол томар бу нафас.
О, юртим, зийнатинг қилмагин кўз-кўз,
Ёвларнинг нигоҳин куйдирдинг-ку, бас!

⁵ Ўтзорнинг аввалги номи.

Ҳайхот! Аллақачон қирон сардорин⁶
Кўксида бир ёвуз юҳо ўрмалар...
Қорар у тупроққа элатлар зорин,
Сочар лашкарини — худди мўр-малах.

Кўкка тутун тўлди, боғлар кул бўлди,
Қийралди гул воҳа — тоабад сўлди.
Ёв галаси тўзон кўтарган йўлда
Рўпара келган жон янчидди, ўлди.

Аммо сен мардона туролдинг, қалъа,
«Чидаймиз — бўлмасмиз ҳеч яксон!» дединг.
Ахир, Мовароуннахр эди ортингда,
Бу маъсум диёрга сен қалқон эдинг!

Тизларни титратди қамал қирони,
Имонлар синови аёвсиз кечди.
Обу ризқ бисоти соб бўлган они
Очлар ўлик еди, ташна қон ичди.

Ҳайхот, содир бўлди бир тонг хиёнат,
Риёкор тоқати тоқ бўлганди, о!
Қалъанинг комида жўшди қиёмат,
Бундоқ хунрезликни кўрмаган дунё!

Не тонг, ёвнинг қасди шундоқ бешафқат,
Найзалар учида қалқди гўдақлар.
Зарҳал кунгуралар нуради қат-қат,
Чопилган танларга тўлди йўлаклар.

Тафаккур ғазнаси — китоблар ёнди,
Фозил-фузалолар топдилар маргин.
Ҳали туғилмаган жонлар ингранди
Топталган қадцида келинчакларнинг.

Мангу лаънат сенга, эй хоин сардор,
Ёғийдан марҳамат кутган бўлсанг гар.
Сенга «марҳамат» шу: юрт номуси хор,
Оғилхона бўлди не-не масжидлар!

Кабир қалъа ночор йиқилди, не тонг,
Дову довуллардан — сўнгсиз, беҳисоб.
Вайрон этилгандй бу чоғ беомон,
Саброн, Сиғноқ ҳамда мағрур Исфижоб.

⁶ Чингизхон.

Ваҳший ёв, бамисли тўнғиз галаси
Ёприлди қўш дарё гулшанларига.
Қуёш юзга тортди тутун пардасин,
Чидолмай қабоҳат гулханларига.

Битар кулоқларим жунбуш талотум —
Тулпорлар кишнаши, инсон додидан...
Зотан пойимдаги хароба нигун
Сўйларди қирғинлар гирдибодидан.

Уфқларга қарайман, тўрт томон саҳро,
Ҳар кун офтоб бунда мунғайиб ботар.
Унут афсонадек барханлар аро,
Ҳайхот! Буюк Ўтрор кўмилиб ётар!
1988

ҚИШ ҚИССАСИ

Аёзли тун — ой-юлдузлар чарақлайди,
Яхлаган йўл ойнадайин ярақлайди.

Деразадан ташқарига боқар бемор,
Ҳамма ором олар бу пайт, бир у бедор.

Ухламасдан узун-узун ўй суради,
Тўйиб ухлаш учун ҳали улгуради.

Куни бўйи йўл қаради — кўп кутди у,
Кейин эса ўксик дилин овутди у.

Ўз-ўзига деди: «Ажаб қўнглинг бор-да,
Ким ҳам сени эслар шундоқ аёз, қорда!..»

Чиндан ҳам кўп оғир келди бу йилги қиш...
Фарзандларин ўйлаб босди дилин ташвиш.

Лекин шу зум миждасига қалқди ёши:
Лоақал бир келмади-я ёстикдоши!..

Аёзли тун — ой-юлдузлар чарақлайди,
Яхлаган йўл ойнадайин ярақлайди.

Бир ғариб дил ташқарига боқар бедор —
Онасининг қайноқ меҳрин кўмсар бемор.

Хаёлида олисларга учади у,
Кирда чопган болалигин кучади у.

2001

ТЎРТЛИКЛАР

Дилга ишқ солдим мен — пок, сара бўлдим,
Лекин юрак-бағри хун, яра бўлдим.
Дунёда жохиллар бунча кўп экан,
Кўринганга мазах-масхара бўлдим.

* * *

Энг асл дамларни сочдик шамолга,
Шундан юрак тўла ўкинч-малолга.
Ҳали қўл урмаган ишлар бесанок,
Биз-чи, бериламиз тагин хаёлга!

* * *

Сарф этдинг умрингни — тиришдинг азал
Битта муаммони этайин деб ҳал:
Дунёни мукаммал кўрмоқчи эдинг,
Бўлолдингми аввал ўзинг мукаммал?

* * *

Англадим, нотекис экан бу ҳаёт,
Кўнглим, қилаверма қисматдан арз-дод.
Сенинг мартабангни камситган нарса,
Унутма, кимгадир — орзу, мукофот.

* * *

Гапим чинлигига қилмагин гумон,
Устун бўлолмассан дунёга, инон.
Йўқлик сандиғига тушарсан бир кун,
Юз йил от устида урсанг ҳам жавлон.

* * *

Ўкинма кетса гар давлатинг, молинг,
Қўлинг очиқлиги - буюк иқболинг.
Қошингда ғаним ҳам қилар илтифот,
Агар ҳиммат бўлса сенинг қуролинг.

* * *

Офтоб кутлуғ саҳар кўтараркан бош,

Энтиккан чечакда кўрдим мен кўз ёш.
Севинчдан титрарди майса ва ҳатто
Пастқамликда йиғлар эди қари тош.

* * *

Кечаги тунд осмон бугун ложувард,
Гўё кўрмагандек зинҳор ғубор-гард.
Ох, менинг юрагим ёришармикин,
Кўрғошин булутдек эзар уни дард!

* * *

Тинмайин довонлар ошасан, инсон!
Гоҳи дарёлардек тошасан, инсон!
Бир зум нафас ростла — дамлар ғанимат
Манзилингга бунча шошасан, инсон?!

* * *

Кибру ҳаволарга чоғланма зинҳор,
Ҳаргиз ҳасратдан ҳам тургил устувор.
Бошингга ғам тушган дамлар, унутма,
Фақат меҳнат бўлур сенга маҳрам, ёр.

* * *

Инсон кўз юмганда йиғлаймиз зор-зор,
Гарчи у яшади тўкис, гарчи хор.
Ох, эди ўзича бетакрор олам,
Қайтиб туғилмагай бу олам такрор!

* * *

Кўксингда орзулар қулф урган чоғи
Қўнмасин дилингга ҳасратнинг доғи.
Бу дунё риекор — хушёр бўл, унда
Кнфтинг кўзлаб ётар ҳасад пичоғи.

* * *

Йиғлаб ол, гўдагим, тўкавер кўз ёш,
Ҳеч ким ҳолинг кўриб чайқамагай бош.
Мен ҳам гоҳ-гоҳ тўйиб йиғласам дейман,
Лекин эримас ҳеч кўксимдаги тош.

* * *

Ўтган умр ўтди — қайтмас давронинг,
Балки олдинда бор не-не туғёнинг.
Лекин шу сония баридан нақддир:
Билсанг, химмати шу — сенга дунёнинг.

ҚИЗИМ ФЕРУЗАГА

Ўйласам, мен фақат сени ўйлайман,
Меҳрли юзингга боқиб тўймайман,
Бахтинг дуосини тилдан қўймайман,
Сен — эркамсан, кўрар кўзимсан, қизим!

Бебахра бўлмагин дейман иззатдан,
Ранг олсин юрагинг эзгу ибратдан,
Бокира ҳаёдан, ибо-иффатдан
Бу дунёга айтар сўзимсан, қизим!

Турфа қисматлар бор инсон бошида.
Шуълалар ўйнар гоҳ кўзинг ёшида...
Ишонгим келади — ғамлар қошида
Сен ҳеч тўзмайдиган тўзимсан, қизим!

Гарчи биз яшаймиз режалар тузиб,
Ўлим олиб кетар ҳаётдан узиб.
Мен ҳам кетсам бир кун, ер-кўкни бузиб
Ўкраб йиғлайдиган ўзингсан, қизим!

Тенгингни кўрмадим дуру гавҳарда,
Бахтинг тилаб ўтгум шому сахарда.
Нафақат бир умр, ҳатто маҳшарда
Менинг шаъним, ёруғ юзимсан, қизим!
1999

ШОИР

Қай тахлитда бўлур ғамнинг залвори,
Қайси рангда эрур айрилиқ туси? —
Ногаҳон йўқликка буриб рухсоринг,
Англатдинг бизларга, Муҳаммад Юсуф!

Тукқан ер нурланди сенинг назмингдан,
Ифорга чулғанди бу қадим ҳаёт!
Юрт мушфиқ онангдек алқаб турган дам,
Фироғингда ўртаб кетдинг сен, наҳот?!

Шафаққа ўт кўяр қизғалдоқ алвон,

Дарё уфқларга отар қулочин;
Самовий нидолар чорлаб турган он
Тошга бостирсанг ҳам учгайдир лочин!

Ўжар чақмоқни ҳеч жиловлаб бўлмас,
Булутлар кўксини йиртар қалдирок!..
Қўшиқлар битдинг сен мағрур ва ўлмас,
Афсус, эрта кетдинг сен ўзинг бироқ!

Гарчи ҳар бандага ўлим эрур нақд,
Шоир кетганда эл доғда қолар, ҳа!
Энг ўтли, оташин юракни барвақт
Мангулик ўзига сайлаб олар, ҳа!
2001

УМР

Мен ҳам зурёд бўлиб дунёга келдим,
Умрим илк тонгларин эслайман бот-бот.
Асл меҳр нима — англадим, билдим,
Мен сендан мингдан-минг розиман, ҳаёт!

Уфқларга термилди ўсмир нигоҳим,
Умидлар руҳимга бахш этди қанот.
Эзгу ният бўлди доим ҳамроҳим,
Мен сендан мингдан-минг розиман, ҳаёт!

Ёшлик бу — муҳаббат майини ичдим,
Сўнгсиз ҳижронларга айладим сабот.
Севгим амр этганда баридан кечдим,
Мен сендан мингдан-минг розиман, ҳаёт!

Бу қадим дунёда армонлар турфа,
Сен менга най бердинг, дилимга — баёт.
Энг теран дардларни айладинг тухфа,
Мен сендан мингдан-минг розиман, ҳаёт!

Термилар фалакда кузнинг қуёши,
Бамисли кул босган оловли фарёд.
Не ажаб, видога эгилса бошим,
Мен сендан мингдан-минг розиман, ҳаёт!
2001

МУКОФОТ

Мукофот талашар баъзилар, ҳайҳот,

Тегмаса росмана тутарлар мотам.
Мени лол қолдирар — дунёда наҳот
Фақат мукофот деб яшагай одам?!

Баъзилар умиди — биргина унвон,
Улуғми, майдами — унвон бўлса, бас.
Ундайлар наздида балки бенишон,
Унвонсиз одамлар эрур пастдан-паст.

Наҳот билмас улар — мукофотдир чин
Ҳар тонг кўкрагингга тушган нур-ёғду!..
Инсон номинг борки — мукаррамсан сен,
Шуни асраб қолгин, олий унвон шу!
2001

* * *

Куздан дарак —
Эпкин ногоҳ эсиб ўтди.
Килич янглиғ
Ич-ичимни кесиб ўтди.

Илк бор туйдим —
Эниш сари кетди умрим;
Эҳтимолки,
Сарҳадига етди умрим.

Фикрларим равшан тортди,
Тиниқ-тиниқ...
Лекин дилга тошдек ботди
Илк хўрсиниқ.

Ҳаётдир бу, нечун ундан
Мен туяй кин, —
Тошиб оққан сой ҳам бир кун
Олар-ку тин.

Бу дунёда ёниш борки,
Сўниш ҳам бор.
Тўхтар бир кун
Манзилига етиб тулпор.

Ажаб, дилдан бир сония
Ғамлар арир...
Оҳ, боғларни чулғар эпкин
Ҳарир-харир.

Илк мезонлар ялтирайди
Мисоли тиғ.
Не тонг, сен ҳам
Узилсанг бир хазон янглиғ...

Куздан дарак —
Эпкин ногоҳ эсиб ўтди.
Қилич янглиғ
Ич-ичимни кесиб ўтди.
2000

V

*Ҳар дилнинг ўз майли бордир дунёда,
Ҳар кимнинг ихлоси — ҳар нималарга
Балки озроқ бўлди, балки зиёда —
Бердим мен умримни таржималарга.*

*А.С.ПУШКИН (Россия)
(1799-1837)*

ҲАЙКАЛ

Ҳайкал кўйдим ўзимга мухташам ва улуғвор,
Халқ қадами узилмас замонлар ўтур гарчанд.
У мағрур қад кўтарди тавозе билмай зинҳор,
Александр куббасидан ҳам баланд.

Йўқ, батамом ўлмасман — кўшиққа кўчган қалбим
Жисмим бирла тупроқда чириб кетмас ҳеч қачон.
Оламда шоир зоти қоларкан, сўнмас кадрим —
Асло мени тарк этмагай шуҳрат-шон.

Довруғим-ла чулғанур поёни йўқ улуғ Русь,
Ундаги барча элга бўлгум суюк, мукаррам —
Мени ёдлар ҳур наслим ҳамда сахройи тунгус,
Фин халқию даштлар дўсти қалмоқ ҳам.

Халқнинг меҳру эъзозин тоабат қозонганман —
Созим-ла юракларда эзгу ҳислар қўзғатдим.
Мен Эркни улуғладим шу қабих замонамда,
Мазлумларга шафқат ҳиссин уйғотдим.

Эй, илҳомим париси, тангри ҳукмин эт адо,
Маломатдан чўчима, гулчамбар деб чекма ғам.
Х.амду сано, тухматга ҳаргиз бўлгин бепарво,
Ўчакишма нодон билан сира ҳам.

ТИКЛАНИШ

Бир мусаввир бевурд қалб билан
Бўяб ташлаб даҳо асарни,
Таҳқирланган сурат устидан
Берар ўзи билган рангларни.

Аммоки бу сохта бўёқлар
Кўчиб тушар вақт ўтган сайин;

Асар тағин намоён бўлар
Ҳеч бир заха кўрмагандайин.

Худди шундоқ — гумроҳлик, хато
Юрагимдан чекинар, аён.
Ва унда илк — дилбар, мусаффо
Кунлар тағин бўлар намоён.

* * *

Сенга исмим менинг эзгудир нечун?
У сўнар қирғоққа урилган беҳол —
Хазин тўлқинларнинг сурони мисол
Ё сингиб ўрмонга йўқолгандек ун.

Ёдгор саҳифада қолажак у ҳам
Жонсиз ҳарфлар ила унут зайлда —
Қабр тоши узра бегона тилда
Битилган имлодек нурсиз ва мубҳам.

Унда не мужассам? Кечмиш шан-сурур
Навқирон ҳисларга кўмилгайдир бот:
У сенинг қалбингга бахш эта олур
На ўтли ҳаяжон, на зўр хотирот.

Аmmo ғамли айём, андуҳ чеккан пайт
Сен уни зикр айла хаёлан юксак.
Ва менинг ёдимни барҳаёт деб айт,
Бор деб айт дунёда мен яшар юрак...

ЖОЗУЭ КАРДУЧЧИ (Италия)
(1835-1907)

ШОИР ҲУКМИ

О Данте, кабир зот, буюк юртдошим,
Мудҳиш ўрмон аро хаёлларга банд
Юрганнинг маҳали — хам қилиб бошинг,
Чикди рўпарангдан осийлар тирбанд.

Беназир куйчиси гўзал севгининг,
Тавалло, фарёдга эловсиз мутлоқ,
Олов нигоҳларинг найзасин санчдинг,
Самога қасида битиб беадоқ —

Ва тутиб қўлинг-ла гарданлардан даст,

Қотилу мурдорни аямай алҳол,
Улоқтирдинг зулмат чоҳларга бадар.

Осийлар гуноҳи мудом басма-бас
Дўзах равоғидан тутундек бурқсар,
Данте боқар унга жаннат узра лол.

ВЕРГИЛИЙ

Кун бўйи қоврилган адирлар узра
Қуяди тўлин ой муздек нафасин.
Оқади йўғрилиб оппоқ нур ила
Саркаш тоғ дарёси, ютгандек сасин.

Фароғат ичра лол булбул қайдадир
Мудроқ кенгликларни кўмар навога;
Йўловчи ҳам ғамни унутиб, асир —
Бўлар тағин илк ишқ — олис рўёга.
Она ҳам — ҳасратдан кўзлари ожиз,
Қабрдан самога олар нигоҳин,
Сокин ёғду дилга хузур бебаҳо;

Куйлар уммон, тоғлар тун ичра ҳаргиз,
Шамол тебраб ўтар дов-дарахт шохин...
Сенинг шеъринг шундоқ, илоҳий даҳо.

АРНО ВОДИЙСИДА

Кўнглимга илк илҳом, завқ-сурур солган
Тоскана қирларин кўролмам энди;
Унда шўх ирмоқлар янграрди хуррам,
Уларнинг жаранги мен учун тинди.

Кўм-кўк адирларнинг бағрида мозор
Туғишган акамни кучгандан буён —
Кечмиш хотиралар сукутда гирён,
Кўзимдан ёш оқмас бехос шашқатор.

Бизни жазб этмади, о, не-не хаёл!
Қалбларда ёшликнинг сурури тун-қун
Ёқмади не-не хуш орзу — истиклол!

Умрим сарфлайман мен ақлим пешлаш-чун,
У эса ётибди ерда — навнихол,
Янги майсаларга кўмилиб бутун.

*СЮЛЛИ ПРЮДОМ (Франция)
(1839-1907)*

МЕН ЎЗИМНИ ШОИР САНАЙМАН

Қисматимга кўра, шоирдирман мен.
Ким билади, балки бу хато?
Инонгум мен ҳаққа, эзгуликка чин,
Бу умиддан чарчамам асло.

Балки уддалай ҳам олмасман буткул
Юракларга жунбуш солишни.
Балки куйламоғим мушкулдан-мушкул
Қалбимдаги эзгу хоҳишни.

Ҳар қалай, санъаткор йўнаркан хайкал,
Заҳматлардан толикса беҳад,
Юз очмаса унда энг нафис сайқал,
Санъатбозлик бўлмас бу минбаъд.

Ким ҳис этмас менинг орзу, кўз ёшим,
Ҳамма ҳам туяди буни, бас,
Бироқ юракдаги ҳислар талошин
Қоғозга туширмоқ осонмас.

Гоҳ топмам қалбим-чун сўзларни ёрқин,
Илҳом зўр бўлар-у, қудрат оз.
Жулдурвоқи либос остида тагин
Истеъдодимни мен кўмгум боз.

Бисотимда тилло бисёр эрур, ҳа,
Кўтаролгай номимни юксак.
Бироқ улар бари ёмби шаклида,
Мен жилолар бермоғим керак.

Мангулик нимадир? Йўклик қаърида
Йитмасликнинг имконидир бу;
Яшаб одамларнинг қалбин тўрида,
Ўлмасликни айламак орзу!

Ҳа, бир пайт доврӯғ деб энтиккан юрак,
Юксалмаса шоирлик шаъним,
Чин шоирга таъзим қилурман бешак,
Ёзиши-чун ёзолмаганим!..

АНА УЛАР

Кўрдим мен уларни — ғамгин нигоҳим
Хандон кўнгилларин қилмади пурғам.
Фақат шивирладим мен ўзимга жим:
— Демак, севмагансиз сиз мени дилдан?

Баҳор бу — настарин атрин сочган пайт,
Кўкда оқ булутлар сузар эди шан...
— Шундоқ ажиб кунга сиз бунча лоқайд?
Демак, севмагансиз сиз мени дилдан?

У сизга дамба-дам қилиб шўх ҳазил,
Қўлингиз тутарди чаққон ва илдам.
— Бундан менинг кўнглим синмасми чил-чил?
Демак, севмагансиз сиз мени дилдан?

Сиз мени овлоқда пайқаб бехосдан,
Сийладингиз ширин табассум билан —
Уқтирмақ бўлдингиз ёки сиз, ростдан,
Севмаслигингизни мени чин дилдан?

*ОТОН ЖУПАНЧИЧ (Югославия)
(1878-1949)*

БАЁНОТ

Озодлик зиндонда тутқун экан то,
риё менсимаскан имонни асло,
хиёнат шарпаси изғиб ҳар жойда,
ҳақиқатни нуқул қораркан лойга,

ўйламай авлиёлар ўз шаънин мутлоқ,
сочаркан эл аро низою нифоқ
ва етим фарзанддек парча нонга зор,
муҳаббат дайдириккан ҳар кўчада хор,

токи масрур экан юртда қабоҳат
ва мардлик чириккан қабрда фақат,
токи билмас экан ғурбат интиҳо,
ҳа, менга яшашдан ўлимдир аъло.

ЁЛҒИЗЛИКДА

Қор эриб битмади ҳали даштларда,
тоғларнинг тўшида ҳали туман бор,
аёзнинг ваҳми бор ҳали кушларда,

кезар ялангликда изғирин ғаддор.

Мен эса соғиндим оқ атиргулни,
бир майин ифори ғамларга малҳам...
Туманлар қаъридан кўрмоққа уни
кўнглим учиб ўтди мовий қирлардан.

Олтин уфқлар, мени эшитяпсизми?
Ёлғизликка асир юрак сиз-ла маст,
ахир, зорикқан қалб илғаган ҳисни
бошқа ҳеч бир юрак сира илғамас.

Деразам ёнида титради новда,
қайгадир энтиккан қушчалар учди.
О, нахот қор эрий бошлади боғда,
нахот кенгликларни яшиллик кучди?

ТУДОР АРГЕЗИ (Руминия)
(1880-1967)

ДУОИБАД

Улар экинзору алафлар аро
Эмаклаб бордилар ўрмонгача то.
Эмаклаб бордилар, даҳшатдан қочиб,
Сузарди кўқда ой ёрқин нур сочиб.
Эшитдим шунда мен заминнинг додин
Ва улар қалбининг теран фарёдин:
«Ёнсин, кунпаякун бўлсин қасрлар,
Ўртансин меҳроблар, боғлар, қабрлар.
Шаҳарлар айлансин сахрога, чўлга,
Қоплансин тиканга, йўғрилсин шўрга.
Уммонлар курисин, тинсин дарёлар,
Тонглар қора тортсин, сўнсин зиёлар.
Тўлсин сафро билан қудуқ-ховузлар,
Очликдан изғисин тўп-тўп ёвузлар.
Мажруҳ, хор танингиз узра кун-тунлар
Чарх урсин ун тараб қора қузғунлар.
Токча-тахмонларга кўмилган олтин,
Сариқ чаёнларга айланиб қолсин.
Асъаса, дабдаба сарпосин буткул
Куялар есинлар семириб нукул.
Кўмилсин чолғулар чангга, ғуборга,
Ўргимчак тўрига, аччиқ моғорга.
Дарддан қазо топманг бир зумда асло,
Қийнасин сизни у лаҳадгача то.
Тоинки кўрмангиз ҳеч қачон роҳат,

Азоблар қадаҳин симиринг фақат.
Боссин кифтингизга қамчи чўғ-лаҳча,
Асрдан узунроқ туюлсин лаҳза.
Очлик мудом бураб, ёндирсин чанқов,
Тилингизга қадоқ чиқсин беаёв,
Ҳалқумдан осилсин бўлиб оғир юк,
Кул ва кукундан у ахтарсин тупук.
Зор бўлиб сўқмоқда — шабнамга ширин
Ичинг ҳалқоб-ҳалқоб отнинг шиптирин.
Ҳар битта олволи — етилган, сара,
Оқсин оғзингизда бамисли яра.
Оташини дўлдай ёғдирсин осмон
Ва сизни подадек қувсин ҳар томон.
Тоғлар уваланиб, ер титрасин зир,
Тошлар танингизга санчилсин бир-бир.
Кимки тавба айлаб, йиқилса беҳол,
Ерни қучганича топсин у завол.
Сени, разолатга раҳбон ва ҳомий,
Тортсин тўпиғингдан ажалнинг коми.
Оқсин иликларинг ва танангда мор
Ўрмалаб яйрасин такрор ва такрор.
Меш қорнинг чувалсин то пойингача,
Оёғинг тик тута билмагин ҳечам.
Ҳар бир бўғинингда ивиб қотсин қон,
Инградсин бедаво бу дард беомон.
Чап кўзинг нуқтага айлансин абгор,
Боқсин куну тунни фарқламай зинҳор.
Ўнг кўзинг қабоқдан чиқсин отилиб,
Қотсин киприкларинг карахт, очилиб.
Ғазаб бужмайтирсин афтингни чунон,
Лекин айта билма калима бирон.
Бўқир, ғужанак бўл, аламдан ёрил,
Қоқ ерга ағана, тупроққа қорил.
Тилагим: дўзахий чунон ваҳшатда,
Алахдаб ухлагин, уйғон даҳшатда.
Ботсин жигарингга оловтоб арра,
Гувлаб у юзингдан ўтсин юз карра.
Тишларинг ёрилсин чатнаб беомон,
Бижғисин ичингда қўланса ҳар он.
Буқрилиқ гавдангни тутсин беҳисоб,
Сизловиқ ҳар онда берсин минг азоб.
Миянгни чиритсин шаҳват хаёли,
Ҳатто оҳ уришга қолмасин ҳолинг.
Ўликлар ўрнидан турсинлар тўп-тўп,
Интиқом қасдида изғисинлар хўб.
Сени қуршаб олиб сўрасинлар хун,
Қирғин, қатл — барча қилмишинг учун!...»

КОНСТАНТИН БАЛЬМОНТ (Россия)
(1867-1942)

* * *

У сендан юз буриб кетганда йироқ,
Изидан жаранглаб таралди кулгунг —
Кумуш оҳанглардан ҳатто майинроқ,
Баргидан-да майин марваридгулнинг.

Майинроқ — тонгдаги кўлнинг барқидан,
Эпкиндан-да майин — тунги, мудроқи.
Майинроқ — ёддаги кўшиқ шавқидан,
Илк бўса ўтидан майин ҳаттоқи.

Майинроқ — нигоҳлар тубидан учган
Умид шуъласидан, бахт сўраб тайин.
Ногоҳ шалоладек осилиб тушган,
Нурли кокиллардан ҳаттоқи майин.

Майин — мўъжизага термилган сайин
Тошган ҳайратдан-да, юрак қаъридан.
Поляк гўзалидан ҳам чандон майин,
Демакки майиндир бари-баридан.

БОДЛЕРГА

О, Бодлер, қалбингни англаб етгани,
Интилдим, сен кабир шоирсан, яъни
Даҳшатлар, гирдоблар, хулё жазмани!

Сен чоҳга йиқилган самовий жонсан,
Қабоҳат комида небкин инсонсан,
Жоҳиллар кўлида гаров султонсан.

Мангулик кўзига боқдинг музаффар,
Рухингда уч кўшиқ яхлит жаранглар:
Ифору оҳанглар ва сермавж ранглар!

Сен билдинг Аёлни, иблисдир, ёҳу!
Иблис ҳам сочар гоҳ мунаввар ёғду,
Аслида аёлга ўзинг ҳам оғу.

Тинглаб келажакнинг сирли сасини,
Чиздинг унинг забун манзарасини,
Тирнадинг одамлар дил ярасини.

Сен бадкор дунёда саргардон руҳсан,
Муртадлар қалбига кутку шукуҳсан,
Хўрланган роҳибсан, буюк мажруҳсан!

Менинг юрагимнинг осмони бўл ҳур,
Ҳар қачон руҳинг-ла бўлай мен масрур,
Одамлар ичида юрмоқ-чун мағрур!

ҚУШЧА

Жонсарақ бир қушча кўнди дарчамга
Ва парво қилмайин мендаги ғамга,
Тунд, ғариб кулбамни кўмди оҳангга.

Оқшом шафағидан сўнар алвон из —
Зулмат босиб келар фалакни тиғиз,
Видо айтмоқдайдим мен танҳо, ёлғиз.

Қушча деразамга кўниб бу чокда
Сайрарди ҳеч сўнмас кундузлар ҳақда,
Сирли дунёларни олқишлаб, мақтаб.

Кўзимни юмдим мен ғам-қайғусиз, шан,
Қушча ҳам мен бир-ла учиб, дафъатан,
Жимжитликдан чўчиб, тинди сайрашдан.

*ТОМАС СТЕРНС ЭЛИОТ (Англия, АҚШ)
(1888-1965)*

СУВОТИ

Ушбу нома сизда эълон қилинган, Лаодикий черковида ҳам ўқилишига бош-қош
бўлинг. (Ҳаворий Павелнинг арбобларга мактуби, IV, 16.)

Балчиқ узра ётар сув оти —
Сағрини кенг — қора барзанги.
Гарчи унинг ҳайвондир зоти,
Лекин ўхшар улкан харсангга.

Тирик тана заиф ҳамда мўрт,
Бузар жуда асаблар қонни,
Черков эса турар мағрур, қурч,
Елкасида тутиб осмонни.

Улкан махлуқ ахтариб емиш
Кезганида ҳар ён тутакиб,

Черков турар савлат тўкиб, тинч,
Унга бойлик келади оқиб.

Сув отига қилмаслар совға
Ширинликни, бананни лутфан.
Шафтолию нокни Черковга
Келтирарлар уммон ортидан.

Илиқишган пайти чиқарар
Бу махлуқ заб ғалати нидо.
Черков билан якшанба кунлар
Сассизгина қовушар Худо.

Кундуз ухлар сув оти, тунда
Ўлжа учун чиқар одатда.
Черковда-чи — бўлак тушунча:
Ер ҳам ухлар айни соатда.

Кўрдим ўзим — махлуқ юксалиб,
Саваннани тарк этиб кетди.
Фаришталар боқци танг қолиб,
Ҳайратлари самога етди.

Очиқ жаннат дарвозалари,
Бегуноҳ қон ила пуркалган.
Ўлтирар у валилар аро —
Чилторларни берилиб чалган.

Тани эрур қордан-да оппоқ —
Тоза руҳлар ўпавергандан.
Ерда Черков гирдини бу чоқ
Сассиқ бадбўй ўрайди чандон.

ИСТ КОУКЕР⁷

I

Аввалимда эрур менинг интиҳом. Бетин, пайдарпай
Уйлар қад кўтарар, нузар, кенгаяр,
Бузиб кўчирилар ё таъмирланар,
Ё улар ўрнида қолар яланглик,
Ё тушар фабрика ёки донғил йўл.
Кўхна тошлар — янги иморат учун,
янги гулхан учун — эски ғўлалар,
Эски гулхан кулга эврилажак,

⁷ XVIII асрда Америкага кўчишдан олдин Элиот аждодлари яшаган Сомерсет графлигидаги қишлоқ.

кул — қатлам тупроққа,
 Тупроқ ўғитга эврилар,
 эврилар маҳлуқот, инсон суяги,
 макка поясига, япроқларига.
 Уйлар яшар, ўлади уйлар: бор бунёд вақти,
 Яшамоқ палласи,
 дунёга зурриёд бермоқ они бор,
 Бор шамол бўшашган деразаларни ғичирлатар дам,
 Йўлакларда югурар пайт чўл каламуши,
 Ғойиб бўлар индамас саф-саф аскарлар.
 Аввалимда эрур менинг интиҳом. Яланг далага
 Тушган қия шуъла ясар хиёбон,
 Икки ёққа тошиб чиққан шох-шаббалардан
 Чекинасан сен кўчанинг қирғоғи сари
 Ўтаётган аравага йўлни бўшатиб.
 Бу хиёбон элтажакдир қишлоққа томон —
 Чақмоқ олди илиқ ҳаво билан бўғриққан.
 Кул ранг тошлар дим маъвода тобли ёлқинни
 Акс эттирмас, ўзларига ютар аксинча.
 Бўм-бўш сукут аро мудрар картошкагуллар.
 Бойқушнинг илк овозига қадар сабр қил
 Ва тун кучган, хувиллаган яйдоқдаладан
 Борсанг бир оз, борсанг бир оз яқинлаб агар,
 Ёз кечаси оғушидан эшитгунг аён,
 Майин мавжли най садосин, ногора сасин
 Ва кўрасан — гуррос гулхан теварагида
 Жуфт-жуфт бўлиб ўйин тушар эркак-аёллар,
 Ҳар биттаси топиб олган ўз тенг-тўшини.
 Никоҳ муҳри мужассам бу ўйин-рақсларда —
 Жилва қилар унда теран, гўзал сир-асрор.
 Улар эзгу анъанаю удумга кўра
 Бир-бирининг тутмиш қўли ё билагидан,
 Аҳд-паймон бу. Айланарлар гулхан гирдини,
 Ўт устидан сакрарлар ё доира қуриб
 Қишлоқича сиполик-ла ё ғирт жайдари
 Муқом билан тўпори, зил бошмоқларини
 Кўтарарлар — туширарлар.
 Бошмоқ — замин, бошмоқ — замин,
 Ором ёрдир мангу ором топиб, далани
 Хоки билан боқиб ётган марҳум касларга.
 Мангу оҳанг бордир — рақсда, қадим ҳаёт саҳнида,
 Йил мароми ва музайян само бағрида,
 Сут янгроғи, баравж ҳосил қўшиқларида.
 Эр ва аёл муҳаббат-ла қовушган дамлар,
 Жонворларнинг илҳақлик-ла илиқишида.
 Мангу оҳанг бор — бошмоқлар ҳам беҳад завқ ила
 Кўтарилиб тушмагида.
 Емак, ичмак, ўлимда —

Мангу оҳанг бор.
Тонг йиртади уфқни, янги кун
Жазирани, сукунатни тоблар. Кирғокдан
Кўтарилган енгил эпкин денгиз бетига
Ажин ташлар. Мен шу ерда ва ё у ёқца,
Бошқа ёқца ёки буткул Аввалимдаман.

Харри МАРТИНСОН (Швеция)
(1904-1978)

ШАРШАРАЛАР

Кумуш илонлари шаршараларнинг —
Пастга улоқаркан яшил тоғлардан
сеҳрларди бизни,
қалбларимиз юксалтирарди.
Сувидан ичардик каллапўшлару
оқиб келган мева пўстлоқларида.
Биз кабир ғорларнинг тагида туриб
эшитардик сувнинг тубсиз ўнгирлар,
қоялар пойига урилишини.
Қунишиб туманли дара кунжида
банди тушган оқсоч шаршараларнинг
мислсиз туғёнин туяр эдик, о!

ҚАШШОҚЛИК

Қашшоқликнинг даҳшати — унинг укубатимас,
ҳаётнинг тугаши билан тугайдиган.
Бу — тор пойабзал каби умр йўлингни
адоксиз оғриқларга кўмувчи азобмас асло.
Қашшоқликнинг даҳшати — нафратдадир
ўзидан ўсиб чиққан
ва турмушнинг ниналар санчмоқлигида тўхтовсиз.
Теран қийноқлар остидаги муқаррар ўлимдир
камбағалнинг умри.
Кўзинг тинар, бошинг айланар — шуълани-да,
шамолни-да туймайсан...
Кўзингга ниналар санчилар нуқул;
билмайсан оғриқдан бошқа нарсани.

МАКТУБ

Қора изғиринлар манзилга илдам
Югурдилар хатни дастада тутиб.

Шу тун етиб келди ўлик қўл билан
Ўликлар юртидан битилган мактуб.

Оқариб учди у зулмат бағрида
Арчазорлар оша, қирлар оралаб.
Ошиб ўтди тахтадеворлар узра,
Ёпиқ дарчаларга босиб ўтди лаб.

Устидаги муҳр — рўй-рост дўзахдан,
Ичида ёзувлар — дилни қилар хун:
«Мен ажал дастига тушмасдим ҳеч ҳам,
Бўлсайдим сен билан ақалли бир кун».

Осин МАНДЕЛЬШТАМ (Россия)
(1891-1938)

* * *

Кечқурун ҳовлида ювиндим: сув — муз,
Ер заранг — тўнгандек қаҳратон қишда.
Болта юзида шўр — бамисли юлдуз,
Ях қотиб қолганди ёғоч идишда.

Дарвозада қулф осиглиқ турар,
Теварак қахрли боқар чунонам...
Ҳақиқатнинг бундоқ суврати сира
Бирон-бир асарда эмас мужассам.

Туз янглиғ эрийди идишда нурлар,
Яхлаган сув эса қораяр жуда.
Ўлимнинг қўли нақ кўксингга кирар,
Борлиқ қатъий ҳукм каби осуда.

* * *

Ҳали сен тириксан, эмассан ёлғиз,
Ҳали ёнгинангда ғамкаш дўстинг бор.
Кўзингни яйратар даштдаги анғиз,
Ҳатто тасаллидир зулмат, аёз, қор.

Кабир қашшоқликда, буюк хорликца
Яша осойишта, дилга бер таскин.
Бу дамлар чиндан-да ғанимат, зеро
Муте умрда ҳам хузур бордир, чин.

Бахтсиз ул — қўлига кишанлар кийиб,

Шамол ва итлардан зада бўлган зот.
Шўрлик ул — яшашга сўнг бор интилиб,
Манфур соқчилардан тиланган нажот.

* * *

Нурлар издиҳоми жазб этар такрор,
Маст айлар руҳимни ажиб ифори.
Халққа ҳаво керак тоза ва зангор,
Унга нон керак ва Эльбрус қори.

Сўраб кўрмоқликка кимса йўқ, зотан
Қаердан излайман якто сирдошни.
Топмаслар на Қрим, на Урал ёқдан
Бунақанги шаффоф йиғлоқи тошни.

Халққа ашъор керак сирли ва эзгу,
Ҳар тонг ажиб руҳ-ла уйқудан турсин.
Ундан туюб ҳаргиз ифор ва ёғду,
Оҳанглари аро чўмилиб юрсин.

Борис ПАСТЕРНАК (Россия)
(1890-1960)

АЙРИЧАКУНЛАР

Тунд қишлардан аёзмас зинҳор,
Офтобрўя кунлар ёдимда.
Ҳар бир айём ажиб, бетакрор
Ва беҳисоб кўпдир оддинда.

Улар сафи ортиб бетиним,
Қалбга сирли шарора қуяр.
У айрича кунларким, руҳинг
Рўшноликнинг нафасин туяр.

Эслайман у кунларни бешак,
Чилла ярми — қиш энди ёввош:
Йўллар эрир, бўғотлар — чак-чак,
Музликларда исинар қуёш.

Севишганлар — қалқиб юраги,
Бир-бирига етишсам дерлар.
Қир тафтидан дарахтлардаги
Чуғурчуклар уяси терлар.

Мудроқ соат миллари учун
Силжимоқлик ёкмайди беҳад.
Кун туюлар асрдан узун,
Тугамас ҳеч ёғду — муҳаббат.

ТАНАФФУСДАН СЎНГ

Бундан роса уч ой муқаддам,
Ҳимоясиз боғчамиз сари —
Кирганида бостириб бирдан
Қишнинг оппоқ изғиринлари,

Чамалаган эдим ўзимча,
Кетаману узлатга гумдон —
Бойитаман тўпламим пича,
Шеърлар битиб қиш ҳақда чунон.

Лекин руҳим майда ташвишлар
Кўмдилару қор уюмидай,
Сезмай қобман — қиш ҳам бир маҳал
Яримлабди, қарасам бундай.

Уқдимки мен, шунда не учун
Қор селпиниб ёғиб турган он —
Учқунларин сўндирса ҳам тун,
Тикилганин боғдан уй томон.

Совуқлардан оқариб лаби
Шивирласа ҳамки: «Шошилгин!»,
Кулгандим мен бир даққи каби,
Очган кўйи қаламим учин.

Ўлтираркан чироқ ёнида
Тонг чоғи суст ўйларга тўлиб,
Қиш келибоқ кетибди, менга
Ниманидир эслатмоқ бўлиб.

ИЛОҲИЙ УЗЛАТ

Товланар шом уфқнинг бетида,
Узун-узун соялар — ўнг-сўл.
Почтачи қиз ўрмон четида
Узатади менга бандероль.

Турли жонвор, қушлар субҳидам
Қорга солган сўқмоқдан секин

Қайтаман бир кучоқ хат билан,
Уйим — ўлан тўшагимга мен.

Ёзар улкан кентлар, сарҳадлар,
Мамлакатлар, олис ороллар...
Ва йўлларлар шарҳлар, сувратлар —
Имзо чекиб ўсмирлар, чоллар...

О, валломат юрак хатлари!
Орангизда мактуб йўқки, чин,
Ки уларда санжоб, жангари
Фикр бўртиб турмаган бўлсин.

Жондан азиз аёл номаси!
Гарчи осий ердан минбаъд,
Тингланг, шудир қалбимнинг саси:
Мен сизники бўлурман абад.

Сиз, ҳей марка ишкибозлари!
Хат бойлами ечилган зумда
Зўр тухфага кўмилардингиз,
Бўлсайдингиз менинг ўрнимда!

Расул ҲАМЗАТОВ (Доғистон)
(1923-2003)

Сулувлар бўй етган пайт,
Цейлонда бу — фарз, удум,
Солиқ тўлагай, албат,
Ўзининг хусни учун.

Бу хилдаги солиқ гар
Қўлланилсами тоғда,
Сертама солиқчилар
Қолмас эди ҳеч доғда.

Куба малагин мангу
Сақлайдирман ёдимда,—
Гўзаллик тахтига у
Чикқанди кўз олдимда.

Доғистонда эса энг —
Сулув ким, дейишса гар,
Маҳшаргача бетиним
Баҳс кетажак муқаррар.

* * *

Жилғалар тордайин куйлар эди шан:
— Ойдин тун яхшидир қаро кундуздан.
Юксак тоғ шафаққа термулиб, пастда —
Турган ёш чўққига сўйларди аста:

— Гарчанд девор тоши кўримсиз, бироқ
У қабр тошидан кўркам, яхшироқ.
Ёдимда, косагул улашаркан жом,
Деганди даврада бир улуғ калом:

— Май билан бўялсин, майли, дастурхон,
Тўкилгандан кўра қорға иссиқ қон.
Чехраси чандикли бир аскар дарров
Унинг пайровига қилганди пайров:

— Азаддан кўрғошин хуштаги эмас,
Қалбларни забт этган қалбдан чиққан сас.
Аёлни тоабод кучмоқ яхшидир —
Тутмоқликдан қилич бандин бир умр.

Ҳаргиз аскар учун никоҳ тўшагин
Дала бўронимас, аёл тўшасин,
Ястанган майсага кўз ташлаб пинҳон
Ногоҳ гуфтор қилди шунда бир жувон:

— Чўққилар, майлига, бўлсин оқсоч бош,
Муштоқ этган қаллик эса доим ёш...

* * *

Куйлаганди бир пайтлар Ҳофиз:
— Форс жонони гар этса карам,
Бахш этардим холига шу кез
Самарқанду Бухорони ҳам.

Лекин гўзал демишки кулиб:
— Харид этсанг магар холимни,
Ўлтирмагин савдосин қилиб,
Қайтариб ол арзон молингаи.

Шоирлар ҳам суйганларига
Уларнинг бир ғамзаси ҳаққи,
Юлдузларни ипга тизиб ва
Минг ёлвориб этганлар тақдим.

— Ҳадя қилманг бизга юдцузни, —
Аёллардан таралади сас. —
Меҳр билан эркаланг бизни,
Ишқингизни ўзи бизга бас.

Келтирмангиз сандиқчада ҳам
Зебу зийнат, бебаҳо олмос,
Биз сизни деб ғусса чеккан дам
Кўз ёшимиз аритинг, холос.

Мустай КАРИМ (Бошиқирдистон)
(1919)

ЧОРЛАМАНГ, ЭЙ ТОҒЛАР...

Расул ҲАМЗАТОВга

Чорламанг, чўққилар, олис-олисдан.
Чорламанг, эй мовий тоғлар, ортиқ, бас!
Ўзимга водийдан топдим мен маскан,
Кўнглим кенгликларда яйрар бу нафас...

Қуёш бунда кечроқ кўрсатар юзин
Ва қоя ортига барвақт қўяр бош.
Қорамтир оқшомлар фалакка узун —
Қанотин ёяркан, қораяр тоғ-тош.

Даъвом йўқ — мамнунман кечган умримдан...
Нимадан безовта бўлайин ортиқ?
Жиловланган бунда ҳатто еллар ҳам,
Ўйнай олмас оппоқ сочимдан тортиб.

Тоғларнинг пойида — юксак, бешафқат —
Орзум тулпорини олдим тизгинлаб.
Бир замон қалбни тарк этган муҳаббат
Бошин эгиб қайтди тагин изига.

Чорламанг, эй тоғлар — мовийга дўниб,
Юрак торларимга боғламанг ришта.
Энди мен пастликда топганман қўним,
Бунда — бирам сокин, бирам саришта.

У ёққа — тоғларда мен юрган сўкмоқ —
Кўчқилар остида қолди беомон.
Ёшлигим изларин аллақачоноқ
Кўмиб юборгандир қорлар бегумон.

Унда — қадамингда хавф ётар қат-қат,
Тубсиз жарлар ваҳм солар ўйингга,
Сал тойиб кетсангми — сен ҳақда фақат
Совуқ хабар етиб борар уйингга.

Бу ерда — фароғат!
Лекин айтсам чин,
Тўйдим ҳаммасидан, бас, худо ҳаққи!
Алвидо, эй водий! Тоғ сари кетдим,
Ёввойи бўронлар тинмас шу тоққа!

ЮРТДАН ХАБАР

Кутаман юртимдан мужда, хат-хабар:
Ёмғир ёғмоқдами — айна керак дам?
Биз ёққан камалак рангин, мунаввар
Ёниб турибдими уфқда ҳали ҳам?

Саъвалар — бултурги уяларига
Келдиларми қайтиб, тугаганда қиш?
Тушимга кирибди, билмадим нега,
Унга бошқа қушлар кириб олганмиш.

Кимлар кузни кутиб ўтирмай мутлак
Тўйларин бошлашди?
Ёзгин барини —
Қай уйда туғидди янги чақалок,
Ёдга солиб ҳаёт севинчларини?

Кулфатми, офатми, қайғу ҳақдами —
Ёзгин, хатларингни кутаман маҳтал.
Энди мен дунёни англаб ёшдаман,
Билишни истаيمان барин муфассал.

Ҳамма нарса ҳаққа кутаман хабар...
Фақат мархумлардан сира очма лаб.
Улар то мен қайтиб боргуним қадар,
Майли, хаёлимда юрсинлар яшаб.

*Иосиф БРОДСКИЙ (Россия, АКШ)
(1940-1995)*

* * *

Осмон қора эди, зимзиё, бироқ
Отнинг сағрисидан эди у окрок.

Ўлтирардик гулхан ёнида бедор,
Пайдо бўлди шунда бир қора тулпор.
Таърифга сиғмасди тўсдек сиёғи,
Кўмирдек қоп-қора эди оёғи.
Йўқ эди сиртида қилча ҳам зиё,
Ёлидан думига қадар сим-сиёҳ.
Бағоят тим қора эди ушбу дам
Унинг салт яғрини — эгар кўрмаган.
Тек қотиб турарди. Ухларди гўё.
Қора туёқлари ғалати, бежо.
Сояни сезмасди қоралигидан,
Сира бўлолмасди қорароқ бундан.
Қора эди — гўё зулмат суврати
Ё худди ялтироқ игна сийрати.
Қора эди нурсиз узлатдай мутлак
Ё кўкрак қафасин бўшлиғидай нақ.
Шундоқ шудгор бағри — уруғ тушган жой,
Бизнинг ҳам ичимиз қора, ҳойнаҳой.
Боқар у хайкалдек — тек қотиб бутун!
Вақт-чи, эндигина эди ярим тун.
Лекин қўёлмасди олдга бир қадам,
Оғин чулғаганди қуюқ тун бу дам.
Турарди шарпадек чикмайин саси,
Қолмаганди унинг бирон қашқаси.
Кўзлари ярқирар бир жуфт тирқишдек,
Кўрқинчлироқ эди қорачиғи лек.
Тасвири эди у кимнингдир қора,
Нега югуришдан тўхтаб у, ё раб,
Нега нафас олиб қора ҳаводан,
Бехос шох-шаббага тегиб дамо-дам,
Гулханнинг ёнидан кетмади асло,
Ёнимизда қолди саҳаргача то?
Нега сочар кўзи сим-сиёҳ ёғду?
Чавандоз танларди орамиздан у.

СТАНСЛАР

Ҳаққим йўқ толега
Домонгир бўлмоққа,
Васильевск оролига
Келаман ўлмоққа.
Лек сени бу пайтда
Чулғарки тун-туман, —
Мен намчил асфальтга
Йиқилгум юзтубан.

Ва қалбим озурда

Зулматда уринар,
Петроград устида —
Кўприкда кўринар.
Апрел жаласи-ю,
Ўйнаркан қор ғужғон,
Тинглайман бир сасни:
— Хайр энди, жўражон.

Бу лоқайд ватанга
Босганча юзимни, —
Дарёнинг ортида
Кўраман ўзимни.
Кизчалар мисоли
Бокира, шўх йиллар -
Туришиб оролда
Кўлларин силкирлар.

* * *

Мен ашаддий йиртқич ўрнига кирдим қафасга,
Муддатимни ва қавмимни қизиган мих-ла баракка ўйдим.
Денгиз соҳилида яшадим, учраган ҳар касга
Бефарқ боқдим ва ҳою ҳавасга тўйдим.
Музликларнинг чўққисидан ярим дунёга термилдим бир қур,
Уч бор чўқдим ва чавақландим мен икки марта.
Суюб улғайтирган юртдан бош олиб кетдим мағрур,
Мени унутганлар бир шаҳар бўлар, тўпланишса агарда.
Дайдидим чўлларда — ёввойи хуннлар изғиб-хайқирган,
Қайта урфга кирган либосларни эгнимга кийдим.
Жавдар экдим, хирмонларни қора тўл билан тўсдим ёмғирдан,
Нукул сув ичмадим, майдан ҳам гоҳи нафсимни тийдим.
Тушларим-чун изн этдим соқчининг қора қорачиғига,
Кувғин уқубатин нонини едим, қолдирмай ушоқ.
Овоз пардаларим доддан бўлак кичкирик берди—жон аччиғида,
Кейин шивирлашга ўтдим. Қирқдаман бу чоқ.
Нима дейин ҳаёт ҳақда? Кўнглим ўрганди дардга, фироққа.
Мен фақат ғуссалар-ла улфатман, қилурман улар-ла ёрлик.
Токи оғзим тўлмас экан бир кун қора тупроққа,
Ундан янграйверар раҳмат, ташаккур ва миннатдорлик.

Евгений ЕВТУШЕНКО (Россия)
(1933)

ЭРИШ ТУЮЛАДИ...

Эриш туюлади дардсиз яшамок

Нафис адабиёт, хусусан, шеърда.
Эриш туюлади кўкни қўмсамоқ
Ҳар ҳолда одамлар яшагач ерда.

Дил истар қандайдир ноёб сўзларни,
Майли, туғилса ҳам улар қийинроқ.
Некрасов руҳига эргашар барча,
У эса — теранроқ, тагин теранроқ.

Эриш туюлади кўз ёш тинмаса,
Шафқат, юз-хотир деб эгилса бўйин.
Эриш туюлади соғинилмаса
Ҳар ҳолда само ҳам бўлгандан кейин.

Дил истар қандайдир қуйма сўзларни,
Қоғозга тўкилсин осону ўйноқ.
Барча эргашади Пушкин руҳига,
У эса — юксакроқ, тагин юксакроқ.

ЧЕГАРА

Ҳамма нарсада ҳам бордир маълум ҳад:
Чеклидир бардош, қалб, идрок, муҳаббат,
Чексиз кенгликнинг ҳам чегараси бор.
Шоир, бас, эзмасин кўнглинг ҳадиги —
Иқгидор ва умринг чекланганлиги,
Инон, бунда зарра гуноҳ йўқ зинҳор!

Аммоки нашъадор жилмайса жоҳил:
Дегандек, у шўрлик тугабди охир, —
Бу асло қалбингни этмасин яра.
Сен-ку тугамадинг, руҳингда сарҳад.
Ҳар қандай даҳо ҳам чекланган, фақат
Инсон разиллиги билмас чегара.

Мен ҳамёнман.
Етибман йўлда.
Кун ярмида ётибман ёлғиз.
Эҳ, одамлар, пайқаш ўрнига
Топтамоқда оёқларингиз.
Нима бўлган сизларга, ахир?!
Кўзларингиз кўрми ё?!
Атганг,
Мени сиздан беркитмоқдадир
Изингиздан кўтарилган чанг.
Бир бор бокинг.

Бир боқиш холос,
Мен сизники бўламан шу зум.
Суриштирманг эгамни ҳам, рост
Ерга қўйдим ўзимни ўзим.
Хаёл қилманг, ип тортиб бехос,
Тахта девор ортидан туриб,
Шум болакай кўтармайди бош:
«Қотирдик!» деб, қахқаҳа уриб.
Чўчитмасин истехзо билан
Деразадан қараган кимса...
Қалбакимас, мен ҳақиқийман.

Бир бор боқинг, кўрасиз шунда!
Мен кўрқаман сизлардан араз —
Бир тасодиф босар ташвиши:
Кўриб қолар кутганим эмас,
Олиб кетар мухтожмас киши...

Ўлжас СУЛАЙМОНОВ (Қозогистон)
(1936)

ТУНГИ ТАҚҚОСЛАР

Сен болсан гўё,
эсладимми — лабим тамшанар,
сен — бир кулгу,
шиддатидан кўз ҳам ёшланар,
мен ғарибман, ким ҳам хафа қиларди!
Дўзах кўрдим, энди жаннат истар дил.

Эҳ, бошқалар нечун сени севадир,
севма сен, одаммас улар, ахир...
Уларда дард ва изтироб не қилар,
Улар фақат кишнаб юрган йилқилар!
Айт, қачон тилларим сўйласин бийрон!
Қай лаҳзада кўзларим сочсин аланга?
Ношудликни кўриб туриб беисён,
Итоатда чидашни ҳам ўргатгин менга
ва тунлар қурбақадек бўзламасликнинг
айтчорасини!..

Мен сени севаман,
бева — оҳ уришни,
балиқ — тез сузишни
севса қанчалик;
мен сени севаман
ожиз — шуҳрат-шонни,

қуёш — кенг осмонни
севгани каби.

Сен зикнасан, сенга яшаш осон,
менга ризкин тутди ҳатто гадо ҳам
мурғак чақалоқни эмизган каби.

О, мен Хайём бўлсайдим агар,
о, мен Ҳофиз бўлсайдим агар,
о, Навоий бўлсайдим агар,
муродимга етардим балки!..

Асл шеърлар эса ёзилиб битган.
Шундоқ севишарлар тоғу даштда ҳам —
юракларга солиб орзу ва алам.
Ўзгача севиб ҳам бўлурми ёки?..
Мен сени севаман, шундай севаманки...

БОЛАЛИК, БОҒЛАР, САРАТОН...

Йўқ, мен тўлмагандим ўн иккига ҳам.
Болалик. Ёз. Олис фронт орқаси.
Уйча. Арава йўлларида сузиб юрар чанг,
Саратон,
Боғлар, сийнасида ғубор кўрпаси.
Ва шўхчан бир аёл бизнинг ҳовлида.
Ижарачи аёл,
Уни шундай атарди бобом,
Ёноқларим ловуларди эрталабданоқ,
Йўқ, ўн учда эдим ўша чок.
Жилмаяр эдим мен у кулган онда,
Лақмалик қилардим сўз тополмасам.
Гоҳ, у ювинишга сойга тушганда,
Ҳайдардим болаларни пана-панадан.
Булар бари — ўтмиш,
Ҳозир эса келар ёдимга:
Тун, мўъжаз деразали пахса иморат.
Мен ўша торгина дарча остида
Оқланган деворга суянганимча,
Турар эдим дилгир, бетоқат.
Урушдан қайтганди у —
Бунинглардим,
У ўша йигит-ла қучоқлашарди.
У ношуд, о, уни қучди-кўтарди
Ва у ҳам йигитни
Тинмай ўпарди...
Билмасдим,

Қўлларим титрар нимага,
Дераза ортида қоронғи, жимлик
Ва енгил шивир-шивир...
Э-э, қандоқ чидайсан бундай таънага —
Тош билан ойнани синдирдим чил-чил.
Югуриб чиқди кимдир:
— Сенми?
Унинг кўзларига боқардим карахт,
Худди тушдагидек, келмай ҳушимга,
Шунда мен, бир гўдақ,
Дедим илк бора:
— Бўлди бас, нари бор, эҳ, онанг шунга...
У эса йигитни итарди нари:
— Тегма.
Сўнг мени юпатиб деди жимгина,
Юмшоқ кўкрагига босганча маҳкам:
— Оҳ, менинг кўнгли бўш ақлсизгинам.
Отилиб чиқдим мен унинг бағридан,
Томга кўтарилиб,
Ёйиб қўйилган
Эски гилам узра тушдим узала.
О, катта бўлсайдим шу бир кечада!
О, агар ҳозироқ етсайди кучим,
Бу каттиқ хўрликнинг қасоси учун!
Болалик унутилди,
Йиллар учар, ҳа.
Бироқ менга қийин бўлар сен билан,
Кўшнининг боласи
Сукланиб бизга
Кечирилмас соғинч-ла термулса баъзан.
Тикилиб турар у, оппоқ деворга
Суянганича,
Қорақўз, тунд, бир изтироб ёқар конини.
Ўзининг илк меҳрин бағишлар сенга,
Болалиги,
Боғлар,
Саратонини.

Арви СИЙГ (Эстония)
(1938)

ТУНДАГИ ЧИРОҚЛАР

Ажиб туйғуларга чулғаниб теран,
Тунлар талпинаман уларга бесас.
Қалбим ялангоёқ ўтар қирлардан,
Тошлоқлар устидан ва оғриқ туймас.

Тундаги чироқлар — у олис инсон,
Тундаги чироқлар — сен суйган сиймо.
Улар мисли аёл нигоҳи гирён,
Етолмассан маъсум сирига асло.

Мақсадсиз, омадсиз юрган чоғларим
Қутқарган шуълангиз мени неча бор.
Шунда англаганман — умр гавҳари,
Энг эзгу умидлар сизда, бетакрор.

Чорламасайдингиз сиз агар тунлар,
Ёнмаган бўларди дилда шан хаёл.
Таратмасайдингиз милт-милт учқунлар,
Қисматлар туймасди — нимадир иқбол.

Лозим эрса агар беадад бардош,
Мен сабр қилгайман ундан ортиқроқ.
Сиз борсиз — зулматда тўкмасман кўз ёш,
Сиз борсиз — писандмас менга ғам-фироқ.

ОҚШОМ ҚЎШИҒИ

Офтобнинг селидан қамашади кўз!
Хуш, салкин гўшалар гўё зим-ғойиб.
Фақат кечга бориб лабингдан шу сўз
Учади: кун ўтди бирам ажойиб!

Булут босиб келар, етилган пичан,
Ўрмаса вақтида деҳқон ер дакки.
Пичан ҳам ўрилар. Шунда дер деҳқон:
«Бу йил ёз ҳар ҳолда бўлмади чакки!»

Боғбон боғ қўйнида куйманар яккаш,
Ортиб ташвишлари, заҳмати чандон.
Дер у, сўнгги мева териб олингач,
Бу йил ҳосил чўғи бўлмади ёмон!

Келажак кўз тикар бизга гоҳ пайтда,
Нима деса дейди — унинг ўз таъби.
Кошки у биз ҳақда шу сўзни айтса:
«Ҳар ҳолда бу аср ёмон ўтмади!»

КУНДАЛИКДАН САҲИФА

Чанг-тўзон. Сайёҳлар тўдаси. Тонгдан

Қиздирар борлиқни офтоб тобида.
Қизимни ўзим-ла олволдим мудом
Унинг учун байрам — балиқ овига.

Асфальт арзандаси, менинг кўз нурим
Ўтлоқларни кўриб яйради алҳол.
Бир муддат у қарахт довдираб турди,
Сўнгра оқ қайинни қучди унсиз, лол.

У қалбин илк бора англади балки,
Кафти-ла силади қайин пўстлоғин.
Бир пайт кипригига ёш чиқди қалқиб,
Кармоқдаги балиқ йиғлатди чоғи.

Қизим ўлтираркан хаёллар ичра
Бехос юрагимни тилди бир ҳузун.
Гулхандаги таом қайнагунича
Пайқадим мен унинг улғайган юзин.

Шаффоф қалб нечунки илғай олмасин
Турфа замонларни титратган руҳни —
Қонда гупурувчи аждодлар сасин,
Шу мовий сувларни, зангор шуқуҳни.

Мен ҳам ўсгандекман... Лекин терс томон,
Қизим боласига айландим гўё, —
«Совқотмадингизми?» деб сўрагани он,
Бирдан меҳри ийиб кетиб шу асно.

Нечук совқотайин — юрагимда ғам,
Дунё сирин ўйлаб дилимда хунлар.
Ойдин кенгликларга лов-лов гулхандан
Хуркак тулкилардек сачрар учқунлар.

Любомир ЛЕВЧЕВ (Болгария)
(1935)

ЧАРЧОҚ ВАСВАСАСИ

Сафарлар.
Сафарлар.
Сафарлар.
Барча катта йўлда.
Барчанинг юзини куйдирар шамол.
Талпинади барча олий мақсадга.

Бироқ чарчоқ хуруж қилар бир замон

Қуёш —
кора қуртдек —
кора нурлари
билан вужудингни олади чирмаб.
Миянг қизиб кетар.
Элигар сени
ложувард чашманинг
кўнғироқ саси.

Итқитасан ортиқ нарсаларингни.
(Оғирлик қилади ҳатто мактублар).
Етарми бардошинг?
Дадил бўлингиз!

Кўрдим шу сония
мурғаклигимдан
бирга иноқлашиб ўсган йигитни.
Болалигим дўсти
зимдан, сездирмай
иткитиб ташлади ўз юрагини,
залварли,
мусаффо юрагини, ҳа!

Сўнг жилмайиб ҳам қўйди у бадкор.
Ўзини енгил ҳис этди-ю, кейин
қувват-мадор кириб оёқларига
шаҳдам одим отиб кетди у йўлдан,
кетди шамолларга тутиб юзини,
кетди олий мақсад сари талпиниб...

Шамоллар,
тин олинг бир дақиқага!
Сукут қил, соат!
Жим!
Эшитгим келяпти ўз юрагимни,
қандай уряпганин эшитмоқчиман.
Ҳожати йўқ, бошқа нарсанинг.

НАФРАТ

Хоин қайтиб кедди.
Жуда қўрқувда.
Уни ўқ кутмоқда.
Лекин отилмас, отилмас у ўқ.
Нега у мени танлади
бу ишни бажо айламоққа?
Билмайман.

Бироқ туяр қалбим —
у тинмай чорлар.
Мен биламан унинг шўрлик қисматин.
Мен унга таом тутмоқликка
ҳозир ҳам шайман.
Бироқ бундоқ кимсадан мен
ўкни аяйман!
Ҳа. Менинг ўқим
ерга урмас ўз шаънин!

* * *

Шоир, нега ғамгин сукутга чўмдинг?
Шоир, сўйла бизга, қайдадир нажот?

Гарчи баҳслидир ҳозир ҳам шеъринг,
Лекин баҳсларга чорламас, хайҳот!

Телба исёнингга барча кўниқди,
Янги усулингни барча олди тан...

Худди муҳаббатсиз бўсадагидек,
Бундайин итоат — лузумсиз, тубан.